

Γκυ ντε Μωπασάν

Ιστορίες για τον πόλεμο

 ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ιστορίες για τον πόλεμο

// Συλλογή

Γκυ ντε Μωπασάν (Guy de Maupassant, 1850-1893)

Επιλογή και μετάφραση από τα γαλλικά: **Χρίστος Αλεξανδρίδης**

Επιμέλεια κειμένου: **Λίτα Κοταρά**

 ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

www.openbook.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Γιάννης Φαρσάρης

ISBN 978-618-5444-51-8

Εικόνα εξωφύλλου:

«Ο ξεχασμένος (L'oublié)» (1872) του γάλλου [Emile Betsellère](#) (1847–1880)

Πηγή: [Wikipedia](#)

Η συλλογή *Ιστορίες για τον πόλεμο* του Γκυ ντε Μωπασάν διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο σε μορφή ψηφιακού βιβλίου υπό άδεια [Creative Commons BY-NC-ND](#)

[Αναφορά δημιουργού – Μη εμπορική χρήση – Όχι παράγωγα έργα]

ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Γκυ ντε Μωπασάν

Μετάφραση: Χρίστος Αλεξανδρίδης

Συλλογή

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Όταν το 1870 τα πρωσικά στρατεύματα εισέβαλαν στη Γαλλία, ο Μωπασάν ήταν 20 χρονών. Επιστρατεύτηκε κι εκείνος, όπως χιλιάδες Γάλλοι, αλλά δεν ξέρουμε αν πήρε μέρος σε μάχες. Γεγονός είναι πάντως ότι έζησε από κοντά τα τραγικά γεγονότα και τις συνέπειες του πολέμου που τα περιγράφει ρεαλιστικά και μερικές φορές με κωμικοτραγικό και ειρωνικό τρόπο σε μια σειρά διηγημάτων που είδαν το φως της δημοσιότητας δεκατρία περίπου χρόνια αργότερα σε διάφορα περιοδικά.

Όπως φαίνεται καθαρά από τα διηγήματα και τα χρονογραφήματα της παρούσας συλλογής (ο τίτλος είναι δικός μας), η θέση του συγγραφέα είναι κατά του πολέμου, γιατί μόνο υλικές, ηθικές και πνευματικές καταστροφές προκαλεί υποβιβάζοντας τον άνθρωπο (εχθρό ή πατριώτη) στο επίπεδο του κτήνους. Μόνο οι αμυντικοί πόλεμοι δικαιολογούνται, παρόλο που κι εκείνοι προκαλούν συμφορές σε νικητές και ηττημένους.

Από τη συλλογή αυτή λείπουν τα δύο γνωστότερα και πολυμεταφρασμένα αντιπολεμικά έργα του Μωπασάν: *Η χοντρομπαλού* και *Η δεσποινίς Φιφή* (τα οποία ο αναγνώστης μπορεί εύκολα να βρει αλλού) καθώς και η ημιτελής νουβέλα *L' Angélu*.

Σκοπός μας είναι να αναδείξουμε με τις μεταφράσεις αυτών των διηγημάτων και χρονογραφημάτων την αντιπολεμική πλευρά του έργου του μεγάλου Γάλλου συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

9	Η ΤΡΕΛΗ
14	ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ
23	Ο ΑΓΙΑΝΤΩΝΗΣ
33	Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΣΝΑΦΣ
44	Ο ΜΠΑΡΜΠΑ-ΜΙΛΟΝ
53	ΤΟ ΜΟΥΣΤΑΚΙ
59	ΜΙΑ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ
66	ΕΝΑ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ
80	Η ΜΑΝΑ ΣΟΒΑΖ
90	ΤΟ ΦΡΙΚΙΑΣΤΙΚΟ
98	ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ
106	Η ΚΛΙΝΗ 29
121	ΟΙ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ
137	ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ
155	Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
163	ΠΟΥ ΝΑ ΠΑΡΕΙ...!

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΤΡΕΛΗ

Στον Robert de Bonnières

Λοιπόν, είπε ο κύριος Ματιέ ντ' Εντολίν, οι μπεκάτσες μου θυμίζουν μια πολύ δυσάρεστη ιστορία του πολέμου.
Γνωρίζετε το σπίτι μου στο προάστιο Κορμέιγ. Κατοικούσα εκεί όταν ήρθαν οι Πρώσοι.

Είχα τότε γειτόνισσα κάποια τρελή που το μυαλό της είχε σαλέψει από τα χτυπήματα της δυστυχίας. Πριν, σε ηλικία εικοσιπέντε χρονών, είχε χάσει μέσα σ' έναν μόνο μήνα τον πατέρα της, τον άντρα της και το νεογέννητο παιδί της.

Μια φορά να μπει ο θάνατος σ' ένα σπίτι, ξαναγυρίζει εκεί σχεδόν πάντα αμέσως, λες και γνωρίζει την πόρτα.

Η κακομοίρα η νέα γυναίκα, κεραυνοβολημένη από τη λύπη, έπεσε στο κρεβάτι, παραμιλώντας επί έξι εβδομάδες. Έπειτα, ένα είδος ήρεμης κούρασης διαδέχτηκε την βίαιη κρίση κι εκείνη έμεινε ακίνητη, τρώγοντας μόλις και κουνώντας μόνο τα μάτια. Όποτε θέλανε να την σηκώσουν φώναζε σαν να τη

σκότωναν. Την άφηναν, λοιπόν, συνέχεια ξαπλωμένη και δεν την ξεσκέπαζαν παρά μόνο όταν ήταν να κάνει την τουαλέτα της και όταν ήταν να γυρίσουν το στρώμα της.

Μια γριά υπηρέτρια έμενε κοντά της δίνοντας της να πει πότε πότε ή να μασήσει λίγο κρύο κρέας. Τι συνέβαινε μέσα σ' εκείνη την απελπισμένη ψυχή; Δεν το μάθαμε ποτέ· επειδή δεν ξαναμίλησε. Συλλογιζόταν τους νεκρούς; Ονειροπολούσε θλιμμένα, χωρίς συγκεκριμένες αναμνήσεις; Ή μήπως η εξουδετερωμένη σκέψη της έμενε ακίνητη όπως το στάσιμο νερό;

Επί δεκαπέντε χρόνια παρέμεινε ακίνητη και αδρανής.

Ο πόλεμος ήρθε και τις πρώρες μέρες του Δεκέμβρη οι Πρώσοι μπήκαν στο Κορμείν.

Το θυμάμαι σαν να ήταν χθες. Η παγωνιά έσκιζε πέτρες κι εγώ ο ίδιος ήμουν ξαπλωμένος σε μια πολυθρόνα, ακίνητος εξαιτίας της ποδάγρας, όταν άκουσα το βαρύ και ρυθμικό χτύπημα των βημάτων τους. Από το παράθυρό μου τους είδα να περνούν.

Περνούσαν ασταμάτητα, όλοι όμοιοι, με εκείνη την κίνηση μαριονέτας που τους χαρακτηρίζει. Έπειτα οι αρχηγοί μοίρασαν τους άντρες τους ανάλογα με τους κατοίκους. Σ' εμένα έλαχαν δέκα εφτά. Στη γειτόνισσα, την τρελή, έλαχαν δώδεκα και ανάμεσα σ' αυτούς και ένας ταγματάρχης, ένας πραγματικά άξεστος, βίαιος, τραχύς στρατιωτικός.

Τις πρώτες μέρες όλα πέρασαν ομαλά. Είπαμε στον αξιωματικό από δίπλα ότι η κυρία ήτανε άρρωστη, αλλά εκείνος δεν ανησύχησε καθόλου. Γρήγορα όμως η γυναίκα, που δεν την έβλεπε ποτέ κανείς, άρχισε να τον εκνευρίζει. Ζήτησε πληροφορίες για την αρρώστια της· του είπαμε ότι εκείνη που τον φιλοξενούσε ήταν στο κρεβάτι επί δεκαπέντε χρόνια, μετά από μια μεγάλη λύπη. Εκείνος, χωρίς αμφιβολία, δεν πίστεψε τίποτα και σκέφτηκε ότι η κακόμοιρη η τρελή δεν εγκατέλειπε το κρεβάτι της από περηφάνια, για να μην βλέπει τους Πρώσους και τους μιλήσει και μην τυχόν και τους αγγίξει.

Απαίτησε να τον δεχτεί και τον έμπασαν στο δωμάτιό της.

Ρώτησε απότομα:

-Εγκώ παρακαλώ εσάς, μαντάμ, σηκωθείτε και κατεβείτε για να δούμε εσάς.

Εκείνη έστρεψε προς το μέρος του τα ανέκφραστα μάτια της, τα άδεια μάτια της και δεν απάντησε.

Εκείνος είπε πάλι:

-Εγκώ ντεν ανεχτώ αυτάντεια. Αν ντεν σηκωθείτε τεληματικά, εγκώ βρω τρόπο κάνει εσάς περπατήσει μόνη.

Εκείνη δεν έκανε καμία κίνηση, πάντα ακίνητη, σαν να μην τον είχε δει.

Εκείνος είχε γίνει έξω φρενών, παίρνοντας την ήρεμη σιωπή της ως σημάδι μεγάλης περιφρόνησης. Και πρόσθεσε:

-Αν ντεν έχετε σηκωθεί αύριο.....

Έπειτα βγήκε.

Την άλλη μέρα η γριά υπηρέτρια, έντρομη, ήθελε να την ντύσει, αλλά η τρελή άρχισε να ουρλιάζει και να χτυπιέται. Ο αξιωματικός ανέβηκε αμέσως επάνω και η υπηρέτρια πέφτοντας στα πόδια του φώναξε:

-Δεν θέλει κύριε, δεν θέλει. Συγχωρείστε την, είναι τόσο δυστυχισμένη.

Ο στρατιωτικός έμενε έκπληκτος, μην τολμώντας, παρά το θυμό του, να βάλει τους στρατιώτες του να την τραβήξουν από το κρεβάτι. Ξαφνικά όμως άρχισε να γελάει και έδωσε διαταγές στα γερμανικά.

Και σύντομα είδαμε ένα στρατιωτικό απόσπασμα να κουβαλάει ένα στρώμα σαν να μετέφερε έναν τραυματισμένο. Σ' αυτό το κρεβάτι, που δεν το είχαν ξεστρώσει, η τρελή, πάντα σιωπηλή, έμενε ήρεμη, αδιάφορη για τα συμβάντα, αρκεί να την άφηναν ξαπλωμένη. Ένας άντρας από πίσω κουβαλούσε ένα πακέτο με γυναικεία ρούχα.

Κι ο αξιωματικός είπε τρίβοντας τα χέρια του:

-Να ντούμε εάν ντεν μπορείτε ντυτείτε μόνη σας και κάνετε ένα μικρό περίπατο.

Έπειτα είδαμε να απομακρύνεται η ακολουθία προς τη μεριά του δάσους της Ιμοβίλ.

Δυο ώρες μετά οι στρατιώτες επέστρεψαν μόνοι.

Δεν την ξαναείδαμε την τρελή. Τι την έκαναν; Πού την πήγαν; Δεν το μάθαμε ποτέ.

Το χιόνι έπεφτε τώρα μέρα νύχτα θάβοντας την πεδιάδα και τα δάση κάτω από ένα σάβανο παγωμένου αφρού. Οι λύκοι έφταναν ουρλιάζοντας μέχρι τις πόρτες μας.

Η σκέψη εκείνης της γυναίκας που είχε χαθεί με κατάτρεχε. Έκανα πολλά διαβήματα στην πρωσική αρχή για να πάρω πληροφορίες. Παρά λίγο να με τουφεκίσουν.

Η άνοιξη επέστρεψε. Ο στρατός κατοχής έφυγε. Το σπίτι της γειτόνισσάς μου παρέμενε κλειστό · πυκνό χορτάρι φύτρωνε στις αλές.

Η γριά υπηρέτρια είχε πεθάνει στη διάρκεια του χειμώνα. Κανείς δεν ασχολήθηκε πάλι με το γεγονός αυτό · μόνο εγώ το σκεφτόμουν αδιάκοπα.

Τι την είχαν κάνει εκείνη τη γυναίκα; είχε ξεφύγει μέσα στα δάση! Την περισυνέλλεξαν σε κάποιο μέρος και την έβαλαν σε κανένα νοσοκομείο, χωρίς να μπορέσουν να της αποσπάσουν καμία πληροφορία. Τίποτα δεν μπόρεσε να διαλύσει τις αμφιβολίες μου. Σιγά σιγά, ωστόσο, ο χρόνος απάλυνε τις έγνοιες της καρδιάς μου.

Το φθινόπωρο, λοιπόν, που ακολούθησε πέρασαν σμήνη από μπεκάτσες και καθώς η ποδάγρα μου προσέφερε λίγη ανάπαυλα, σύρθηκα μέχρι το δάσος. Είχα ήδη σκοτώσει τέσσερα ή πέντε πουλιά με το μεγάλο ράμφος, όταν έριξα ένα που εξαφανίστηκε μέσα σ' έναν λάκκο γεμάτο από κλαδιά. Αναγκάστηκα να κατέβω εκεί μέσα για να μαζέψω το θήραμα. Το βρήκα πεσμένο πλάι στο κεφάλι ενός νεκρού. Και απότομα η ανάμνηση της τρελής ανέβηκε στο στήθος μου σαν μια γροθιά. Και άλλοι μπορεί να είχαν πεθάνει μέσα σ' αυτό το δάσος εκείνη την απείσιμα χρονιά, αλλά, δεν ξέρω γιατί, είμαι σίγουρος, σίγουρος σας λέω, ότι αναγνώρισα το κεφάλι εκείνης της άθλιας μανιακής.

Και ξαφνικά κατάλαβα, τα μάντεψε όλα. Την είχαν εγκαταλείψει επάνω σ' εκείνο το στρώμα, μέσα στο παγωμένο και έρημο δάσος κι εκείνη, πιστή στην

έμμονη σκέψη της, αφέθηκε να πεθάνει κάτω από το παχύ και ελαφρύ σάβανο του χιονιού, χωρίς να κινήσει χέρια ή πόδια.

Μετά ήρθαν οι λύκοι και την κατασπάραξαν.

Και τα πουλιά έχτισαν τις φωλιές τους με το μαλλί από το ξεσκισμένο στρώμα της.

Φύλαξα αυτά τα θλιβερά οστά. Και κάνω μίαν ευχή: τα παιδιά μας να μην δούνε ποτέ ξανά πόλεμο.

5 Οκτωβρίου 1882

ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

Το Παρίσι ήταν αποκλεισμένο, πεινούσε και ψυχορραγούσε. Τα σπουργίτια όλο και λιγόστευαν επάνω στις στέγες και οι υπόνομοι ερήμωναν. Ο κόσμος έτρωγε ό,τι να 'ναι.

Καθώς περιδιάβαινε θλιμμένος ένα καθαρίο πρωινό του Γενάρη στο εξωτερικό βουλεβάρτο, με τα χέρια μέσα στις τσέπες του παντελονιού της φόρμας του και την κοιλιά άδεια, ο κύριος Μορισό, επαγγελματίας ρολογάς και τώρα άπραγος εξαιτίας των περιστάσεων, σταμάτησε μπροστά σ' έναν συνάδελφο που τον ήξερε σαν φίλο. Ήταν ο κύριος Σοβάζ, μια γνωριμία στην όχθη του ποταμού για ψάρεμα.

Κάθε Κυριακή, πριν τον πόλεμο, ο Μορισό έφευγε από τα χαράματα μ' ένα καλάμι από μπαμπού στο ένα χέρι και ένα τενεκεδένιο κουτί στην πλάτη. Έπαιρνε το τρένο για το Αρζαντέγ, κατέβαινε στο Κολόμπ και συνέχιζε με τα πόδια μέχρι το νησί Μαράντ. Μόλις έφτανε εκεί, στον τόπο των ονείρων του, άρχιζε να ψαρεύει · ψάρευε μέχρι το βράδυ.

Κάθε Κυριακή συναντούσε στο ίδιο μέρος ένα ανθρωπάκι στρουμπουλό και πρόσχαρο, τον κύριο Σοβάζ, έναν ψιλικατζή στην οδό της Παναγίας του

Λορέτο, που ήταν κι εκείνος φανατικός ψαράς. Περνούσαν μισή μέρα σχεδόν πλάι πλάι, με την πετονιά στο χέρι και τα πόδια να κρέμονται πάνω από το ρεύμα του ποταμού· κι έτσι γίνανε φίλοι.

Μερικές μέρες δεν έλεγαν τίποτα. Κάποτε κουβέντιαζαν, αλλά καταλάβαιναν θαυμάσια ο ένας τον άλλον ακόμα κι όταν δεν έλεγαν λέξη, αφού είχαν τα ίδια γούστα και ταυτόσημα αισθήματα.

Την άνοιξη, τα πρωινά, κατά τις δέκα, όταν έβγαινε ανανεωμένος ο ήλιος, που έκανε να πλέει πάνω στο ήρεμο ποτάμι εκείνο το λεπτό στρώμα ομίχλης κυλώντας μαζί με το νερό, και σκορπούσε στην πλάτη των δύο φανατικών ψαράδων τη ζεστασιά της νέας εποχής, ο Μορισό έλεγε καμιά φορά στον διπλανό του «Α, τι γλύκα!» και ο κύριος Σοβάζ απαντούσε: «Δεν ξέρω να υπάρχει τίποτα καλύτερο».

Και αυτό τους αρκούσε για να καταλάβουν και να εκτιμήσουν ο ένας τον άλλον.

Το φθινόπωρο, προς το τέλος της μέρας, όταν ο ουρανός, ματωμένος από το ηλιοβασίλεμα, αντικαθρέφτιζε επάνω στο νερό εικόνες από άλικά σύννεφα, κοκκινίζοντας όλο το ποτάμι, φλόγιζε τον ορίζοντα, έκανε κόκκινους σαν τη φωτιά τους δύο φίλους και χρύσωνε τα ήδη κιτρινισμένα δέντρα, που τα διαπερνούσε μια χειμωνιάτικη ανατριχίλα, τότε ο κύριος Σοβάζ κοίταζε χαμογελώντας τον Μορισό και έλεγε: «Τι θέαμα!» Και ο Μορισό, όλος θαυμασμό, απαντούσε χωρίς να πάρει τα μάτια του από το φλοτέρ ψαρέματος: «Αυτό είναι καλύτερο από το βουλεβάρτο, ε;»

Αφού αναγνώρισαν ο ένας τον άλλο, σφίξανε δυνατά τα χέρια, συγκινημένοι που ξαναβρέθηκαν κάτω από τόσο διαφορετικές συνθήκες. Ο κύριος Σοβάζ αναστενάζοντας ψιθύρισε: «Τα γεγονότα, βλέπεις!» και ο Μορισό, πολύ μελαγχολικός, κλαψούρισε: «Τι καιροί! Σήμερα είναι η πρώτη όμορφη μέρα του χρόνου».

Ο ουρανός ήταν πράγματι καταγάλανος και όλος φως.

Άρχισαν να βαδίζουν πλάι πλάι, ονειροπόλοι και θλιμμένοι. Ο Μορισό είπε πάλι: «Και το ψάρεμα, ε; Τι ωραία ανάμνηση!»

Ο κύριος Σοβάζ ρώτησε: «Πότε θα πάμε πάλι;»

Μπήκαν σ' ένα μικρό καφέ και ήπιαν μαζί ένα αφέντι· μετά βάλθηκαν πάλι να κάνουν περίπατο στο πεζοδρόμιο.

Ο Μορισό σταμάτησε ξαφνικά: «Ένα δεύτερο ποτηράκι;» Ο κύριος Σοβάζ συμφώνησε: «Στις διαταγές σας». Και μπήκαν σ' ένα άλλο κρασοπουλιό.

Όταν βγήκαν από εκεί ήταν ζαλισμένοι για τα καλά, θολωμένοι σαν τους νηστικούς που η κοιλιά τους είναι γεμάτη με αλκοόλ. Ο καιρός ήταν γλυκός. Ένα χαϊδευτικό αεράκι τους γαργαλούσε το πρόσωπο.

Ο κύριος Σοβάζ, που ο χλιαρός αέρας τελικά τον μεθούσε, σταμάτησε: «Και εάν πηγαίναμε;»

-Πού;

-Μα για ψάρεμα.

-Πού όμως;

-Στο νησί μας, πού αλλού; Οι γαλλικές εμπροσθοφυλακές βρίσκονται κοντά στο Κολόμπ. Γνωρίζω τον συνταγματάρχη Ντυμουλέν· θα μας αφήσει πρόθυμα να περάσουμε.

Η επιθυμία έκανε τον Μορισό ν' ανατριχιάσει: «Εντάξει, είμαι μέσα». Και χώρισαν για να πάει καθένας να πάρει τα σύνεργα του ψαρέματος.

Μια ώρα αργότερα περπατούσαν πλάι-πλάι στον μεγάλο δρόμο, ώσπου έφτασαν στο σπίτι όπου έμενε ο συνταγματάρχης. Εκείνος χαμογέλασε με το αίτημά τους και συναίνεσε στο καπρίτσιο τους. Άρχισαν πάλι το περπάτημα, εφοδιασμένοι με την άδεια ελεύθερης κυκλοφορίας.

Σύντομα πέρασαν τις γραμμές της εμπροσθοφυλακής, διέσχισαν το εγκαταλειμμένο Κολόμπ και βρέθηκαν πλάι στους αμπελώνες που κατηφόριζαν μέχρι τον Σηκουάνα. Ήταν περίπου έντεκα η ώρα.

Απέναντι, το χωριό Αρζαντέγ έμοιαζε νεκρό. Τα υψώματα του Οργκεμόν και του Σανουά δέσποζαν στον χώρο. Η μεγάλη πεδιάδα που φτάνει μέχρι τη Ναντέρ ήταν άδεια, εντελώς άδεια, με γυμνές τις κερασιές της και γκρίζα τα χωράφια της.

Ο κύριος Σοβάζ, δείχνοντας με το δάχτυλο τα υψώματα ψιθύρισε: «Οι Πρώσοι είναι εκεί πάνω!» Και μία ανησυχία παρέλυε τους δύο φίλους εμπρός σ' εκείνο το έρημο τοπίο.

«Οι Πρώσοι!» Ποτέ δεν τους είχαν δει, αλλά αισθάνονταν εδώ και μήνες την ύπαρξή τους γύρω από το Παρίσι, να καταστρέφουν τη Γαλλία, να λεηλατούν, να σκοτώνουν, να κάνουν τον κόσμο να πεινάει, αόρατοι και πανίσχυροι. Κι ένα είδος δεισδαίμονα τρόμου συμπλήρωνε το μίσος που είχαν γι' αυτόν το λαό τον άγνωστο και νικητή.

Ο Μορισό τραύλισε: «Και εάν τους συναντήσουμε;»

Ο Σοβάζ του απάντησε με ένα από εκείνα τα παριζιάνικα χωρατά που δεν χάθηκαν παρόλα αυτά.

-Θα τους προσφέρουμε μια τηγανιά.

Δίσταζαν όμως να ριψοκινδυνεύσουν στη ανοιχτή πεδιάδα, φοβισμένοι από την ησυχία που επικρατούσε στον ορίζοντα.

Στο τέλος ο κύριος Σοβάζ πήρε την απόφαση: «Εμπρός, ξεκινάμε, αλλά με προσοχή!» Και κατέβηκαν σ' έναν αμπελώνα, διπλωμένοι στα δύο, έρποντας, χρησιμοποιώντας τους θάμνους για κάλυψη, με τα μάτια ανοιχτά και τα αυτιά τεντωμένα.

Τους είχε μείνει να διασχίσουν ένα κομμάτι χέρσας γης για να φτάσουν στην όχθη του ποταμού. Άρχισαν να τρέχουν και μόλις έφτασαν στην όχθη κουλουριάστηκαν ανάμεσα στα ξερά καλάμια.

Ο Μορισό κόλλησε το μάγουλό του στο χώμα για ν' αφουγκραστεί μήπως κανένας περπατούσε στα πέριξ. Δεν άκουσε τίποτα. Ήτανε μόνοι, εντελώς μόνοι.

Αφού βεβαιώθηκαν, άρχισαν να ψαρεύουν.

Απέναντί τους το νησί Μαράντ, εγκαταλειμμένο, τους έκρυβε από την αντίθετη όχθη. Το σπιτάκι του εστιατορίου ήτανε κλειστό, έμοιαζε να το είχαν εγκαταλείψει εδώ και χρόνια.

Ο κύριος Σοβάζ έπιασε τον πρώτο γοβιό, ο Μορισό το δεύτερο και συνέχιζαν να τραβούν την πετονιά τους που στην άκρη της σπαρταρούσε ένα ασημένιο ψαράκι: ένα αληθινό θαύμα.

Τοποθετούσαν προσεκτικά τα ψάρια μέσα σε μία θήκη από πυκνοπλεγμένο δίχτυ βουτηγμένο στο νερό κοντά στα πόδια τους. Και τους διαπερνούσε μια γλυκιά χαρά, μια από εκείνες τις χαρές που δοκιμάζει κανείς όταν βρίσκει μια ευχαρίστηση που την στερήθηκε για πολύ καιρό.

Η ζεστασιά του ευεργετικού ήλιου διέτρεχε τη ραχοκοκαλιά τους· δεν άκουγαν πλέον τίποτα· δεν σκέφτονταν τίποτα· αγνοούσαν τον υπόλοιπο κόσμο· ψάρευαν.

Ξαφνικά όμως ένας υπόκωφος θόρυβος, που έμοιαζε να έρχεται μέσα από τη γη, έκανε το έδαφος να τρέμει. Το κανόνι είχε αρχίσει πάλι να βροντά.

Έπειτα ακολούθησαν κι άλλες κανονιές και το βουνό πότε πότε έριχνε βογγητά ετοιμοθάνατου, έβγαζε ατμούς άσπρους σαν το γάλα που υψώνονταν αργά μέσα στον ήρεμο ουρανό, σχηματίζοντας ένα σύννεφο από επάνω του.

Ο κύριος Σοβάζ σήκωσε τους ώμους: «Να τους που ξαναρχίζουν, είπε».

Ο Μορισό έστρεψε το κεφάλι και πάνω από την όχθη είδε πέρα στα αριστερά τη μεγάλη σιλουέτα του βουνού Βαλεριέν να φέρει στο μέτωπο ένα άσπρο λοφίο κι ένα σύννεφο σκόνης που μόλις είχε ξεράσει.

Και αμέσως ένα δεύτερο πίδακα καπνού να ξεπηδάει από την κορυφή του κάστρου και μετά από λίγο μία νέα έκρηξη βρόντηξε.

Μετά ακολούθησαν και άλλες και κάθε τόσο το βουνό ξεφυσούσε θάνατο, έβγαζε άσπρους ατμούς που ανέβαιναν αργά στον καθάριο ουρανό σχηματίζοντας ένα σύννεφο επάνω του.

Ο κύριος Σοβάζ σήκωσε τους ώμους: «Να που ξαναρχίζουν», είπε.

Τον Μορισό, που έβλεπε με αγωνία να βυθίζεται κάθε φορά το φτερό του φλοτέρ από το αγκίστρι του χωρίς αποτέλεσμα, τον έπιασε ξαφνικά ο θυμός ενός φιλήσυχου ανθρώπου εναντίον εκείνων των λυσσασμένων που πολεμούσαν μ' αυτόν τον τρόπο, και μουρμούρισε: «Πρέπει να είναι κανείς ηλίθιος για ν' αυτοκτονήσει μ' αυτόν τον τρόπο».

Ο κύριος Σοβάζ του απάντησε: «Είναι χειρότεροι και από ζώα».

Και ο Μορισό που μόλις είχε πιάσει ένα τσιρόνι, δήλωσε: «και να σκεφτεί κανείς ότι πάντα θα είναι έτσι, όσο υπάρχουν κυβερνήσεις».

Ο κύριος Σοβάζ τον σταμάτησε: «Η Δημοκρατία δεν θα κήρυσσε ποτέ τον πόλεμο...»

Ο Μορισό τον διέκοψε: «Με τους βασιλιάδες έχουμε πόλεμο έξω από τη χώρα· με τη Δημοκρατία έχουμε πόλεμο στο εσωτερικό».

Και άρχισαν να συζητούν ήρεμα λύνοντας τα μεγάλα πολιτικά προβλήματα με την υγιή λογική φιλήσυχων και στενόμυαλων πολιτών – συμφωνώντας σ' ένα σημείο: ότι δεν θα ήταν ποτέ ελεύθεροι. Και το βουνό Βαλεριέν βροντούσε χωρίς διακοπή, γκρεμίζοντας με τις οβίδες γαλλικά σπίτια, αλέθοντας ζωές, εξουθενώνοντας ανθρώπινες υπάρξεις, βάζοντας τέρμα σε πολλά όνειρα, σε πολλές προσδοκίες χαράς, σε πολλές ελπίδες ευτυχίας, δημιουργώντας μέσα στην καρδιά των γυναικών, μέσα στην καρδιά των κοριτσιών, στις καρδιές των μανάδων, εκεί πέρα, σε άλλες χώρες, βάσανα χωρίς τελειωμό.

-Αυτά έχει η ζωή, συμπέρανε ο κύριος Σοβάζ.

-Πείτε καλύτερα ότι αυτά έχει ο θάνατος, είπε γελώντας ο Μορισό.

Αλλά σκίρτησαν από φόβο, όταν ένιωσαν κάποιον να βαδίζει πίσω τους και γυρίζοντας το βλέμμα είδαν να στέκονται όρθιοι πίσω από την πλάτη τους τέσσερις άντρες, τέσσερις μεγαλόσωμοι άντρες οπλισμένοι και γενειοφόροι, ντυμένοι σαν υπηρέτες με λιβρέες και με επίπεδα κασκέτα στο κεφάλι, έχοντας στραμμένες επάνω τους τις κάννες των τουφεκιών τους.

Οι δυο πετονιές ξέφυγαν από τα χέρια τους και άρχισαν να κατεβαίνουν το ποτάμι.

Σε μερικά δευτερόλεπτα τους έπιασαν, τους έδεσαν, τους πήραν, τους πέταξαν μέσα σε μία βάρκα και τους πέρασαν στο νησί.

Και πίσω από το σπίτι, που το νόμιζαν εγκαταλειμμένο, βρήκαν καμιά εικοσαριά Γερμανούς στρατιώτες

Ένα είδος τριχωτού γίγαντα που κάπνιζε καβάλα σε μια καρέκλα, με μια μεγάλη πορσελάνινη πίπα, τους ρώτησε σε άπταιστα γαλλικά: «Λοιπόν, κύριοι, ήταν καλή η ψαριά;»

Τότε ένας στρατιώτης απίθωσε στα πόδια του αξιωματικού το δίχτυ γεμάτο με ψάρια, που φρόντισε να το μεταφέρει. Ο Πρώσος χαμογέλασε: «Ε, ε, βλέπω ότι δεν πήγε άσχημα. Εδώ όμως το ζήτημα είναι άλλο. Ακούστε με και μην ταραξέστε.

Για μένα είστε δύο κατάσκοποι που σας έστειλαν να με παρακολουθήσετε. Θα σας πάρω και θα σας τουφεκίσω. Κάνετε πως ψαρεύετε για να καλύψετε καλύτερα τα σχέδιά σας. Πέσατε στα χέρια μου, τόσο το χειρότερο για σας· έχουμε πόλεμο.

Όμως αφού βγήκατε από τις εμπροσθοφυλακές, θα έχετε σίγουρα το σύνθημα για να επιστρέψετε. Δώστε μου το σύνθημα αυτό κι εγώ θα σας δώσω χάρη».

Οι δύο φίλοι κάτωχοι, ο ένας πλάι στον άλλον με ένα ελαφρύ και νευρικό τρέμουλο των χεριών, έμεναν σιωπηλοί.

Ο αξιωματικός είπε πάλι: «Δεν θα το μάθει ποτέ κανείς, θα επιστρέψετε ήσυχα. Το μυστικό θα εξαφανιστεί μαζί σας. Εάν αρνηθείτε, θα πεθάνετε και γρήγορα μάλιστα. Διαλέξτε».

Έμεναν ακίνητοι, χωρίς ν' ανοίξουν το στόμα.

Ο Πρώσος, πάντα ήρεμος, ξανάπε δείχνοντας με το χέρι προς το ποτάμι: «Σκεφτείτε ότι σε πέντε λεπτά θα είστε στο βυθό αυτού του νερού. Σε πέντε λεπτά! Μήπως έχετε συγγενείς;»

Το βουνό Βαλεριέν βροντούσε πάντα.

Οι δυο ψαράδες έμεναν όρθιοι και σιωπηλοί. Ο Γερμανός έδωσε διαταγές στη γλώσσα του. Έπειτα άλλαξε τη θέση της καρέκλας για να μην βρίσκεται πολύ κοντά στους αιχμαλώτους· και δώδεκα άντρες τοποθετήθηκαν σε απόσταση είκοσι βημάτων, με το τουφέκι παρά πόδα.

Ο αξιωματικός επανέλαβε: «Σας δίνω ένα λεπτό· ούτε δευτερόλεπτο παραπάνω».

Έπειτα σηκώθηκε απότομα, πλησίασε τους δυο Γάλλους, πήρε το Μορισό από το μπράτσο, τον έσυρε πιο πέρα και του είπε χαμηλόφωνα: «Γρήγορα το σύνθημα. Ο σύντροφός σου δεν θα καταλάβει τίποτα, θα κάνω ότι έχω μαλακώσει».

Ο Μορισό δεν του απάντησε.

Ο Πρώσος έσυρε τότε τον κύριο Σοβάζ και του έκανε την ίδια πρόταση.

Ο κύριος Σοβάζ δεν απάντησε.

Βρέθηκαν πλάι πλάι.

Και ο αξιωματικός άρχισε να δίνει διαταγές. Οι στρατιώτες σήκωσαν τα τουφέκια τους.

Τότε το βλέμμα του Μορισό έπεσε τυχαία στο δίχτυ που ήταν γεμάτο από γοβιούς και έμενε πεταμένο επάνω στη χλόη λίγα βήματα μακριά του.

Μια ηλιαχτίδα έκανε ν' αστράφτει ο σωρός από ψάρια που σπαρταρούσαν ακόμη. Και τον κυρίευσε μια λιποψυχιά. Παρ' όλες τις προσπάθειες που έκανε, τα μάτια του γέμισαν δάκρυα.

Τραύλισε: «Αντίο, κύριε Σοβάζ».

Ο κύριος Σοβάζ απάντησε: «Αντίο, κύριε Μορισό».

Έσφιξαν τα χέρια και έτρεμαν από τα πόδια μέχρι το κεφάλι, με ένα τρέμουλο που δεν μπορούσαν να δαμάσουν.

Ο αξιωματικός φώναξε: «Πυρ!»

Τα δώδεκα χτυπήματα λες και ήταν ένα μόνο.

Ο κύριος Σοβάζ έπεσε απότομα μπρούμυτα. Ο Μορισό, πιο μεγαλόσωμος, τρέκλισε, έκανε μια στροφή κι έπεσε λοξά επάνω στο σύντροφό του, ανάσκελα, ενώ το αίμα ανάβρυζε μέσα από την πουκαμίσια του που είχε τρυπήσει στο στήθος.

Ο Γερμανός έδωσε καινούργιες διαταγές.

Οι άντρες του σκόρπισαν και στη συνέχεια επέστρεψαν με σχοινιά και πέτρες που τα έδεσαν στα πόδια των δύο νεκρών· έπειτα τους κουβάλησαν στην όχθη του ποταμού.

Το βουνό Βαλεριέν δεν έπαψε να βρυχάται, σκεπασμένο τώρα από καπνό.

Δύο στρατιώτες έπιασαν το Μορισό από το κεφάλι και τα πόδια· άλλοι δύο κουβάλησαν τον κύριο Σοβάζ με τον ίδιο τρόπο. Τα σώματα τα ζύγιασαν για μια στιγμή με δύναμη κι έπειτα τα πέταξαν μακριά· διέγραψαν μία καμπύλη κι έπεσαν σε όρθια στάση μέσα στο ποτάμι, με τις πέτρες να παρασύρουν πρώτα τα πόδια.

Το νερό πισίλησε, έκανε φούσκες, αναταράχτηκε και στη συνέχεια ηρέμησε, ενώ μικρά κυματάκια έφταναν μέχρι τις όχθες.

Λίγο αίμα επέπλεε.

Ο αξιωματικός, ήρεμος πάντα, είπε χαμηλόφωνα: «Η σειρά των ψαριών τώρα».

Έπειτα ξαναπήγε προς το σπίτι.

Και ξαφνικά είδε το δίχτυ με τους γοβιούς μες στα χόρτα. Το μάζεψε, το εξέτασε, χαμογέλασε και φώναξε: «Βίλχελμ!»

Ένας στρατιώτης με λευκή ποδιά έτρεξε. Και ο Πρώσος, πετώντας του τα ψάρια των δύο τουφεκισμένων, διέταξε: «Τηγάνισέ μου αμέσως αυτά εκεί τα μικρά ζωντανά, όσο σπαρταρούν ακόμη. Θα είναι νόστιμα».

Έπειτα βάλθηκε να καπνίζει την πίπα του.

5 Φεβρουαρίου 1883

Ο ΑΓΙΑΝΤΩΝΗΣ

Στον X. Charmes

Τον έλεγαν Αγιαντώνη, επειδή το όνομά του ήταν Αντώνης, και μπορεί ακόμη επειδή ήταν καλοπερασάκιας, χαρούμενος, φαρσέρ, καλοφαγάς, δυνατός πότης, καθώς επίσης ακμαίος εραστής υπηρετριών, παρόλο που είχε περάσει τα εξήντα.

Ήταν ένας χωριάταρος από το χωριό Κω, σκουρόχρωμος, με φαρδύ στήθος και μεγάλη κοιλιά, που κούρνιαζε επάνω σε μακριά πόδια τα οποία φαινονταν πολύ αδύνατα για το μέγεθος του κορμιού του.

Ήταν χήρος και ζούσε μόνος με την υπηρέτριά του και δυο εργάτες στο αγρόκτημά του, που το κουμαντάριζε με πονηριά, φροντίζοντας για τα συμφέροντά του και προσέχοντας τις υποθέσεις του που είχαν να κάνουν με την εκτροφή των ζώων και την καλλιέργεια των χωραφιών του. Οι δυο του γιοι και οι τρεις θυγατέρες του είχαν καλοπαντρευτεί και ζούσαν κοντά του· έρχονταν μια φορά τον μήνα να φάνε με τον πατέρα τους. Ήταν ξακουστός για τη δύναμή του

στο χωριό και στα πέριξ· ο κόσμος έλεγε σαν ρητό: «Αυτός είναι δυνατός σαν τον Αγιαντώνη».

Όταν οι Πρώσοι κατέλαβαν τη χώρα, ο Αγιαντώνης μες στο καπηλειό υποσχόταν να φάει ένα στράτευμα, επειδή ήταν αλαζόνας σαν πραγματικός Νορμανδός και λίγο και φανφαρόνος. Χτυπούσε με τη γροθιά του το ξύλινο τραπέζι που χοροπηδούσε κάνοντας να χορεύουν τα φλιτζάνια και τα ποτηράκια και φώναζε με το πρόσωπο κόκκινο και το βλέμμα ύπουλο, με έναν ψεύτικο θυμό ενός καλοπερασάκια: «Πρέπει να φάω μερικούς, μα το Θεό!» Ήταν σίγουρος ότι οι Πρώσοι δεν θα έφταναν μέχρι την Τανβίλ· όταν όμως έμαθε ότι βρίσκονταν στο Ρωτό, δεν ξαναβγήκε από το σπίτι του και παρατηρούσε αδιάκοπα το δρόμο από το παραθυράκι της κουζίνας του περιμένοντας κάθε στιγμή να δει να περνάνε οι μπαγιονέτες.

Ένα πρωί, την ώρα που έτρωγε τη σούπα μαζί με τους υπηρέτες του, άνοιξε η πόρτα και εμφανίστηκε ο πρόεδρος της κοινότητας, ο κύριος Σικό, ακολουθούμενος από έναν στρατιώτη που φορούσε μαύρο κράνος με αιχμηρό χάλκινο λοφίο. Ο Αγιαντώνης πετάχτηκε επάνω και όλοι οι άνθρωποί του τον κοίταζαν και περίμεναν να τον δουν να κατακομματιάζει τον Πρώσο· αλλά εκείνος αρκέστηκε να σφίξει το χέρι του προέδρου που του είπε: «Πάρε έναν κι εσύ, Αγιαντώνη. Ήρθαν το βράδυ. Και κυρίως μην κάνεις κουταμάρες, αφού, όπως λένε, τουφεκίζουν και καίνε τα πάντα με το παραμικρό. Εγώ σε προειδοποίησα. Δωσ' του να φάει: μου φαίνεται πως είναι καλό παιδί. Γεια σου, πάω και στους άλλους. Υπάρχει πράγμα για όλους». Είπε και βγήκε.

Ο μπαρμπα-Αντώνης χλόμιασε κοιτάζοντας τον Πρώσο του. Ήταν ένα μεγαλόσωμο αγόρι, χοντρό, με λευκή σάρκα και γαλάζια μάτια, με ξανθά μαλλιά, με γένια έως τα μήλα του προσώπου. Φαινόταν ηλίθιο, συνεσταλμένο και καλό παιδί. Ο πονηρός Νορμανδός κατάλαβε αμέσως με ποιον είχε να κάνει και, καθησυχασμένος, του έκανε νόημα να καθίσει. Μετά τον ρώτησε: «Θέλετε σούπα;» Ο ξένος δεν κατάλαβε. Ο Αντώνης τότε ξεθάρρεψε και βάζοντάς του κάτω από τη μύτη ένα γεμάτο πιάτο: «Έλα, καταβρόχθισέ το, γουρούνι».

Ο στρατιώτης απάντησε: «Για»¹ και άρχισε να τρώει λαίμαργα, ενώ ο χωριάτης θριαμβευτής και νιώθοντας ότι ξαναβρήκε την αξιοπρέπειά του, έκλεισε το μάτι στους υπηρέτες του που έκαναν περίεργους μορφασμούς, ενώ έτρεμαν από τον φόβο τους και ταυτόχρονα τους ερχόταν να βάλουν τα γέλια.

Όταν ο Πρώσος καταβρόχθισε τη σούπα του, ο Αγιαντώνης του σερβίρισε άλλο ένα πιάτο που ο στρατιώτης το εξαφάνισε κι αυτό· όμως υποχώρησε μπροστά στο τρίτο, που ο χωριάτης θέλησε να τον κάνει να φάει με το ζόρι επαναλαμβάνοντας: «Έλα, ρίξ' το κι αυτό μες στην κοιλιά σου. Εάν δεν σε πνίξει, θα σε παχύνει· έλα, γουρούνι μου!»

Και ο στρατιώτης, που είχε καταλάβει μόνο ότι ήθελαν να τον χορτάσουν, γελούσε ευχαριστημένος δείχνοντας πως ήταν γεμάτος.

Τότε ο Αγιαντώνης, που είχε αρχίσει τις οικειότητες, τον χτύπησε στην κοιλιά φωνάζοντας: «Χωράει πράγμα αυτή η κοιλάρα του γουρουνιού μου!» Ξαφνικά όμως τον έπιασε ένα δυνατό γέλιο και κοκκίνισε λες και θα του ερχόταν κόλπος, μη μπορώντας πλέον να μιλήσει. Του είχε έρθει μια ιδέα που τον έκανε να ξεραθεί στα γέλια: «Αυτό είναι, αυτό είναι, ο Αγιαντώνης και το γουρούνι του. Να το γουρούνι μου!» Και οι τρεις υπηρέτες ξέσπασαν κι εκείνοι με τη σειρά τους σε γέλια.

Ο γέρος ήταν τόσο ευχαριστημένος που είπε να του φέρουν τη ρακή, από την καλή, εξαιρετικής ποιότητας, και κέρασε όλους. Τσούγκρισε με τον Πρώσο, που πλατάγισε τη γλώσσα του σαν κομπλιμέντο, για να δείξει ότι το έβρισκε περίφημο. Και ο Αγιαντώνης του φώναζε στο αυτί: «Ε; Είναι από το φίνο! Δεν έχεις πει παρόμοιο στην πατρίδα σου, γουρούνι μου».

Από τότε ο μπαρμπα-Αντώνης δεν ξαναβγήκε από το σπίτι χωρίς τον Πρώσο του. Βρήκε με τι να ασχολείται, αυτή ήταν η δική του εκδίκηση, η εκδίκηση ενός παμπόνηρου ανθρώπου. Και όλο το χωριό, που έτρεμε από φόβο, έσκαγε στα γέλια πίσω από την πλάτη των νικητών εξαιτίας της φάρσας του Αγιαντώνη.

¹ Ja (για) = «ναι» στα γερμανικά (σ.τ.μ.)

Πράγματι, στα αστεία δεν είχε τον όμοιό του. Δεν υπήρχε άλλος από αυτόν για να σκαρφίζεται τέτοια πράγματα, ο κατεργάρης!

Πήγαινε στους γείτονες κάθε μέρα μετά το μεσημέρι, αγκαζέ με τον Γερμανό του που τον σύσταινε με έναν αέρα ευθυμίας, χτυπώντας τον στον ώμο: «Να το το γουρούνι μου· κοιτάξτε πώς παχαίνει το ζώο!»

Και οι χωριάτες έλαμπαν από χαρά. «Είναι χωρατατζής αυτός ο διαολο-Αντώνης!»

-Σου το πουλάω, Σεζάρ, για τρεις πιστόλες.

-Το παίρνω, Αντώνη, και σε προσκαλώ να φάμε τα λουκάνικά του.

-Αυτό που θέλω εγώ είναι τα πόδια του.

-Πιάσ' του την κοιλιά και θα δεις πως είναι όλο λίπος.

Και όλοι έκλειναν το μάτι, χωρίς να γελάνε πολύ φωναχτά από φόβο μήπως ο Πρώσος μάντευε τελικά ότι τον κοροίδευαν. Ο Αντώνης μόνο, παίρνοντας θάρρος κάθε μέρα και περισσότερο, του τσιμπούσε τους μηρούς φωνάζοντας: «Όλο λίπος είναι». Του χτυπούσε τον πισινό ουρλιάζοντας: «Εδώ είναι η γουρουνόπετσα». Τον σήκωνε στα χέρια, χέρια ενός γερο-κολοσσού που μπορούσε να μεταφέρει ένα αμόνι, δηλώνοντας: «Ζυγίζει εξακόσια, χωρίς το απόβαρο».

Και είχε αποκτήσει τη συνήθεια να βάζει να προσφέρουν φαγητό στο γουρούνι του σε όποιο σπίτι έμπαινε μαζί του. Αυτή ήταν η καθημερινή μεγάλη ευχαρίστηση, η μεγάλη διασκέδαση: «Δώστε του ό,τι θέλετε, καταβροχθίζει τα πάντα». Και προσέφεραν στον άνθρωπο ψωμί και βούτυρο, πατάτες, κρύο φαγητό, σαλάμι χοιρινό που τους έκανε να λένε: «Από το δικό σας και εξαιρετικής ποιότητας».

Ο στρατιώτης, ηλίθιος και ήπιος χαρακτήρας, έτρωγε από ευγένεια, μαγεμένος από τις περιποιήσεις, ώσπου στο τέλος βαρυστομάχιαζε, επειδή δεν αρνιόταν το φαΐ· και πάχαινε πραγματικά, μέχρι που τσίτωσε επάνω του η στολή, πράγμα που ενθουσίασε τον Αγιαντώνη και τον έκανε να επαναλαμβάνει: «Ξέρεις, γουρούνι μου, πρέπει να βάλω να σου φτιάξουν ένα άλλο κλουβί».

Είχαν γίνει, εξάλλου, οι καλύτεροι φίλοι στον κόσμο· και όταν ο γέρος πήγαινε για τις υποθέσεις του στα πέριξ, ο Πρώσος έπαιρνε ο ίδιος την πρωτοβουλία να τον συνοδεύσει από μόνη την ευχαρίστηση να είναι μαζί του.

Ο καιρός ήταν δριμύς, έκανε μεγάλη παγωνιά, ο τρομερός χειμώνας του 1870 φαινόταν να θέλει να ρίξει μαζεμένες όλες τις συμφορές επάνω στη Γαλλία.

Ο μπαρμπα-Αντώνης, που προετοίμαζε τα πράγματα από τα πριν και εκμεταλλευόταν τις ευκαιρίες, βλέποντας ότι δεν θα του έφτανε η κοπριά για τις δουλειές της άνοιξης, αγόρασε από έναν γείτονα που βρισκόταν σε ανάγκη και συμφωνήθηκε να πηγαίνει κάθε βράδυ με το κάρο του και να παίρνει ένα φορτίο κοπριάς.

Κάθε μέρα, λοιπόν, ξεκινούσε μόλις πλησίαζε η νύχτα και έφτανε στο αγρόκτημα των Ωλ, που απείχε μισή λεύγα, συνοδευόμενος πάντα από το γουρούνι του. Και κάθε μέρα ήταν γιορτή το τάισμα του ζώου. Όλο το χωριό έτρεχε να δει όπως όταν πήγαινε την Κυριακή στην εκκλησία.

Ο στρατιώτης, όμως, άρχισε κάτι να υποψιάζεται και όταν γελούσαν πολύ δυνατά στριφογύριζε τα ανήσυχα μάτια του που καμιά φορά τα φλόγιζε η οργή.

Ένα βράδυ, λοιπόν, όταν είχε χορτάσει, αρνήθηκε να καταπιεί μια μπουκιά παρά πάνω, και έκανε να σηκωθεί για να φύγει. Ο Αγιαντώνης όμως τον σταμάτησε μ' ένα γύρισμα του καρπού και βάζοντας τα δυο δυνατά του χέρια στους ώμους του στρατιώτη τον ανάγκασε να καθίσει τόσο βίαια που έσπασε η καρέκλα.

Μια θύελλα ευθυμίας ξέσπασε τότε και ο Αντώνης, λάμποντας, μάζεψε το γουρούνι του και έκανε πως του βάζει επίδεσμο για να το γιατρέψει· έπειτα δήλωσε: «Αφού δεν θέλεις να φας, θα πεις τότε, που να πάρει!» Και έστειλαν για ρακή στο καπηλειό.

Ο στρατιώτης κοίταζε τριγύρω με βλέμμα εχθρικό· ωστόσο ήπια· ήπια όσο ήθελαν· και ο Αγιαντώνης του κρατούσε το κεφάλι, ενώ οι παρευρισκόμενοι έκαναν κέφι.

Ο Νορμανδός, κόκκινος σαν παντζάρι, με τα μάτια του να πετάνε σπίθες, γέμιζε τα ποτήρια, τσούγκριζε και φώναζε: «Στην υγεία σου!» Και ο Πρώσος, χωρίς να προφέρει λέξη, κατέβαζε με μεγάλες ρουφηξιές, τη μία μετά την άλλη, τη ρακή.

Ήταν ένας αγώνας, μία μάχη, μια ρεβάνς! Ποιος να καταφέρει να πει περισσότερο, που να πάρει η ευχή! Όταν το λίτρο είχε τελειώσει δεν άντεχαν πια, ούτε ο ένας, ούτε ο άλλος. Κανείς όμως από τους δύο δεν είχε νικηθεί. Τέλειωσε με ισοπαλία κι αυτό ήταν όλο. Θα έπρεπε να αρχίσουν πάλι την επόμενη μέρα!

Βγήκαν παραπατώντας και άρχισαν να βαδίζουν δίπλα στο κάρο με την κοπριά που το έσερναν αργά δύο άλογα.

Το χιόνι άρχισε να πέφτει και η νύχτα χωρίς φεγγάρι φωπιζόταν μουντά από τη νεκρή λευκότητα του κάμπου. Το κρύο διαπερνούσε τους δύο άντρες, αυξάνοντας το μεθύσι τους και ο Αγιαντώνης, δυσαρεστημένος που δεν είχε θριαμβεύσει, διασκέδαζε με το να σπρώχνει από τον ώμο το γουρούνι του, για να το κάνει να πέσει μέσα στο χαντάκι. Ο άλλος απέφευγε τα σπρωξίματα κάνοντας πίσω, και κάθε φορά έλεγε κάτι στα γερμανικά θυμωμένος, γεγονός που έκανε τον χωριάτη να ξεκαρδίζεται. Τελικά ο Πρώσος εξοργίστηκε και τη στιγμή ακριβώς που ο Αντώνης του έδινε μία ακόμη σπρωξιά, του απάντησε με μια φοβερή γροθιά που έκανε τον κολοσσό να τρεκλίσει.

Τότε, ξαναμμένος από τη ρακή, ο γέρος άρπαξε τον άντρα από τη μέση, τον ταρακούνησε για λίγο, όπως θα έκανε με ένα μικρό παιδί, και τον πέταξε στην άλλη μεριά του δρόμου. Έπειτα, ικανοποιημένος από το κατόρθωμά του, σταύρωσε τα μπράτσα και έβαλε πάλι τα γέλια.

Ο στρατιώτης όμως σηκώθηκε αμέσως και με γυμνό το κεφάλι, το κράνος του είχε κυλήσει, έβγαλε το σπαθί του και όρμησε κατ' επάνω στον μπάρμπα Αντώνη..

Όταν το είδε αυτό ο χωριάτης, άρπαξε το μαστίγιό του από τη μέση, το μεγάλο του μαστίγιο από πουρνάρι, ίσιο, δυνατό και εύκαμπτο σαν νεύρο βοδιού.

Ο Πρώσος όρμησε, με το κεφάλι μπροστά, το όπλο προτεταμένο, βέβαιος ότι θα τον σκότωνε. Ο γέρος όμως αρπάζοντας με το χέρι του τη λάμα που η αιχμή της ήταν έτοιμη να του τρυπήσει την κοιλιά, την έσπρωξε πέρα και με τη

χειρολαβή του καμουτσικιού έδωσε ένα δυνατό χτύπημα στον κρόταφο του εχθρού του που σωριάστηκε στα πόδια του.

Έπειτα κοίταξε σαστισμένος, με αποβλακωμένο ύφος από την έκπληξη, το σώμα που στην αρχή τρανταζόταν από σπασμούς και στη συνέχεια έμεινε ακίνητο μπρούμυτα. Έσκυψε, το γύρισε, το παρατήρησε για λίγο. Ο άνθρωπος είχε τα μάτια κλειστά και μια σταλιά αίμα κυλούσε από τον ένα κρόταφο στη γωνιά του μετώπου. Αν και ήταν νύχτα, ο μπαρμπα-Αντώνης διέκρινε το καφετί ίχνος του αίματος επάνω στο χιόνι.

Στεκόταν εκεί αποσβολωμένος, ενώ το κάρο του προχωρούσε συνέχεια με τον ήρεμο βηματισμό των αλόγων.

Τι είχε κάνει; Θα τον τουφέκιζαν! Θα έβαζαν φωτιά στο αγρόκτημά του, θα κατέστρεφαν το χωριό! Τι να κάνει; Τι να κάνει; Πώς να κρύψει το σώμα, να κρύψει το θάνατο, να εξαπατήσει τους Πρώσους; Άκουσε φωνές από μακριά, μέσα στη νεκρική σιγή του χιονιού. Τότε τον έπιασε πανικός και, μαζεύοντας από κάτω το κράνος, το ξαναέβαλε στο κεφάλι του θύματός του, έπειτα, πιάνοντάς τον από τη μέση, τον σήκωσε, έτρεξε, πρόφτασε τα άλογά του και πέταξε το σώμα επάνω στην κοπριά. Όταν θα έφτανε στο σπίτι του θα σκεφτόταν τι να κάνει.

Προχωρούσε με μικρά βήματα και βασάνιζε το μυαλό του χωρίς να βρίσκει καμία λύση. Το έβλεπε, το αισθανόταν ότι ήταν χαμένος. Μπήκε στην αυλή του. Ένα φως έφεγγε σ' ένα παραθυράκι, η υπηρέτριά του δεν είχε πάει ακόμη για ύπνο· γύρισε γρήγορα πίσω το κάρο μέχρι την άκρη του λάκκου του κοπροσωρού. Σκέφτηκε ότι αδειάζοντας το φορτίο, το σώμα του στρατιώτη που βρισκόταν επάνω στην κοπριά θα έπεφτε μέσα στο λάκκο κι έτσι αναποδογύρισε το κάρο.

Όπως το είχε προβλέψει, ο άνθρωπος θάφτηκε κάτω από την κοπριά. Ο Αντώνης ισοπέδωσε το σωρό με το δικράνι του και στη συνέχεια το έμπηξε μες στη γη εκεί πλάι. Φώναξε τον υπηρέτη του και τον διέταξε να βάλει τα άλογα μες στο στάβλο και ο ίδιος γύρισε στο δωμάτιό του.

Ξάπλωσε και σκεφτόταν πάντοτε τι θα κάνει, αλλά καμία ιδέα δεν του ερχόταν στο νου· ο τρόμος του μεγάλωνε μες στην ακινησία του κρεβατιού. Θα

τον τουφέκιζαν! Ίδρωνε από τον φόβο του · τα δόντια του κτυπούσαν · σηκώθηκε τουρτουρίζοντας, μην μπορώντας πια να μείνει κάτω από τα σεντόνια.

Κατέβηκε στην κουζίνα, πήρε το μπουκάλι από το καλό που ήταν μες στον μπουφέ και ξανανέβηκε. Ήπιε δύο μεγάλα ποτήρια το ένα πίσω από το άλλο, προσθέτοντας νέο μεθύσι επάνω στο παλιό, χωρίς να ηρεμήσει την αγωνία της ψυχής του. Καλά τα κατάφερε, που να πάρει η οργή, ο ανόητος!

Πήγαινε πέρα δώθε τώρα, ψάχνοντας για πονηριές, για εξηγήσεις και για κόλπα · και πότε πότε ξέπλενε το στόμα του με μια γουλιά από το καλό για να πάρει θάρρος.

Και δεν εύρισκε τίποτα. Τίποτα απολύτως.

Κατά τα μεσάνυχτα ο σκύλος του, κάτι μεταξύ σκύλου και λύκου που τον έλεγε «Αχόρταγο», άρχισε να γαυγίζει τον πεθαμένο. Ο μπαρμπα-Αντώνης ανατρίχιασε ως το κόκκαλο και κάθε φορά που το ζώο ξανάρχισε να γαυγίζει θρηνητικά και μακρόσυρτα, μια ανατριχίλα φόβου διέτρεχε την επιδερμίδα του γέρου.

Είχε σωριαστεί σε μια καρέκλα με τα πόδια του κομμένα, αποσβολωμένος, ανήμπορος, περιμένοντας με ανησυχία τον «Αχόρταγο» να ξαναρχίσει το παράπονό του, ενώ το κορμί του αναριγούσε από τον τρόμο που κάνει να πάλλονται τα νεύρα μας.

Το ρολόι κάτω σήμανε πέντε η ώρα. Το σκυλί δεν σταματούσε. Ο χωριάτης κόντευε να τρελαθεί. Σηκώθηκε για να πάει να λύσει το ζώο, να μην το ακούει πια. Κατέβηκε, άνοιξε την πόρτα, προχώρησε μες στη νύχτα.

Το χιόνι συνέχιζε να πέφτει. Όλα ήταν λευκά. Τα κτίρια του αγροκτήματος έμοιαζαν με μεγάλες μαύρες κηλίδες. Ο άντρας πλησίασε το σπιτάκι του σκύλου. Ο σκύλος τραβούσε την αλυσίδα του. Τον έλυσε. Τότε ο «Αχόρταγος» έκανε ένα άλμα, έπειτα σταμάτησε ξαφνικά, με σηκωμένες τις τρίχες, με τα πόδια του τεντωμένα, με τα δόντια γυμνά και το κεφάλι στραμμένο προς την κοπριά.

Ο Αγιαντώνης, τρέμοντας από τη κορυφή έως τα νύχια των ποδιών, τραύλισε: «Τι σ' έπιασε, λοιπόν, παλιόσκυλο;» και προχώρησε μερικά βήματα ψάχνοντας με το μάτι μες στο αβέβαιο σκοτάδι, στο θαμπό σκοτάδι της αυλής.

Είδε τότε μια μορφή, μια ανθρώπινη μορφή να κάθεται επάνω στην κοπριά του!

Την κοίταζε γεμάτος τρόμο, λαχανιασμένος. Ξαφνικά όμως διέκρινε πλάι του το κοντάρι του δικρασιού που ήταν καρφωμένο μες στη γη· το τράβηξε και κάτω από την επίδραση του φόβου, που κάνει ατρόμητους ακόμη και τους πιο δειλούς, όρμησε μπροστά για να δει.

Ήταν εκείνος, ο Πρώσος του, που βγήκε βρώμικος από το βόρβορο της κοπριάς που τον είχε ζεστάνει και του ξαναέδωσε ζωή. Καθόταν μηχανικά και έμενε εκεί κάτω από το χιόνι που τον σκέπαζε, μες στη βρώμα και στο αίμα, ακόμα αποσβολωμένος από το μεθύσι, ζαλισμένος από το χτύπημα, εξαντλημένος από το τραύμα του.

Αντιλήφθηκε τον Αντώνη και, εντελώς αποβλακωμένος για να καταλάβει οτιδήποτε, έκανε να σηκωθεί. Ο γέρος όμως, μόλις τον αναγνώρισε, άφρισε σαν λυσσασμένο θηρίο.

Ψέλλισε: «Α, γουρούνι, γουρούνι! Δεν πέθανες! Θα με καταδώσεις τώρα.... Περίμενε...περίμενε!»

Και όρμησε επάνω στο Γερμανό, έριξε μπροστά με όλη τη δύναμη των δυο του μπράτσων το δικράσι του σαν να ήταν ακόντιο και κάρφωσε και τα τέσσερα σιδερένια δόντια, μέχρι το στείλιάρι, βαθιά μες στην κοιλιά του.

Ο στρατιώτης έπεσε ανάσκελα βγάζοντας έναν βαθύ αναστεναγμό ανθρώπου που πεθαίνει, ενώ ο γέρος χωριάτης, τραβώντας το όπλο του πίσω, του το ξανακάρφωσε πάλι και πάλι μες στην κοιλιά, μες στο στομάχι, μες στο λαιμό, χτυπώντας σαν μανιακός, τρυπώντας από το κεφάλι έως τα πόδια το σώμα που σπαρταρούσε, ενώ το αίμα έτρεχε παφλάζοντας.

Έπειτα σταμάτησε, λαχανιασμένος από τη βία που εξάσκησε, ανέπνεε με βαθιές εισπνοές, έχοντας ξεθυμάνει με τη δολοφονία που διέπραξε.

Τότε, την ώρα που οι πετεινοί λαλούσαν μες στα κοτέτσια και η μέρα χάραζε, ξεκίνησε τη δουλειά του θαψίματος του ανθρώπου.

Άνοιξε μια τρύπα μες στην κοπριά μέχρι που έφτασε στο χώμα. Έσκαψε πιο βαθιά ακόμα, δουλεύοντας άτσαλα με την ορμή της δύναμης και με κινήσεις μανιασμένες των μπράτσων και όλου του κορμιού του.

Όταν ο λάκκος είχε ανοιχτεί αρκετά, κύλισε το πτώμα μέσα με τη βοήθεια του δίκρανου, ξανάριξε επάνω το χώμα, το πίεσε αρκετή ώρα με τα πόδια, ξανάβαλε στη θέση της την κοπριά και χαμογέλασε βλέποντας το παχύ χιόνι που συμπλήρωνε τη δουλειά του και σκέπαζε τα χνάρια με το λευκό του πέπλο.

Έπειτα έμπηξε πάλι το δίκρανό του στο σωρό της κοπριάς και γύρισε στο σπίτι. Το μπουκάλι του μισογεμάτο ακόμη με ρακή είχε απομείνει επάνω στο τραπέζι. Το άδειασε με μια ρουφηξιά, έπεσε στο κρεβάτι του και κοιμήθηκε βαθιά.

Ξύπνησε ξεμέθυστος, το πνεύμα του ήρεμο και ευδιάθετο, ικανός να κρίνει όσα είχαν γίνει και να προβλέψει τα γεγονότα.

Μια ώρα μετά έτρεχε σε όλο το χωριό και ρωτούσε παντού να μάθει νέα για τον στρατιώτη του. Πήγε και βρήκε τους αξιωματικούς για να μάθει, όπως έλεγε, γιατί του πήραν πίσω τον άνθρωπό του.

Καθώς γνώριζαν όλοι τον δέσιμό τους, δεν τον υποψιάστηκε κανείς· ο ίδιος μάλιστα κατεύθυνε τις έρευνες βεβαιώνοντας ότι ο Πρώσος κάθε βράδυ έτρεχε πίσω από τον ποδόγυρο.

Έναν γέρο χωροφύλακα, συνταξιούχο, που διατηρούσε ένα πανδοχείο στο γειτονικό χωριό και ο οποίος είχε μια όμορφη κόρη, τον συνέλαβαν και τον τουφέκισαν.

3 Απριλίου 1883

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΣΝΑΦΣ

Στον Robert Pinchon

Aπό τότε που μπήκε στη Γαλλία με το στρατό εισβολής, ο Βάλτερ Σναφς θεωρούσε τον εαυτό του τον πιο δυστυχισμένο από τους ανθρώπους. Ήτανε χοντρός, βάδιζε με κόπτο, ξεφυσούσε πολύ και υπέφερε τρομερά από τα πόδια του που ήταν πολύ πλατύποδα και πολύ χοντρά. Ήταν επιπλέον φιλειρηνικός άνθρωπος και καλοσυνάτος, καθόλου πολεμοχαρής ή αιμοβόρος, πατέρας τεσσάρων παιδιών που τα λάτρευε και που είχε παντρευτεί μια νέα ξανθιά γυναίκα και λυπόταν μέχρις απελπισίας που του έλειπαν κάθε βράδυ η τρυφερότητά της, οι φροντίδες της και τα φιλιά της. Του άρεσε να σηκώνεται από το κρεβάτι αργά και να πηγαίνει για ύπνο νωρίς, να τρώει αργά καλό φαγητό και να πίνει μπίρα στις μπιραρίες. Σκεφτόταν ακόμη πως ό,τι όμορφο υπάρχει στην ύπαρξη εξαφανίζεται μαζί με τη ζωή· και διατηρούσε μες στην καρδιά του ένα τρομερό μίσος, ενστικτώδες και τεκμηριωμένο ταυτόχρονα, για τα κανόνια, τα τουφέκια, τα πιστόλια και τα σπαθιά, κυρίως όμως για τις ξιφολόγχες, νιώθοντας

ανίκανος να χειριστεί με αρκετή ζωντάνια αυτό το γρήγορο όπλο για να προφυλάξει τη μεγάλη του κοιλιά.

Και όταν ξάπλωνε επάνω στη γη, μόλις έπεφτε η νύχτα, τυλιγμένος μες στη χλαίνη πλάι στους συντρόφους του που ροχάλιζαν, σκεφτόταν για πολλή ώρα τους δικούς του, που τους είχε αφήσει πέρα μακριά και τους κινδύνους που παραμόνευαν στην πορεία του: «Εάν σκοτωνόταν, τι θα απογίνονταν τα μικρά; Ποιος θα τα έτρεφε και θα τα μεγάλωνε; Από την άλλη δεν ήταν πλούσιοι, όμως χρεώθηκε φεύγοντας για τον πόλεμο, για να τους αφήσει λίγα χρήματα». Και ο Βάλτερ Σναφς έκλαιγε καμιά φορά.

Όταν άρχισαν οι μάχες αισθανόταν τόσο αδύναμα τα πόδια του, που θα αφηνόταν να πέσει, εάν δεν σκεφτόταν ότι όλος ο στρατός θα περνούσε επάνω από το σώμα του. Το σφύριγμα από τις σφαίρες έκανε να του σηκώνεται η τρίχα.

Εδώ και μήνες ζούσε σ' αυτή την κατάσταση, μες στον τρόμο και στην αγωνία.

Η μονάδα όπου υπηρετούσε προχωρούσε προς τη Νορμανδία και μια μέρα τον έστειλαν για αναγνώριση μαζί με λίγους άντρες που θα έπρεπε απλώς να ερευνήσουν ένα μέρος της περιοχής και μετά να επιστρέψουν. Όλα έμοιαζαν ήσυχα στην εξοχή· τίποτα δεν έδειχνε ότι είχε προετοιμαστεί αντίσταση.

Τώρα, οι Πρώσσοι κατέβαιναν ήσυχα σε μια μικρή κοιλάδα που την έκοβαν βαθιές χαράδρες, όταν ένα βίαιο πυρ τους σταμάτησε στη στιγμή, ρίχνοντας κάτω καμιά εικοσαριά από αυτούς και μια ομάδα από ελεύθερους σκοπευτές, βγαίνοντας ξαφνικά από ένα δασάκι μια σταλιά, όρμησε προς τα εμπρός με τις ξιφολόγχες στο τουφέκι.

Ο Βάλτερ Σναφς έμεινε στην αρχή ακίνητος, τόσο έκπληκτος και χαμένος που ήταν δεν σκέφτηκε καν να το βάλει στα πόδια. Κατόπιν τον κατέλαβε μία τρελή επιθυμία να το σκάσει· αλλά σκέφτηκε αμέσως ότι έτρεχε σαν χελώνα σε σύγκριση προς τους αδύνατους Γάλλους που έρχονταν πηδώντας σαν ένα κοπάδι κασίκες. Τότε, είδε μπροστά του στα έξι βήματα έναν μακρύ λάκκο γεμάτο θάμνους και σκεπασμένο με ξερά φύλλα. Πήδησε μέσα με τα πόδια ενωμένα, χωρίς να σκεφτεί καν το βάθος, όπως όταν πηδάμε από μια γέφυρα μες στο ποτάμι.

Πέρασε σαν βέλος μέσα από ένα παχύ στρώμα αναρριχόμενων φυτών και αγκαθωτών βάτων που του έσκισαν το πρόσωπο και τα χέρια κι έπεσε βαριά καθιστός επάνω σ' ένα στρώμα από πέτρες.

Σηκώνοντας αμέσως τα μάτια είδε τον ουρανό μέσα από την τρύπα που είχε σχηματίσει. Αυτή η τρύπα θα μπορούσε να τον φανερώσει, γι' αυτό σύρθηκε με προσοχή στα τέσσερα προς το βάθος αυτής της αυλακιάς, κάτω από τα πλεγμένα κλαδιά που σχημάτιζαν ένα είδος στέγης. Προχωρούσε όσο γίνεται γρηγορότερα απομακρυνόμενος από το πεδίο της μάχης. Έπειτα σταμάτησε πάλι και ξανακάθισε, μαζεμένος σαν το λαγό ανάμεσα στα ψηλά και ξερά χόρτα.

Άκουσε για λίγο ακόμη εκρήξεις, φωνές και βογκητά. Κατόπιν η βουή της μάχης καταλάγιασε μέχρι που έπαψε. Όλα επέστρεψαν στη σιωπή και στην ηρεμία.

Ξαφνικά κάτι κινήθηκε προς το μέρος του. Αναπήδησε έντρομος. Ήταν ένα πουλάκι που καθόταν επάνω σ' ένα κλαδί και ανατάραζε το νεκρά φύλλα. Επί μία ώρα σχεδόν η καρδιά του Βάλτερ Σναφς χτυπούσε γρήγορα και δυνατά.

Έπεφτε η νύχτα γεμίζοντας σκιές τη χαράδρα. Και ο στρατιώτης άρχισε να συλλογιέται. Τι θα έκανε; Τι θα απογινόταν; Θα ξανάβρισκε το στρατό του;... Πώς όμως; Από πού όμως; Και θα έπρεπε να ξαναρχίσει τη φοβερή ζωή όλο αγωνίες, τρόμους, κόπους και βάσανα, όλα αυτά που περνούσε από τότε που ξεκίνησε ο πόλεμος! Όχι! Δεν του είχε απομείνει πια κουράγιο! Δεν είχε πλέον εκείνη την ενέργεια που χρειαζόταν για ν' αντέξει τις πορείες και ν' αντιμετωπίσει τους κινδύνους που παραμόνευαν κάθε λεπτό.

Τι να κάνει όμως; Δεν μπορούσε να μείνει σ' αυτή τη χαράδρα κρυμμένος μέχρι το τέλος των εχθροπραξιών. Και βέβαια όχι. Εάν δεν ήταν ανάγκη να τρώει, αυτή η προοπτική δεν θα τον ενοχλούσε, έπρεπε όμως να φάει, να τρώει κάθε μέρα.

Κι έτσι βρισκόταν εντελώς μόνος, ένοπλος, με τη στολή, σε εχθρικό έδαφος, μακριά από εκείνους που θα μπορούσαν να τον υπερασπιστούν. Τα σκεφτόταν και ανατρίχιαζε σε όλο του το κορμί.

Ξαφνικά του ήρθε μια ιδέα: «Εάν τουλάχιστον με αιχμαλώτιζαν!» και η καρδιά του σπαρτάρησε από επιθυμία, από μίαν επιθυμία βίαιη, υπερβολική, να

γίνει αιχμάλωτος των Γάλλων. Αιχμάλωτος! Τότε θα είχε σωθεί, θα εύρισκε να φάει, να κοιμηθεί, μακριά από τις σφαίρες και τα σπαθιά, χωρίς κανένα φόβο, σε μια καλή φυλακή, όπου θα τον φύλαγαν καλά. Αιχμάλωτος! Τι όνειρο!

Και πήρε αμέσως την απόφαση:

-Θα πάω να παραδοθώ!

Σηκώθηκε αποφασισμένος να εκτελέσει το σχέδιό του χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση. Αλλά έμεινε ακίνητος, κυριευμένος ξαφνικά από μαύρες σκέψεις και από καινούργιους φόβους.

Πού θα πήγαινε να παραδοθεί; Πώς; Από ποια μεριά; Και φοβερές εικόνες, εικόνες θανάτου όρμησαν μες στην ψυχή του.

Θα διέτρεχε μεγάλους κινδύνους ριψοκινδυνεύοντας μόνος μες στην εξοχή, φορώντας το κράνος με το αιχμηρό λοφίο.

Εάν συναντούσε χωριάτες; Οι χωριάτες αυτοί, βλέποντας έναν χαμένο Πρώσο, έναν Πρώσο χωρίς άμυνα, θα τον σκότωναν σαν αδέσποτο σκυλί! Θα τον έσφαζαν με τα δικράνια τους, τους κασμάδες τους, τις κόσες τους, τα φτυάρια τους! Θα τον έκαναν κιμά, πατέ, με το πείσμα των ηττημένων που τους έχει κυριεύσει η απελπισία.

Εάν συναντούσε ελεύθερους σκοπευτές; Αυτοί οι ελεύθεροι σκοπευτές, λυσσασμένοι, χωρίς νόμο και πειθαρχία θα τον τουφέκιζαν μόνο και μόνο για να διασκεδάσουν, για να περάσουν την ώρα τους, για να γελάσουν βλέποντας το κεφάλι του. Κι έβλεπε ήδη τον εαυτό του στημένο μπροστά σ' έναν τοίχο με δώδεκα κάνες απέναντί του, που οι μικρές τρύπες τους, στρογγυλές και μαύρες, θα έμοιαζε να τον κοιτάνε.

Εάν συναντούσε τον ίδιο τον γαλλικό στρατό; Οι άντρες της εμπροσθοφυλακής θα τον έπαιρναν για έναν ανιχνευτή, για κάποιον τολμηρό και πονηρό οπλίτη που έφυγε μόνος για αναγνώριση και θα τον πυροβολούσαν. Άκουγε κιόλας τις ακανόνιστες εκπυρσοκροτήσεις των στρατιωτών που ήταν ξαπλωμένοι μες στους θάμνους, ενώ αυτός, όρθιος στη μέση ενός χωραφιού θα σωριαζόταν τρυπημένος σαν κόσκινο από τις σφαίρες που θα ένωθε να μπαίνουν μες στις σάρκες του.

Ξανακάθισε απογοητευμένος. Του φαινόταν ότι για την κατάστασή του δεν υπήρχε διέξοδος.

Είχε νυχτώσει για τα καλά, νύχτα σιωπηλή και σκοτεινή. Δεν κουνιόταν πλέον, σκιρτώντας στο άκουσμα κάθε άγνωστου και ανεπαισθητου θορύβου που περνά μες στα σκοτάδια. Ένας λαγός που χτυπούσε τον πισινό του στην άκρη μιας φωλιάς, παραλίγο να κάνει τον Βάλτερ Σναφς να το βάλει στα πόδια. Οι κραυγές από τις κουκουβάγιες του έσκιζαν την ψυχή, διαπερνώντας τον από αναπάντεχους και επώδυνους φόβους σαν να ήταν τραύματα. Γούρλωνε τα μεγάλα μάτια του στην προσπάθεια να δει μες στα σκοτάδια και νόμιζε κάθε στιγμή ότι άκουγε κάποιον να περπατάει κοντά του.

Μετά από ατέλειωτες ώρες και την αγωνία του κολασμένου, διέκρινε μέσα από τα κλαδιά που σχημάτιζαν τη σκεπή του, τον ουρανό να φέγγει. Τότε ένιωσε μεγάλη ανακούφιση· τα μέλη του χαλάρωσαν και ξεκουράστηκαν ξαφνικά· η καρδιά του ξαλάφρωσε· τα μάτια του έκλεισαν. Αποκοιμήθηκε.

Όταν ξύπνησε, του φάνηκε πως ο ήλιος βρισκόταν περίπου στη μέση του ουρανού· θα έπρεπε να ήταν μεσημέρι. Κανένας θόρυβος δεν τάραζε τη μελαγχολική ηρεμία της εξοχής και ο Βάλτερ Σναφς ένιωσε να τον κυριεύει μια αβάσταχτη πείνα.

Χασμουριόταν, στο στόμα του έτρεχαν τα σάλια όταν σκεφτόταν το σαλάμι, το ωραίο σαλάμι των στρατιωτών, και το στομάχι του τον πονούσε.

Σηκώθηκε, έκανε μερικά βήματα, ένιωθε αδύναμα τα πόδια του και ξανακάθισε για να σκεφτεί. Επί δύο ή τρεις ώρες ακόμη ζύγιαζε τα υπέρ και τα κατά, αλλάζοντας κάθε τόσο αποφάσεις, αγωνιζόμενος, δυστυχισμένος, παραπαίοντας ανάμεσα στα πιο αντικρουόμενα λογικά συμπεράσματα.

Μια ιδέα τελικά του φάνηκε λογική και πρακτική, να παραφυλάξει, δηλαδή, το πέρασμα ενός μοναχικού χωριάτη που δεν θα φέρει όπλα ή επικίνδυνα εργαλεία της δουλειάς του, να τρέξει μπροστά του, να του πιάσει τα χέρια και να του δώσει να καταλάβει ότι παραδινόταν.

Έβγαλε το κράνος του, που το λοφίο του θα μπορούσε να τον προδώσει κι έβγαλε το κεφάλι στην άκρη της τρύπας του, με χίλιες δυο προφυλάξεις.

Καμία ανθρώπινη ύπαρξη μόνη δεν φαινόταν στον ορίζοντα. Πέρα, στα δεξιά, ένα χωριουδάκι έστελνε στον ουρανό τον καπνό από τις καμινάδες του, τον καπνό από τις κουζίνες! Εκεί πέρα στα αριστερά διέκρινε, στην άκρη των δέντρων ενός δρόμου, ένα μεγάλο πύργο περιστοιχισμένο από πυργίσκους.

Περίμενε έτσι μέχρι που άρχισε να βραδιάζει, υποφέροντας τρομερά. Δεν έβλεπε τίποτα άλλο παρά κοράκια να πετούν, δεν άκουγε άλλο από τα εντόσθια του να παραπονιούνται με υπόκωφους ήχους.

Και η νύχτα συνέχιζε να τον σκεπάζει.

Ξάπλωσε στο βάθος της κρυψώνας του και κοιμήθηκε με έναν ύπνο όλο αγωνία, γεμάτο εφιάλτες, έναν ύπνο νηστικού ανθρώπου.

Η αυγή ανέτειλε ξανά πάνω από το κεφάλι του. Βάλθηκε πάλι να παρατηρεί. Η εξοχή όμως εξακολουθούσε να είναι άδεια, όπως πριν. Ένας καινούργιος φόβος κατέλαβε το πνεύμα του Βάλτερ Σναφς, ο φόβος μην πεθάνει από την πείνα! Έβλεπε τον εαυτό του ξαπλωμένο ανάσκελα στο βάθος της τρύπας του με τα μάτια κλειστά. Έπειτα μερικά ζώα, μερικά μικρά ζώα κάθε είδους πλησίαζαν στο πτώμα του κι άρχιζαν να τον τρώνε, έκαναν επίθεση από παντού ταυτόχρονα, γλιστρώντας κάτω από τα ρούχα του για να δαγκώσουν το κρύο δέρμα του. Ένα μεγάλο κοράκι του τρυπούσε τα μάτια με το μυτερό ράμφος του.

Τότε τρελάθηκε, όταν φαντάστηκε ότι θα λιποθυμούσε από την αδυναμία και δεν θα μπορούσε πλέον να περπατήσει. Και την ώρα που ετοιμαζόταν να ορμήσει προς το χωριό, αποφασισμένος να τα παίξει όλα για όλα, ν' αφήσει τα πάντα, είδε τρεις χωριάτες που πήγαιναν στα χωράφια τους με τα δίκρανά τους στους ώμους και ξαναχώθηκε στην κρυψώνα του.

Αλλά μόλις το βράδυ σκοτείνιασε την πεδιάδα, βγήκε αργά από τον λάκκο του, και άρχισε, σκυφτός, φοβισμένος, καρδιοχτυπώντας την πορεία προς τον μακρινό πύργο, προτιμώντας να μπει εκεί μέσα παρά στο χωριό που του φαινόταν απειλητικό, σαν μια φωλιά γεμάτη τίγρεις.

Τα παράθυρα του ισογείου ήταν φωτισμένα. Μάλιστα ένα από αυτά ήταν ανοιχτό και μια δυνατή μυρωδιά ψημένου κρέατος ξεχυνόταν προς τα έξω, μια μυρωδιά που εισέβαλε βίαια στα ρουθούνια και κατέβηκε μέχρι τα βάθη της κοιλιάς του Βάλτερ Σναφς, η οποία τον διέγειρε, του έκοβε την ανάσα, τον

τραβούσε, χωρίς να μπορεί να της αντισταθεί, και πλημμύριζε την καρδιά του με μια απελπισμένη τόλμη.

Και ξαφνικά, χωρίς να το σκεφτεί, εμφανίστηκε φορώντας το κράνος, στο άνοιγμα του παραθύρου.

Οχτώ υπηρέτες δειπνούσαν γύρω από ένα μεγάλο τραπέζι. Ξαφνικά μία υπηρέτρια απόμεινε με το στόμα ανοιχτό, της έπεσε το ποτήρι από το χέρι και τα μάτια της έμειναν ακίνητα. Όλα τα βλέμματα ακολούθησαν το δικό της!

Αντιλήφθηκαν τον εχθρό!

Θεέ μου! Οι Πρώσοι έκαναν επίθεση στον πύργο!...

Στην αρχή ακούστηκε μια κραυγή, μία συνολική κραυγή καμωμένη από οχτώ κραυγές σε διαφορετικούς τόνους, μια κραυγή φοβερού τρόμου, έπειτα σηκώθηκαν όλοι ανάκατα, ακολούθησε ένα στριμωξίδι, μια ανακατωσούρα, μια τρελή φυγή προς την πόρτα στο βάθος. Οι καρέκλες έπεφταν, οι άντρες έριχναν κάτω τις γυναίκες και περνούσαν από επάνω τους. Μέσα σε δύο δευτερόλεπτα το δωμάτιο είχε αδειάσει, εγκαταλείφθηκε με το τραπέζι γεμάτο φαγητά εμπρός στον έκπληκτο Βάλτερ Σναφς που συνέχιζε να στέκεται στο ανοιχτό παράθυρο.

Μετά από κάποιον δισταγμό, δρασκελίσε το περβάζι και προχώρησε προς τα πιάτα. Η μεγάλη του πείνα τον έκανε να τρέμει λες και είχε πυρετό, όμως ένας φόβος τον συγκρατούσε, τον παρέλυε ακόμη. Άκουγε. Όλο το σπίτι έμοιαζε να τρέμει: πόρτες έκλειναν, γρήγορα βήματα ακούγονταν να τρέχουν στο επάνω πάτωμα. Ο Πρώσος ανήσυχος έστηνε το αυτί σ' αυτούς τους ακαθόριστους θορύβους· μετά άκουσε κάποιους πνιχτούς θορύβους σαν να είχαν πέσει κορμιά στο γυμνό έδαφος, στη βάση των τοίχων, κορμιά ανθρώπινα που πηδούσαν από τον πρώτο όροφο.

Έπειτα κάθε κίνηση, κάθε αναστάτωση έπαψε και ο μεγάλος πύργος απόμεινε σιωπηλός σαν τάφος.

Ο Βάλτερ Σναφς κάθισε εμπρός σ' ένα πιάτο που είχε μείνει άθικτο και άρχισε να τρώει. Έτρωγε με μεγάλες μπουκιές, λες και φοβόταν μήπως τον διακόψουν πολύ νωρίς, χωρίς να μπορέσει να καταβροχθίσει αρκετά. Έριχνε και με τα δυο του χέρια τα κομμάτια στο ανοιχτό του στόμα που έμοιαζε με

καταπακτή και τα κομμάτια τροφής κατέβαιναν το ένα μετά το άλλο στο στομάχι του, φουσκώνοντας το λαιμό του περνώντας από εκεί. Καμιά φορά σταματούσε, έτοιμος να εκραγεί όπως ένας πολύ γεμάτος λασπιχένιος σωλήνας. Έπαιρνε τότε την κανάτα με το μηλόκρασο και καθάριζε τον οισοφάγο του, όπως πλένει κανείς έναν βουλωμένο σωλήνα.

Καθάρισε όλα τα πιάτα, όλες τις πιατέλες και άδειασε όλα τα μπουκάλια· έπειτα κορεσμένος από το ποτό και το φαΐ, αποβλακωμένος, κόκκινος, να τραντάζεται από τον λόξιγκα, με το μυαλό του μπερδεμένο και το στόμα λιπαρό, ξεκούμπωσε τη στολή του για να ανασάνει, χωρίς να μπορεί να κάνει βήμα. Τα μάτια του κλείνανε, οι σκέψεις του είχαν ναρκωθεί· ακούμπησε το βαρύ κεφάλι του στα σταυρωμένα επάνω στο τραπέζι χέρια του και γλυκά έχασε την επαφή με τα πράγματα και τα γεγονότα.

Το τελευταίο μισοφέγγαρο φώτιζε αμυδρά τον ορίζοντα πάνω από τα δέντρα του κήπου. Ήταν η κρύα ώρα που προηγείται της ημέρας.

Σκιές γλιστρούσαν μες στο ρουμάνι, πολυάριθμες και σιωπηλές· και μία φεγγαροακτίδα πότε πότε έκανε να ξαναλάμπει μες στο σκοτάδι μια ασάβινη ακίδα.

Ο πύργος ήρεμος διέγραφε τη μεγάλη μαύρη του σιλουέτα. Μόνο δύο παράθυρα ήταν φωτισμένα ακόμη στο ισόγειο.

Ξαφνικά μια βροντερή φωνή ούρλιαξε:

-Εμπρός! Να πάρει η ευχή! Επίθεση, παιδιά!

Τότε στη στιγμή, οι πόρτες, τα παντζούρια και τα τζάμια υποχώρησαν κάτω από ένα πλήθος ανδρών που όρμησε, έσπασε, διέλυσε τα πάντα και εισέβαλε στο σπίτι. Στη στιγμή πενήντα στρατιώτες αρματωμένοι ως τα δόντια όρμησαν μες στην κουζίνα όπου αναπαυόταν ήρεμα ο Βάλτερ Σναφς και, ακουμπώντας επάνω στο στήθος του τις κάνες πενήντα οπλισμένων τουφεκιών, τον έριξαν κάτω, τον κύλησαν, του έδεσαν τα πόδια με το κεφάλι.

Εκείνος λαχάνιαζε από το ξάφνιασμα, εντελώς ζαλισμένος για να καταλάβει, δαρμένος, χτυπημένος με τον υποκόπανο και τρελός από φόβο.

Και ξαφνικά ένας υψηλόβαθμος στρατιωτικός με χρυσοπλουμισμένη στολή τον πάτησε στην κοιλιά ξεφωνίζοντας:

-Είστε ο αιχμάλωτός μου, παραδοθείτε!

Ο Πρώσος το μόνο που κατάλαβε ήταν η λέξη «αιχμάλωτος» και στέναξε : «Για, για, για».²

Οι νικητές, ξεφυσώντας σαν φάλαινες, τον ανασήκωσαν, τον έδεσαν σε μια καρέκλα και τον εξέτασαν με πολλή περιέργεια. Αρκετοί κάθισαν μην αντέχοντας πλέον την έξαψη και την κούραση.

Εκείνος χαμογελούσε, χαμογελούσε τώρα, βέβαιος ότι ήταν πλέον αιχμάλωτος!

Ένας άλλος αξιωματικός μπήκε και είπε:

-Συνταγματάρχα μου, οι εχθροί το 'σκασαν· μερικοί φαίνεται πως τραυματίστηκαν. Είμαστε κύριοι της περιοχής.

Ο υψηλόβαθμος στρατιωτικός, που σκούπιζε το μέτωπό του, ξεφώνισε: «Νίκη!»

Κι έγγραψε σ' ένα μικρό σημειωματάριο που έβγαλε από την τσέπη του:

«Μετά από μία λυσσώδη μάχη οι Πρώσοι αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν μεταφέροντας τους νεκρούς και τους τραυματίες τους που υπολογίζονται σε πενήντα άντρες εκτός μάχης. Αρκετοί βρίσκονται στα χέρια μας».

Ο νεαρός αξιωματικός είπε πάλι:

-Τι μέτρα πρέπει να λάβω, συνταγματάρχα μου;

Ο συνταγματάρχης απάντησε:

² "Ja, ja, ja", ναι, στα γερμανικά

-Θα αναδιπλωθούμε για να αποφύγουμε μίαν αντεπίθεση με το πυροβολικό και υπέρτερες δυνάμεις.

Κι έδωσε εντολή αναχώρησης.

Η μονάδα συντάχθηκε πάλι στα σκοτεινά, κάτω από τα τείχη του πύργου και ξεκίνησε την πορεία έχοντας στη μέση τον Βάλτερ Σναφς σφιχτοδεμένο, ενώ τον κρατούσαν έξι πολεμιστές με τα ρεβόλβερ στο χέρι.

Ανιχνευτές προπορεύονταν για να ανοίγουν δρόμο. Προχωρούσαν προσεκτικά και σταματούσαν πότε πότε.

Ενώ ξημέρωνε πλησίαζαν στην υπονομαρχία του Λα Ροσ-Ουαζέλ της οποίας η εθνική φρουρά είχε καταφέρει εκείνο το στρατιωτικό επίτευγμα.

Ο πληθυσμός ανήσυχος και ξεσηκωμένος περίμενε. Όταν είδαν το κράνος του αιχμαλώτου, ξέσπασαν φοβερές κραυγές. Οι γυναίκες σήκωναν τα χέρια· κάποιοι γέροι έκλαιγαν· ένας παππούς πέταξε το δεκανίκι του στον Πρώσο και τραυμάτισε στη μύτη έναν από τους φρουρούς του.

Ο συνταγματάρχης ούρλιαζε:

-Διαφυλάξτε την ακεραιότητα του αιχμαλώτου.

Έφτασαν τελικά στο δημαρχείο. Η φυλακή ήταν ανοιχτή κι εκεί μέσα έριξαν τον Βάλτερ Σναφς, αφού του έλυσαν τα δεσμά.

Διακόσιοι ένοπλοι άντρες σχημάτισαν μία φρουρά γύρω από το κτίριο.

Τότε, παρά τα συμπτώματα δυσπεψίας που τον ταλάνιζαν εδώ και μερικές ώρες, ο Πρώσος, τρελός από χαρά, άρχισε να χορεύει, να χορεύει σαν δαιμονισμένος, σηκώνοντας τα χέρια και τα πόδια, βγάζοντας ξέφρενες κραυγές, μέχρι που έπεσε εξαντλημένος καταγής στη βάση ενός τοίχου.

Ήταν αιχμάλωτος! Είχε σωθεί!

Έτσι έγινε και ξαναπάρθηκε ο πύργος του Σαμπινιέ από τον εχθρό, μόλις έξι ώρες μετά την κατάληψή του.

Ο συνταγματάρχης Ραπιέ, έμπορος υφασμάτων, που είχε διευθύνει την επιχείρηση επικεφαλής της εθνικής φρουράς του Λα Ροσ-Ουαζέλ, παρασημοφορήθηκε.

11 Απριλίου 1883

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ-ΜΙΛΟΝ

Εδώ κι έναν μήνα ο δυνατός ήλιος ρίχνει στα χωράφια τις καυτές του φλόγες. Η ζωή λαμπρή αναγεννιέται κάτω από αυτή την καταιγίδα φωτιάς· η γη είναι καταπράσινη μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι. Μέχρι την άκρη του ορίζοντα ο ουρανός είναι γαλάζιος. Τα αγροκτήματα της Νορμανδίας, σκόρπια μες στην πεδιάδα μοιάζουν από μακριά με δασάκια περιφραγμένα από λυγρές οξίες. Από κοντά, όταν ανοίγει κανείς την σκωληκοφαγωμένη πόρτα του φράχτη, νομίζει ότι βλέπει έναν τεράστιο κήπο, επειδή όλες οι παλιές μηλιές, ροζιασμένες όπως οι χωριάτες, είναι ολάνθιστες. Οι γερασμένοι μαύροι κορμοί, γυρτοί, στριφτοί, κατά μήκος της αυλής, απλώνουν κάτω από τον ουρανό τη λαμπρή κόμη τους, λευκή και ρόδινη. Το γλυκερό άρωμα των λουλουδιών τους ανακατεύεται με τις λιπαρές οσμές των ανοιχτών στάβλων και με τις αναθυμιάσεις της κοπριάς που χωνεύει με τις κότες καθισμένες επάνω της.

Είναι μεσημέρι. Η οικογένεια γευματίζει στη σκιά της αχλαδιάς που είναι φυτεμένη μπροστά στην πόρτα: ο πατέρας, η μητέρα, τα τέσσερα παιδιά, οι δυο υπηρέτριες και οι τρεις παραγιοί. Δεν μιλούν. Τρώνε τη σούπα, έπειτα ξεσκεπάζουν το τηγάνι γεμάτο από πατάτες με λαρδί.

Πότε πότε μία από τις υπηρέτριες σηκώνεται και πάει στο κελάρι για να γεμίσει την κανάτα με μηλόκρασο.

Ο άντρας, ένας μεγαλόσωμος τύπος σαράντα χρονών, παρατηρεί επάνω στο σπίτι του ένα κλήμα, που απέμεινε γυμνό από φύλλα, να σκαρφαλώνει στριφογυριστό σαν φίδι κάτω από τα παραθυρόφυλλα, κατά μήκος όλου του τοίχου.

Λέει τελικά: «Το κλήμα του πατέρα φέτος βλάστησε νωρίς. Μπορεί να δώσει καρπό».

Η γυναίκα στρέφει και αυτή και κοιτάζει, χωρίς να πει λέξη.

Το κλήμα αυτό το φυτέψανε στο μέρος ακριβώς όπου τουφεκίστηκε ο πατέρας.

Ήταν με τον πόλεμο του 1870. Οι Πρώσοι είχαν καταλάβει όλη τη χώρα. Ο στρατηγός Φετέρμπ με το στράτευμα του Βορρά τους αντιστεκόταν.

Λοιπόν, το πρωσικό στρατηγείο είχε εγκατασταθεί σ' αυτό το αγρόκτημα. Ο γέρος χωρικός που ήταν ο ιδιοκτήτης του, ο μπαρμπα-Μιλόν, ο Πιέρ, τους υποδέχτηκε και τους περιποιήθηκε όσο καλύτερα μπορούσε.

Επί ένα μήνα η γερμανική εμπροσθοφυλακή παρακολουθούσε μέσα από το χωριό. Οι Γάλλοι παρέμεναν ακίνητοι, δέκα λεύγες πιο πέρα· και ωστόσο κάθε βράδυ εξαφανίζονταν μερικοί Πρώσοι ουλάνοι.

Όλοι οι μοναχικοί ανιχνευτές, αυτούς που έστελναν να κάνουν περιπολίες, ενώ αναχωρούσαν ανά δύο ή τρεις, δεν επέστρεφαν ποτέ.

Τους μάζευαν νεκρούς το πρωί μέσα σε κανένα χωράφι, στην άκρη κάποιας αυλής, μέσα σε κανέναν λάκκο. Το άλογό τους τα ίδια κείτονταν κατά μήκος των δρόμων, ξεκοιλιασμένα με μια σπαθιά.

Αυτά τα φονικά έμοιαζε να τα είχαν κάνει οι ίδιοι άνθρωποι που δεν μπορούσαν να τους ανακαλύψουν.

Στην περιοχή βασίλευε ο τρόμος. Τουφέκιζαν τους χωρικούς με μια απλή καταγγελία, φυλάκιζαν τις γυναίκες· προσπαθούσαν φοβερίζοντας να αποσπάσουν πληροφορίες από τα παιδιά. Δεν έβρισκαν τίποτε.

Να όμως που ένα πρωινό κάποιος είδε τον μπαρμπα-Μιλόν ξαπλωμένο μες στον στάβλο του, με μια χαρακιά στο πρόσωπο.

Δυο ουλάνοι βρέθηκαν ξεκοιλιασμένοι τρία χιλιόμετρα μακριά από το αγρόκτημα. Ένας από αυτούς κρατούσε ακόμη στο χέρι το ματωμένο του όπλο. Είχε πολεμήσει, είχε αμυνθεί.

Συνήλθε αμέσως ένα πολεμικό συμβούλιο στο ύπαιθρο, μπροστά από το αγρόκτημα. Έφεραν και τον γέρο.

Ήταν εξήντα οχτώ χρονών. Ήταν μικροκαμωμένος, αδύνατος, λίγο σκυφτός, με μεγάλα χέρια όμοια με δαγκάνες κάβουρα. Τα μαλλιά του είχαν ένα θαμπό χρώμα, ήταν αραιά και ελαφρά σαν τα πούπουλα μιας νεαρής πάπιας και άφηναν να φαίνεται το δέρμα από το κρανίο του από όλες τις μεριές. Κάτω από τη σκουρόχρωμη και ρυτιδωμένη επιδερμίδα του λαιμού του μπορούσες να διακρίνεις κάποιες μεγάλες φλέβες που περνούσαν από τα σαγόνια του για να ξανακάνουν την εμφάνισή τους στους κροτάφους. Στην περιοχή τον θεωρούσαν τσιγκούνη και δύσκολο στο αλισβερίσι.

Τον έστησαν όρθιο, ανάμεσα σε δυο στρατιώτες, μπροστά στο τραπέζι της κουζίνας που το είχαν μεταφέρει έξω. Πέντε αξιωματικοί και ο συνταγματάρχης κάθισαν απέναντί του.

Ο συνταγματάρχης πήρε τον λόγο στα γαλλικά:

-Μπαρμπα-Μιλόν, από τότε που ήρθαμε εδώ μένουμε μόνο στο σπίτι σας. Υπήρξατε πάντα εξυπηρετικός απέναντί μας και μας φροντίσατε. Σήμερα όμως μια τρομερή κατηγορία σας βαραίνει και πρέπει να την ξεκαθαρίσουμε. Πώς αποκτήσατε το τραύμα της χαρακιάς που έχετε στο πρόσωπο;

Ο χωρικός δεν απάντησε.

Ο συνταγματάρχης είπε πάλι:

-Η σιωπή σας σας ενοχοποιεί, μπαρμπα-Μιλόν. Θέλω όμως να μου απαντήσετε, ακούτε τι σας λέω; Ξέρετε ποιος σκότωσε τους δυο ουλάνους που βρέθηκαν σήμερα το πρωί κοντά στο Σταυρό;

Ο γέρος πρόφερε καθαρά:

-Εγώ ήμουν.

Ο συνταγματάρχης έκπληκτος σώπασε για μια στιγμή, κοιτάζοντας έντονα τον συλληφθέντα. Ο μπαρμπα-Μιλόν παρέμενε ατάραχος, με το αποβλακωμένο ύφος του χωρικού, με τα μάτια χαμηλωμένα, λες και μιλούσε στον παπά της ενορίας του. Μόνο ένα πράγμα μπορούσε να αποκαλύψει την εσωτερική του ταραχή, το γεγονός ότι κατάπινε συνέχεια το σάλιο του, με μια φανερή προσπάθεια, σαν να ήταν ο λαιμός του εντελώς στραγγαλισμένος.

Η οικογένεια του γέρου με το γιο του τον Ζαν, τη νύφη του και τα δυο μικρά παιδιά τους στέκονταν δέκα βήματα πιο πίσω, τρομαγμένοι και στεναχωρημένοι.

Ο συνταγματάρχης είπε πάλι:

-Μήπως ξέρετε ακόμη ποιος σκότωσε όλους τους ανιχνευτές του στρατού μας που τους βρίσκουμε κάθε πρωί στην εξοχή, εδώ και έναν μήνα;

Ο γέρος απάντησε με την ίδια αταραξία του άξεστου:

-Εγώ ήμουν.

-Εσείς τους σκοτώσατε όλους;

-Ναι, όλους εγώ.

-Μόνος;

-Μόνος.

-Πείτε μου πώς τα καταφέρατε.

Αυτή τη φορά ο άνθρωπος έδειξε να συγκινείται· το να πρέπει να μιλήσει για πολλή ώρα τον ενοχλούσε φανερά. Τραύλισε:

-Πού να ξέρω; Το έκανα στην τύχη.

Ο συνταγματάρχης είπε πάλι:

-Σας προειδοποιώ ότι πρέπει να μου τα πείτε όλα. Καλά θα κάνετε, λοιπόν, ν' αποφασίσετε αμέσως. Πώς αρχίσατε;

Ο άνθρωπος έριξε ένα ανήσυχο βλέμμα στην οικογένειά του που στεκόταν από πίσω του και άκουγε προσεκτικά. Δίστασε για μια στιγμή ακόμη κι έπειτα πήρε ξαφνικά την απόφαση.

«Γύριζα ένα βράδυ στο σπίτι κατά τις δέκα, την επόμενη μέρα που ήρθατε εδώ. Εσείς και οι στρατιώτες σας μου αρπάξατε σανό που άξιζε περισσότερο από πενήντα σκούδα και ακόμη μία αγελάδα και δυο πρόβατα. Σκέφτηκα: Εάν μου πάρουν άλλα είκοσι σκούδα, θα μου το πληρώσουν. Έπειτα είχα και άλλα πράγματα μέσα μου, που θα σας τα πω. Είδα έναν από τους καβαλάρηδες σας να καπνίζει την πίπα του πάνω από ένα χαντάκι, πίσω από την σιταποθήκη μου. Πήγα, ξεκρέμασα την κόσα μου και τον πλησίαζα με μικρά βηματάκια από πίσω έτσι που να μην ακούσει τίποτα. Και του έκοψα το κεφάλι με μια κίνηση, μία μόνο, σαν να ήταν στάχυ. Δεν έκανε «κιχ»! δεν έχετε παρά να ψάξετε στον πάτο της γούρνας. Θα τον βρείτε εκεί, μέσα σ' ένα καρβουνόσακκο, με μια πέτρα από το φράχτη.

Είχα μια ιδέα. Του πήρα όλα τα πράγματα, από τις μπότες μέχρι τον μπερέ και τα έκρυψα στην ασβεσταριά του δάσους του Μαρτίν, πίσω από την αυλή».

Ο γέρος έπαψε. Οι αξιωματικοί κοιτάζονταν άφωνοι. Η ανάκριση ξανάρχισε και να τι έμαθαν.

Αφού διέπραξε τον φόνο, τον άνθρωπο τον έτρωγε αυτή η σκέψη: «να σκοτώνει Πρώσους!» Τους μισούσε με ένα μίσος ύπουλο και σφοδρό ενός χωριάτη άπληστου και πατριώτη συνάμα. Είχε την ιδέα του, όπως έλεγε. Περιμένε μερικές μέρες.

Τον είχαν αφήσει ελεύθερο να πηγαينوέρχεται, να μπαινοβγαίνει με την άνεσή του, επειδή είχε δείξει μεγάλη ταπεινοσύνη, υποταγή και ευγένεια απέναντι στους νικητές. Έβλεπε, λοιπόν, κάθε βράδυ να φεύγουν οι αγγελιοφόροι και μια νύχτα βγήκε, αφού είχε ακούσει το όνομα του χωριού που θα πήγαιναν οι καβαλάρηδες και αφού είχε προηγουμένως μάθει, στο συγχρωτισμό με τους στρατιώτες, κάποιες γερμανικές λέξεις που του ήταν χρήσιμες.

Βγήκε από την αυλή του, γλίστρησε μες στο δάσος, έφτασε στην ασβεσταριά, προχώρησε στο βάθος της μακριάς στοάς και αφού βρήκε καταγής τα ρούχα του νεκρού στρατιώτη, τα φόρεσε.

Άρχισε, λοιπόν, να γυροφέρνει στα χωράφια, να έρπει, να κρύβεται ακολουθώντας τα πλαϊνά των δρόμων, να αφουγκράζεται τον παραμικρό θόρυβο, ανήσυχος σαν λαθροθήρας.

Όταν έκρινε ότι η ώρα είχε φτάσει, πλησίασε στο δρόμο και κρύφτηκε σε μια συστάδα θάμνων. Περίμενε. Τελικά, προς τα μεσάνυχτα, ένας καλπασμός αλόγου αντήχησε επάνω στη σκληρό έδαφος του δρόμου. Ο άνθρωπος έβαλε το αυτί επάνω στο έδαφος για να βεβαιωθεί ότι ένας μόνο καβαλάρης πλησίαζε και στη συνέχεια ετοιμάστηκε.

Ο ουλάνος ερχόταν με γρήγορο καλπασμό μεταφέροντας μηνύματα. Προχωρούσε με το μάτι σε εγρήγορση, το αυτί τεντωμένο. Όταν έφτασε σε απόσταση δέκα βημάτων, ο μπαρμπα-Μιλόν σύρθηκε κατά πλάτος του δρόμου βογκώντας: «*Hilfe! Hilfe!* Βοήθεια! Βοήθεια!» Ο καβαλάρης σταμάτησε, αναγνώρισε έναν Γερμανό χωρίς άλογο, τον θεώρησε τραυματισμένο, ξεπέζεψε, πλησίασε χωρίς να υποψιάζεται τίποτα και, καθώς έσκυβε επάνω στον άγνωστο, δέχτηκε στη μέση της κοιλιάς τη μακριά κυρτή λάμα του σπαθιού. Σωριάστηκε καταγής, χωρίς να ψυχορραγήσει, με κάποια δυνατά τινάγματα του σώματος μόνο.

Τότε ο Νορμανδός, ακτινοβολώντας από τη σιωπηλή χαρά ενός γέρου χωριάτη, σηκώθηκε και για δική του ευχαρίστηση έκοψε το λαιμό του πτώματος. Έπειτα τον τράβηξε μέχρι το αυλάκι και τον πέταξε μέσα.

Το άλογο ήρεμο περίμενε τον αναβάτη του. Ο μπαρμπα-Μιλόν πήδηξε στη σέλα και έφυγε καλπάζοντας μέσα στον κάμπο.

Μετά από μίαν ώρα είδε δύο ακόμη ουλάνους που επέστρεφαν, ο ένας πλάι στον άλλο, στο στρατηγείο. Πήγε κατ' επάνω τους φωνάζοντας πάλι: «*Hilfe! Hilfe!*» Οι Πρώσοι τον άφησαν να πλησιάσει βλέποντας τη στολή, χωρίς να υποψιαστούν τίποτα. Και πέρασε ο γέρος σαν βολίδα ανάμεσά τους, χτυπώντας τον ένα και τον άλλο με το σπαθί του κι με ένα ρεβόλβερ.

Έπειτα έσφαξε τα άλογα, τα γερμανικά άλογα! Στη συνέχεια επέστρεψε ήσυχα στην ασβεσταριά κι έκρυψε ένα άλογο στο βάθος της σκοτεινής στοάς. Άφησε εκεί τη στολή του και ξαναφόρεσε τα παλιόρουχά του. Γύρισε στο κρεβάτι του και κοιμήθηκε ως το πρωί.

Επί τέσσερις ημέρες δεν βγήκε από το σπίτι, περιμένοντας να τελειώσει η έρευνα που είχε αρχίσει, αλλά την πέμπτη μέρα έφυγε πάλι και σκότωσε άλλους δύο στρατιώτες με το ίδιο στρατήγημα. Από τη στιγμή εκείνη δεν σταμάτησε πλέον. Κάθε βράδυ περιπλανιόταν, στριφογύριζε στην τύχη σκοτώνοντας Πρώσους, πότε εδώ, πότε εκεί, καλπάζοντας μες στα έρημα χωράφια, κάτω από το φεγγάρι, ουλάνος χαμένος, κυνηγός ανθρώπων. Έπειτα, όταν η δουλειά του αυτή τελείωνε αφήνοντας πίσω του πτώματα ξαπλωμένα κατά μήκος των δρόμων, ο γέρος καβαλάρης πήγαινε να κρύψει στο βάθος της ασβεσταριάς το άλογό του και τη στολή του.

Κατά το μεσημέρι πήγαινε ήρεμος να φέρει κριθάρι και νερό στο άλογό του που έμενε στο βάθος της υπόγειας στοάς και το ταιζε καλά, απαιτώντας από αυτό πολύ δουλειά.

Όμως την προηγούμενη μέρα ένας από αυτούς που είχαν δεχτεί την επίθεσή του, του έστησε καρτέρι και κατάφερε ένα χτύπημα με το σπαθί στο πρόσωπο του γερο-χωρικού.

Παρόλα αυτά τους σκότωσε και αυτή τη φορά και του δύο! Μετά πήγε πάλι στην ασβεσταριά, έκρυψε το άλογό του και φόρεσε τα παλιόρουχα. Επιστρέφοντας στο σπίτι όμως τον κατέλαβε μια αδυναμία και σύρθηκε μέχρι το στάβλο, μη μπορώντας να φτάσει μέχρι το σπίτι.

Τον βρήκαν εκεί μες στα αίματα, ξαπλωμένο επάνω στα άχυρα....

Όταν τέλειωσε την αφήγησή του, σήκωσε ξαφνικά το κεφάλι και κοίταξε περήφανα τους Πρώσους αξιωματικούς.

Ο συνταγματάρχης, που έπαιζε με το μουστάκι του, τον ρώτησε:

-Δεν έχετε τίποτα άλλο να πείτε;

-Όχι, τίποτα άλλο · ο λογαριασμός είναι σωστός: σκότωσα δεκαέξι, ούτε έναν παραπάνω ή παρακάτω.

-Ξέρετε ότι θα πεθάνετε;

-Δεν σας ζήτησα χάρη.

-Υπήρξατε ποτέ στρατιώτης;

-Ναι, υπηρέτησα όταν ήταν καιρός. Έπειτα, εσείς σκοτώσατε τον πατέρα μου, που ήταν στρατιώτης την εποχή του πρώτου Αυτοκράτορα. Για να μη μιλήσω και για τον μικρό μου γιο, τον Φρανσουά, που μου τον σκοτώσατε τον περασμένο μήνα στο Εβρέ. Σας το χρωστούσα και σας πλήρωσα. Είμαστε πάτσι.

Οι αξιωματικοί κοιτάζονταν.

Ο γέρος ξανάρχισε:

-Οχτώ για τον πατέρα μου, οχτώ για τον γιο μου, είμαστε πάτσι. Δεν είμαι εγώ εκείνος που πήγαινε γυρεύοντας φασαρίες! Εγώ δεν σας γνωρίζω καν! Δεν ξέρω καλά καλά από πού έρχεστε. Και να που ήρθατε στο σπίτι μου και διατάζετε εδώ πέρα σαν να είσατε στο δικό σας σπίτι. Εκδικήθηκα και για τους άλλους. Δεν το μετανιώνω καθόλου.

Και ανορθώνοντας το μουδιασμένο του κορμί ο γέρος σταύρωσε τα χέρια του παίρνοντας μια πόζα ταπεινού ήρωα.

Οι Πρώσοι μιλούσαν για πολλή ώρα χαμηλόφωνα. Ένας λοχαγός, που έχασε κι αυτός το γιο του τον προηγούμενο μήνα, υπερασπιζόταν αυτόν τον μεγαλόψυχο φουκαρά.

Σηκώθηκε, λοιπόν, ο συνταγματάρχης και, πλησιάζοντας τον μπαρμπα-Μιλόν του είπε χαμηλόφωνα.

-Ακούστε, γέρο, ίσως υπάρχει ένας τρόπος να σώσετε τη ζωή σας...

Αλλά ο γέρος δεν άκουγε και, με τα μάτια καρφωμένα επάνω στο νικητή αξιωματικό, την ώρα που ο αγέρας του ανακάτευε τα αραιά μαλλιά στο κεφάλι, έκανε έναν απαίσιο μορφασμό σύσπασης του αδύνατου προσώπου του, χαραγμένου πέρα ως πέρα από μίαν ουλή · φούσκωσε το στήθος και με όλη του τη δύναμη έφτυσε στο πρόσωπο τον Πρώσο.

Ο συνταγματάρχης, αναστατωμένος, σήκωσε το χέρι του και ο άνθρωπος για δεύτερη φορά τον έφτυσε στο πρόσωπο.

Όλοι οι αξιωματικοί σηκώθηκαν και ούρλιαζαν διαταγές ταυτόχρονα.

Σε λιγότερο από ένα λεπτό ο άνθρωπος, πάντα ατάραχος, οδηγήθηκε στον τοίχο και τουφεκίστηκε, την ώρα που χαμογελούσε στο Ζαν, το μεγάλο του γιο, στη νύφη του και στα δυο μικρά που κοίταζαν έντρομα.

22 Μαΐου 1883

Το ΜΟΥΣΤΑΚΙ

Πύργος του Σολ, Δευτέρα 30 Ιουλίου 1883.

Αγαπητή μου Λουσί, τίποτα το νεότερο. Καθόμαστε στο σαλόνι και βλέπουμε που βρέχει. Δεν μπορούμε να βγούμε μ' αυτόν τον παλιόκαιρο κι έτσι παίζουμε κωμωδία. Τι ανόητα που είναι, αγαπητή μου, τα θεατρικά έργα σαλονιού του σύγχρονου ρεπερτορίου. Όλα εδώ είναι παρατραβηγμένα, άσεμνα, χοντροκομμένα. Τα αστεία μοιάζουν με τις βόμβες του κανονιού που καταστρέφουν τα πάντα. Δεν υπάρχει πνεύμα, φυσικότητα, καλό γούστο, κομψότητα. Αυτοί οι άνθρωποι των γραμμάτων δεν γνωρίζουν, πράγματι, τίποτα από τον κόσμο. Αγνοούν παντελώς πώς σκεφτόμαστε και πώς μιλάμε μεταξύ μας. Θα τους επέτρεπα οπωσδήποτε να περιφρονούν τις συνήθειές μας, τις συμβατικότητές μας και τους τρόπους μας, δεν τους επιτρέπω όμως να μην τα γνωρίζουν. Για να δείξουν ότι είναι εκλεπτυσμένοι κάνουν λογοπαιγνία που θα ήταν κατάλληλα για να διασκεδάσουν ένα στρατώνα· όσο για εμάς, για να ευθυμήσουμε μας προσφέρουν το πνεύμα που έχουν πάρει από τα ύψη του εξωτερικού βουλεβάρτου, μέσα σ' εκείνες τις μπουραρίες τις

αποκαλούμενες «των καλλιτεχνών», όπου επαναλαμβάνονται επί πενήντα χρόνια οι ίδιες φοιτητικές παραδοξολογίες.

Τελικά παίζουμε κωμωδία. Μιας και δεν είμαστε παρά μόνο δύο γυναίκες, ο σύζυγός μου παίζει το ρόλο της σουμπρέτας και γι' αυτό ξυρίστηκε. Δεν φαντάζεσαι, αγαπητή μου Λουσί, πόσο αυτό τον έχει αλλάξει! Δεν τον αναγνωρίζω πια... ούτε τη μέρα, ούτε τη νύχτα. Εάν δεν άφηνε να ξαναφυτρώσει αμέσως το μουστάκι, νομίζω πως δεν θα του ήμουν πλέον πιστή, τόσο πολύ με δυσαρεστεί έτσι.

Πράγματι, ένας άντρας χωρίς μουστάκι δεν είναι πλέον άντρας. Δεν μου πολυαρέσει το γένι· δίνει πάντα έναν αέρα νεγκλιζέ, το μουστάκι όμως, ω το μουστάκι! Είναι απαραίτητο για μια αρρενωπή φυσιογνωμία. Όχι, ποτέ δεν θα μπορέσεις να φανταστείς πώς αυτή η μικρή βούρτσα από τρίχες πάνω από το χείλος είναι χρήσιμη για το μάτι και... για ... τη σχέση μεταξύ συζύγων. Γι' αυτό το θέμα έκανα ένα σωρό σκέψεις που δεν τολμώ να σου τις γράψω. Θα σου τις πω ευχαρίστως... χαμηλόφωνα. Είναι όμως τόσο δύσκολο να βρεθούν οι λέξεις που να εκφράζουν μερικά πράγματα, και μερικές από αυτές, που δεν μπορεί κανείς να τις αντικαταστήσει, γραμμένες στο χαρτί δίνουν μια τόσο άσχημη εικόνα, που με κάνουν να μην μπορώ να τις γράψω. Εξάλλου το θέμα είναι τόσο δύσκολο, τόσο λεπτό, τόσο σκαμπρόζικο, που θα χρειαζόταν μίαν άπειρη γνώση για να το θίξει κανείς χωρίς κίνδυνο.

Τέλος πάντων! Τόσο το χειρότερο, εάν δεν με καταλαβαίνεις. Κι έπειτα, αγαπητή μου, προσπάθησε λιγάκι να διαβάσεις και ανάμεσα από τις γραμμές.

Ναι, όταν ο σύζυγός μου μου ήρθε ξυρισμένος, κατάλαβα πρώτα πρώτα ότι δεν θα αισθανόμουν ποτέ καμία έλξη για έναν θεατρίνο, ούτε για έναν ιεροκήρυκα, έστω και αν ήταν ο πατήρ-Ντιντόν, ο πιο γοητευτικός από όλους! Κατόπιν, όταν βρέθηκα μόνη μαζί του (με τον σύζυγό μου εννοώ) ήταν ακόμη χειρότερα. Αγαπητή μου Λουσί, μην αφεθείς ποτέ στην αγκαλιά ενός άντρα χωρίς μουστάκι· τα φιλιά του δεν έχουν καμία νοστιμιά, καμία, μα καμία. Δεν έχουν πια αυτή τη γοητεία, αυτή την απαλότητα και αυτό.... το πιπεράτο, ναι, το πιπεράτο που έχουν τα πραγματικά φιλιά. Το μουστάκι είναι το καρύκευμα.

Φαντάσου ότι σου βάζουν στα χείλη μια ξερή περγαμηνή... ή υγρή. Τέτοιο είναι το χάδι του ξυρισμένου άντρα. Σίγουρα δεν αξίζει πια τον κόπο.

Από πού προέρχεται, λοιπόν, το θέλημα του μουστακιού; Θα με ρωτήσεις. Το ξέρω; Αρχικά γαργαλάει με γλύκα. Τη νιώθεις πρώτα επάνω στα χείλη κι έπειτα περνάει σε όλο σου το κορμί, μέχρι τις άκρες των ποδιών με μια υπέροχη ανατριχίλα. Είναι αυτό που χαϊδεύει, που κάνει να τρέμει και να σκιρτά το δέρμα, που κάνει τα νεύρα να πάλλονται εξάισια, που σε κάνει να προφέρεις εκείνο το μικρό «α!» σαν να κρυώνεις πολύ.

Και στο λαιμό! Ναι, ένιωσες ποτέ ένα μουστάκι επάνω στο λαιμό σου; Είναι ένα πράγμα που σε μεθάει και σε κάνει να ανατριχιάζεις, κατεβαίνει στη ράχη σου και φτάνει μέχρι τα ακροδάχτυλά σου. Συστρέφεσαι, τινάζεις τους ώμους, ρίχνεις πίσω το κεφάλι· θα ήθελες και να φύγεις και να μείνεις· είναι θαυμάσιο και ερεθιστικό! Τι ωραίο που είναι!

Και ακόμη... να τολμήσω, πράγματι; Ένας σύζυγος που σας αγαπά ξέρει να βρίσκει ένα σωρό μικρές γωνιές όπου μπορεί να κρύψει τα φιλιά του, μικρές γωνιές που εσείς από μόνη σας δεν θα τις παίρνατε ποτέ είδηση. Λοιπόν, χωρίς μουστάκια τα φιλιά αυτά χάνουν πολύ από τη νοστιμιά τους, για να μην πούμε ότι καταντούν να είναι σχεδόν άπρεπα! Πάρε το όπως θέλεις. Όσο για μένα, αυτός είναι ο λόγος που βρήκα ένα σύζυγο με μουστάκι. Ένα χείλος χωρίς μουστάκι είναι σαν ένα σώμα χωρίς ρούχα· και χρειάζονται πάντα τα ρούχα, πολύ λίγα, εάν θέλεις, αλλά χρειάζονται!

Ο δημιουργός (δεν τολμώ να γράψω μίαν άλλη λέξη μιλώντας γι' αυτά τα πράγματα), ο δημιουργός φρόντισε να καλύψει έτσι όλα τα καταφύγια της σάρκας μας, εκεί όπου μπορεί να κρυφτεί ο έρωτας. Ένα ξυρισμένο στόμα μου μοιάζει με ένα δάσος γυμνό γύρω από μία πηγή όπου πάει κανείς να πιει και να κοιμηθεί.

Αυτό μου θυμίζει μια φράση (ενός πολιτικού) που μου τριβελίζει το μυαλό εδώ και τρεις μήνες. Ο σύζυγός μου, που παρακολουθεί τις εφημερίδες, μου διάβασε ένα βράδυ μία μοναδική ομιλία του υπουργού μας της γεωργίας, που τότε ήταν ο κύριος Μελίν. Μήπως πήρε τη θέση του κάποιος άλλος; Το αγνοώ.

Δεν τον άκουγα, αλλά αυτό το όνομα Μελίν μου έκανε εντύπωση. Μου θύμισε, δεν ξέρω γιατί, σκηνές από τη ζωή της Μποέμ. Νόμισα ότι είχε να κάνει με μια κοκότα. Να πώς μερικά ψίχουλα από αυτό το κομμάτι μπήκαν στο κεφάλι μου. Λοιπόν, ο κύριος Μελίν έκανε στους κατοίκους της Αμιένης, νομίζω, την εξής δήλωση της οποίας το νόημα έψαχνα μέχρις εδώ: «Δεν υπάρχει πατριωτισμός, χωρίς γεωργία!» Το νόημα, λοιπόν, το βρήκα μόλις τώρα και σου δηλώνω κι εγώ με τη σειρά μου πως δεν υπάρχει έρωτας χωρίς μουστάκια. Λέγοντάς το με αυτόν τον τρόπο, είναι αστείο, έτσι δεν είναι;

Δεν υπάρχει καθόλου έρωτας χωρίς μουστάκια!

«Δεν υπάρχει πατριωτισμός χωρίς γεωργία», βεβαιώνει ο κύριος Μελίν και είχε δίκιο, αυτός ο υπουργός, και το καταλαβαίνω τώρα!

Και από μίαν άλλη άποψη το μουστάκι είναι ουσιαστικό. Καθορίζει τη φυσιογνωμία. Σας δίνει τον αέρα της γλυκύτητας, της τρυφερότητας, της βίας, του μπαμπούλα, του γλεντζέ, του δραστήριου! Ο γενειοφόρος άντρας, ο πραγματικά γενειοφόρος, εκείνος που έχει όλες τις τρίχες του (τι απαίσια λέξη!) στα μάγουλα, δεν έχει ποτέ φινέτσα στο πρόσωπο, αφού κρύβονται τα χαρακτηριστικά του. Και το σχήμα από το σαγόνι και από το πηγούνι αποκαλύπτει πολλά πράγματα σε όποιον ξέρει να βλέπει.

Ο μουστακαλής άντρας διατηρεί το ύφος και την φινέτσα του ταυτόχρονα.

Και πόσες μορφές διαφορετικές δεν παίρνουν τα μουστάκια! Πότε είναι στριφτά, πότε κατσαρά, πότε χαριτωμένα. Αυτά φαίνεται πως αγαπούν τις γυναίκες περισσότερο από όλα!

Μερικές φορές είναι αιχμηρά, τρυπούν σαν τις βελόνες, απειλητικά. Σ' αυτά αρέσει το κρασί, τα άλογα και οι μάχες.

Άλλοτε πάλι είναι τεράστια, πέφτουν προς τα κάτω, είναι τρομαχτικά. Αυτά, τα μεγάλα, κρύβουν γενικά έναν εξαιρετικό χαρακτήρα, μία καλοσύνη που αγγίζει τα όρια της αδυναμίας και μια γλυκύτητα που φτάνει μέχρι τη δειλία.

Κι έπειτα, εκείνο που λατρεύω αρχικά στο μουστάκι βρίσκεται στο γεγονός ότι είναι γαλλικό, πολύ γαλλικό. Κατάγεται από τους προγόνους μας, τους Γαλάτες, και έχει παραμείνει ως σύμβολο του εθνικού μας χαρακτήρα, τελικά.

Είναι αλαζονικό, γαλαντόμο και γενναίο. Το βρέχει με ευγένεια το κρασί και ξέρει να γελά με κομψότητα, την ώρα που τα μεγάλα τριχωτά σαγόνια είναι βαριά σε ό, τι και αν κάνουν.

Θυμάμαι ένα περιστατικό που μ' έκανε να κλάψω πολύ και μ' έκανε ακόμη, τώρα το καταλαβαίνω, να αγαπήσω τα μουστάκια επάνω στα χείλη των αντρών.

Ήταν στη διάρκεια του πολέμου, στο σπίτι του μπαμπά. Ήμουν νέο κορίτσι τότε. Μια μέρα πολεμούσαν κοντά στον πύργο. Είχα ακούσει το πρωί το κανόνη και τους πυροβολισμούς, και το βράδυ ένας Γερμανός συνταγματάρχης ήρθε και εγκαταστάθηκε στο σπίτι μας. Την άλλη μέρα έφυγε. Πήγαν να ειδοποιήσουν τον παπά ότι υπήρχαν πολλοί νεκροί στα χωράφια. Εκείνος έβαλε να τους μαζέψουν και να τους φέρουν σ' εμάς, για να τους θάψουν όλους μαζί. Τους ξάπλωναν κατά μήκος του μεγάλου δρόμου με τα έλατα, και από τις δυο μεριές, με τη σειρά που τους έφερναν και καθώς άρχισαν να μυρίζουν άσχημα, έριχναν χώμα επάνω στα νεκρά σώματα, ενώ περίμεναν να τελειώσει το σκάψιμο του μεγάλου λάκκου. Έτσι εκείνο που έβλεπε κανείς ήταν μόνο τα κεφάλια τους που έμοιαζε να βγαίνουν από το έδαφος κιτρινισμένα όπως εκείνο με τα μάτια τους κλειστά.

Θέλησα να τους δω, αλλά όταν αντίκρισα εκείνες τις δύο μακριές γραμμές με τις φρικτές φιγούρες, νόμισα ότι δεν θα αισθανθώ καλά. Κατόπιν άρχισα να τους εξετάζω έναν-έναν προσπαθώντας να μαντέψω τι ήταν εκείνοι οι άνθρωποι.

Οι στολές είχαν θαφτεί κάτω από το χώμα και παρόλα αυτά αμέσως, ναι αγαπητή μου, αμέσως αναγνώρισα τους Γάλλους, από τα μουστάκια τους!

Μερικοί είχαν ξυριστεί την ίδια μέρα της μάχης, λες και ήθελαν να ικανοποιήσουν τη φιλαρέσκειά τους μέχρι την τελευταία στιγμή! Ωστόσο τα γένια τους είχαν φυτρώσει λίγο, γιατί, όπως ξέρεις, φυτρώνουν ακόμη και μετά το θάνατο. Μερικοί φαίνεται πως είχαν γένια οχτώ ημερών · όλοι όμως είχαν γαλλικό μουστάκι, ευδιάκριτο, το περήφανο μουστάκι που έμοιαζε να λέει: «Μη με μπερδεύεις με τον διπλανό μου γενειοφόρο, μικρή, εγώ είμαι αδελφός».

Και έκλαψα, ω, έκλαψα πολύ περισσότερο από το εάν δεν τους είχα αναγνωρίσει μ' αυτόν τον τρόπο, αυτούς τους κακόμοιρους νεκρούς.

Έκανα λάθος που σου τα αφηγήθηκα αυτά. Να που τώρα είμαι λυπημένη και ανίκανη να συνεχίσω την κουβέντα. Λοιπόν, αντίο, αγαπητή μου Λουσί, σε φιλώ από καρδιάς. Ζήτω το μουστάκι!

Ζαν

Για την ακριβή αντιγραφή:

ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ

31 Ιουλίου 1883

ΜΙΑ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Ο πόλεμος είχε τελειώσει · οι Γερμανοί είχαν καταλάβει τη Γαλλία · η χώρα σφάδαζε σαν ένας νικημένος μποξέρ πεσμένος στα πόδια του νικητή.

Από το αναστατωμένο, το πεινασμένο, το απελπισμένο Παρίσι τα πρώτα τρένα είχαν αρχίσει να βγαίνουν πηγαίνοντας προς τα νέα σύνορα, διασχίζοντας αργά την ύπαιθρο και τα χωριά. Οι πρώτοι ταξιδιώτες κοιτούσαν από τα παράθυρα του τρένου τις κατεστραμμένες πεδιάδες και τα καμένα χωριά. Μπροστά στις πόρτες των σπιτιών που είχαν μείνει όρθια, Πρώσοι στρατιώτες φορώντας το μαύρο κράνος με το αιχμηρό χάλκινο λοφίο, κάπνιζαν τις πίπες τους καθισμένοι καβάλα στις καρέκλες. Άλλοι δούλευαν ή κουβέντιαζαν σαν να αποτελούσαν μέλη των οικογενειών. Όταν περνούσε κανείς τις πόλεις, έβλεπε ολόκληρα στρατεύματα να κάνουν μανούβρες στις πλατείες και, παρά το θόρυβο που έκαναν οι ρόδες, οι βραχνές διαταγές ακούγονταν κάθε στιγμή.

Ο κύριος Ντυμπούι, που είχε πάρει μέρος στην εθνική φρουρά του Παρισιού σε όλη τη διάρκεια της πολιορκίας, πήγαινε να συναντήσει τη γυναίκα και την κόρη του στην Ελβετία · τις είχε στείλει στο εξωτερικό για κάθε ενδεχόμενο, πριν την εισβολή.

Η πείνα και οι ταλαιπωρίες δεν του είχαν καθόλου ρίξει την μεγάλη κοιλιά, κοιλιά ενός έμπορα πλούσιου και φιλήσυχου. Είχε υποστεί τα τρομερά γεγονότα με μία στενόχωρη εγκαρτέρηση και με πικρές σκέψεις για την αγριότητα των ανθρώπων. Τώρα που πλησίαζε στα σύνορα, με τον πόλεμο να έχει τελειώσει, έβλεπε για πρώτη φορά Πρώσους, αφού είχε κάνει τα στρατιωτικά του καθήκοντα επάνω στις επάλξεις και είχε φυλάξει σκοπιά τις κρύες νύχτες.

Κοίταζε με εκνευριστικό τρόμο εκείνους τους ένοπλους γενειοφόρους άντρες που είχαν εγκατασταθεί στη γη της Γαλλίας σαν να ήταν στο σπίτι τους και μες στην ψυχή του ένιωθε ένα είδος ανίσχυρου πατριωτικού πυρετού και ταυτόχρονα αυτή τη μεγάλη ανάγκη και αυτό το νέο ένστικτο σύνεσης που δεν μας έχει πια εγκαταλείψει.

Μες στο κουπέ δύο Εγγλέζοι, που είχαν έρθει για να δουν, κοίταζαν με τα ήρεμα και περίεργα μάτια τους. Ήταν κι εκείνοι χοντροί και κουβέντιαζαν στη γλώσσα τους, ρίχνοντας πότε πότε μια ματιά στον τουριστικό οδηγό τους που τον διάβαζαν φωναχτά, προσπαθώντας να αναγνωρίσουν τα μέρη που έγραφε.

Ξαφνικά το τρένο σταμάτησε στο σταθμό μιας μικρής πόλης και ένας Πρώσος αξιωματικός ανέβηκε κάνοντας μεγάλο σαματά σέρνοντας το σπαθί του επάνω στο διπλό σκαλοπάτι του βαγονιού. Ήταν μεγαλόσωμος, μες την τσιτωμένη στολή του και με γένια που έφταναν ως τα μάτια. Οι κόκκινες τρίχες του έμοιαζαν με φλόγες και τα μακριά του μουστάκια, πιο ανοιχτόχρωμα, απλώνονταν και στις δύο μεριές του προσώπου, που το έκοβαν οριζόντια.

Οι Εγγλέζοι βάλθηκαν αμέσως να τον παρατηρούν με χαμόγελα ικανοποιημένης περιέργειας, ενώ ο κύριος Ντυμπούι έκανε πως διάβαζε μία εφημερίδα. Παρέμενε μαζεμένος στη γωνιά του, όπως ένας κλέφτης μπροστά στον χωροφύλακα.

Το τρένο ξεκίνησε πάλι. Οι Εγγλέζοι συνέχισαν να κουβεντιάζουν, να ψάχνουν τα ακριβή σημεία των μαχών. Και ξαφνικά, καθώς ο ένας από αυτούς άπλωσε το χέρι του προς τον ορίζοντα δείχνοντας ένα χωριό, ο Πρώσος αξιωματικός είπε στα γαλλικά, τεντώνοντας τα μακριά του πόδια και ρίχνοντας προς τα πίσω την πλάτη του:

-Εγκώ σκότωσε ντόντεκα Γάλλοι σε αυτό χωριό. Εγώ πήρε πάνω από εκατό αιχμάλωτοι.

Οι Εγγλέζοι έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον και ρώτησαν αμέσως:

-Ωωω! Πώς ονομάζεται αυτό το χωριό;

Ο Πρώσος απάντησε: «Φάσμουργκ».

Ξαναείπε:

-Εγκώ πήρε αυτοί κατεργκάρηγτες Γκάλλοι από αυτιά.

Και κοιτάζε τον κύριο Ντυμπούι γελώντας με περηφάνια μέσα από τα μουστάκια του.

Το τρένο κυλούσε διασχίζοντας πάντα κατειλημμένα χωριά. Έβλεπες τους Γερμανούς στρατιώτες κατά μήκος των δρόμων, στις άκριες των χωραφιών, όρθιους στις γωνιές που σχημάτιζαν οι φράχτες ή να κουβεντιάζουν μπροστά από τα καφέ. Σκέπαζαν τη γη όπως οι ακρίδες της Αφρικής.

Ο αξιωματικός άπλωσε το χέρι:

-Αν εγκώ είχε κουμάντο, εγκώ πήρε Παρίσι και κάψει όλα, και σκοτώσει όλο κόσμο. Όχι πια Γκαλλία!

Οι Εγγλέζοι για λόγους ευγενείας απάντησαν απλά:

-Ω, γιες.

Εκείνος συνέχισε:

-Σε είκοσι χρόνια όλη Ευρώπη, όλη είναι ντική μας. Πρωσία πιο ντυνατή από όλους.

Οι Εγγλέζοι, ανήσυχoi, δεν απαντούσαν πλέον. Τα πρόσωπά τους είχαν γίνει ανέκφραστα και έμοιαζαν κέρινα ανάμεσα στις μακριές τους φαβορίτες. Τότε ο Πρώσος αξιωματικός άρχισε να γελάει. Και με την πλάτη πάντα γερμένη προς τα πίσω κορόιδευε. Κορόιδευε τη συντριμμένη Γαλλία, πρόσβαλλε τους τσακισμένους εχθρούς· κορόιδευε την Αυστρία που είχε νικηθεί πρόσφατα· κορόιδευε τη λυσσώδη και ανίσχυρη άμυνα των στρατιωτικών τμημάτων· κορόιδεψε την εθνική φρουρά, το άχρηστο πυροβολικό. Ανακοίνωσε ότι ο Μπίσμαρκ θα έχτιζε μια σιδερένια πόλη από τα κανόνια που κατέλαβε. Και

ξαφνικά έβαλε τις μπότες του να ακουμπάνε τους μηρούς του κυρίου Ντυμπουί, ο οποίος έστρεψε το βλέμμα του και κοκκίνισε ως τα αυτιά.

Οι Εγγλέζοι έδειχναν αδιάφοροι για ό,τι συνέβαινε, σαν να βρέθηκαν ξαφνικά περιχαρακωμένοι μες στο νησί τους, μακριά από τη φασαρία του κόσμου.

Ο αξιωματικός έβγαλε την πίπα του και καρφώνοντας το βλέμμα στον Γάλλο είπε:

-Εσείς ντεν έχει ταμπάκο;

Ο κύριος Ντυμπουί απάντησε:

-Όχι, κύριε.

Ο Γερμανός είπε πάλι:

-Σας παρακαλώ πάτε αγκοράσει όταν τρένο σταματήσει.

Και άρχισε πάλι να γελάει.

-Εγκώ εσάς δώσει ένα μπουρμπουάρ.

Το τρένο σφύριξε κόβοντας ταχύτητα. Περνούσαν μπροστά από τα καμένα κτήρια ενός σταθμού· στη συνέχεια το τρένο σταμάτησε εντελώς.

Ο Γερμανός άνοιξε την πόρτα και πιάνοντας από το μπράτσο τον κύριο Ντυμπουί:

-Πηγαίνετε κάμει ψώνια μου, γκρήγκορα, γκρήγκορα!

Ένα πρωσικό απόσπασμα είχε καταλάβει το σιδηροδρομικό σταθμό. Άλλοι στρατιώτες κοιτάζαν όρθιοι πίσω από τις ξύλινες γρίλιες. Η ατμομηχανή σφύριζε ήδη για την αναχώρηση. Τότε, ξαφνικά, ο κύριος Ντυμπουί πετάχτηκε στην αποβάθρα και, παρά τις χειρονομίες του σταθμάρχη, έτρεξε και μπήκε στο διπλανό βαγόνι.

Ήταν μόνος! Άνοιξε το γιλέκο του, τόσο δυνατά χτυπούσε η καρδιά του, και σκούπισε τον ιδρώτα από το μέτωπό του κοντανασαίνοντας.

Το τρένο σταμάτησε πάλι σε έναν σταθμό. Και ξαφνικά ο αξωματικός εμφανίστηκε στην πόρτα και ανέβηκε στο βαγόνι. Από πίσω του και οι δύο Εγγλέζοι που τους έτρωγε η περιέργεια. Ο Γερμανός κάθισε απέναντι από τον Γάλλο και γελώντας πάντα είπε:

-Ντεν τέλατε κάνει ντικά μου ψώνια.

Ο κύριος Ντυμπούι απάντησε:

-Όχι, κύριε.

Το τρένο μόλις είχε ξεκινήσει πάλι.

Ο αξωματικός είπε:

-Τα κόψει μουστάκι σας για ανάψει ντική μου πίπα.

Και άπλωσε το χέρι του προς το πρόσωπο του συνταξιδιώτη του.

Οι Εγγλέζοι, πάντα απαθείς, κοιτάζαν έχοντας καρφωμένα τα μάτια επάνω τους.

Ο Γερμανός είχε κιόλας αρπάξει μερικές τρίχες και τις τραβούσε, όταν ο κύριος Ντυμπούι, με την αναστροφή του χεριού του, του απομάκρυνε το μπράτσο και αρπάζοντάς τον από το γιακά τον πέταξε επάνω στον πάγκο. Έπειτα, όλος θυμό, με τους κροτάφους φουσκωμένους, με αίμα στα μάτια τού έσφιγγε πάντα το λαιμό με το ένα χέρι, ενώ με το άλλο τού έδινε οργισμένος γροθιές στο πρόσωπο. Ο Πρώσος αγωνιζόταν, προσπαθούσε να βγάλει το ξίφος του, να αγκαλιάσει τον αντίπαλο που είχε πέσει επάνω του. Αλλά ο κύριος Ντυμπούι τον έλιωνε κάτω από το βάρος της τεράστιας κοιλιάς του και χτυπούσε, χτυπούσε χωρίς σταματημό, χωρίς να παίρνει ανάσα, χωρίς να ξέρει που χτυπούσαν οι γροθιές του. Το αίμα έτρεχε· ο Γερμανός, πνιγμένος, έβγαζε ρόγχους, έφτυνε τα δόντια του, προσπαθούσε, αλλά χαμένος κόπος, να αναποδογυρίσει εκείνον τον χοντρό άντρα που ήταν εξοργισμένος, που τον σκότωνε.

Οι Εγγλέζοι είχαν σηκωθεί και πλησίασαν για να δουν καλύτερα. Στέκονταν όρθιοι, όλο χαρά και περιέργεια, έτοιμοι να στοιχηματίσουν υπέρ ή κατά του ενός ή του άλλου αντιπάλου.

Και ξαφνικά ο κύριος Ντυμπούι, εξαντλημένος από μια τέτοια προσπάθεια, σηκώθηκε και κάθισε στη θέση του χωρίς να πει λέξη.

Ο Πρώσος δεν όρμησε επάνω του, τόσο είχε απομείνει σαστισμένος και αποβλακωμένος από την έκπληξη και τον πόνο. Όταν συνήλθε τελείως, είπε:

-Αν ντεν τέλετε μου ντώσει ικανοποίηση με πιστόλι, εγκώ σκοτώσει εσάς.

Ο κύριος Ντυμπούι απάντησε:

-Όποτε θέλετε. Εγώ το θέλω πολύ.

Ο Γερμανός ξανάπε:

-Εντώ πόλη Στρασμπουργκ, εγκώ πάρει ντύο αξιωματικοί για μάρτυροι. Έκει κρόνο πριν τρένο ξεκινήσει πάλι.

Ο κύριος Ντυμπούι, που ξεφυσούσε σαν ατμομηχανή, είπε στους Εγγλέζους:

-Θα θέλατε να είστε οι μάρτυρές μου;

Και οι δύο απάντησαν ταυτόχρονα:

-Ω, γιες!

Και το τρένο σταμάτησε.

Σε ένα λεπτό ο Πρώσος είχε κιόλας βρει δύο συντρόφους του που έφεραν τα πιστόλια και κατευθύνθηκαν προς τα τείχη.

Οι Εγγλέζοι έβγαζαν αδιάκοπα το ρολόι τους, επιτάχυναν τα βήματά τους, επισπεύδανε τις προετοιμασίες ανήσυχοι για την ώρα, μήπως χάσουν την αναχώρηση του τρένου.

Ο κύριος Ντυμπούι δεν είχε πιάσει ποτέ στα χέρια του πιστόλι. Τον τοποθέτησαν στα είκοσι βήματα από τον αντίπαλό του. Τον ρώτησαν:

-Είστε έτοιμος;

Την ώρα που απαντούσε «Ναι κύριοι», είδε έναν από τους Εγγλέζους ν' ανοίγει την ομπρέλα του για να προφυλαχτεί από τον ήλιο.

Μια φωνή διέταξε:

-Πυρ!

Ο κύριος Ντυμπούι έριξε στην τύχη, χωρίς να περιμένει, και είδε με έκπληξη τον Πρώσο όρθιο απέναντί του να τρεκλίζει, να σηκώνει τα χέρια του και να πέφτει φαρδιά πλατιά στο έδαφος. Τον είχε σκοτώσει.

Ο ένας από τους Εγγλέζους φώναξε «Ω!» πηδώντας από τη χαρά του, από την ικανοποίηση της περιέργειάς του και από την ευχάριστη ανυπομονησία. Ο άλλος, που κρατούσε συνέχεια το ρολόι στο χέρι, έπιασε τον κύριο Ντυμπούι από το μπράτσο και τον τράβηξε τροχάδην προς τον σταθμό.

Ο πρώτος Εγγλέζος κρατούσε τον ρυθμό τρέχοντας, με σφιγμένες τις γροθιές και τους αγκώνες κολλημένους στο σώμα.

-Εν, δυο, εν, δυο!

Και οι τρεις έτρεχαν πλάι πλάι, παρά τις κοιλιές τους, σαν τρεις γκροτέσκες φιγούρες μιας κωμικής εφημερίδας.

Το τρένο αναχωρούσε. Πήδηξαν στο βαγόνι τους. Τότε οι Εγγλέζοι, έβγαλαν τους ταξιδιωτικούς σκούφους τους, τους σήκωσαν ψηλά ανεμίζοντάς τους και φώναξαν τρεις φορές:

-Χιπ, χιπ, χιπ, ζήτω!

Έπειτα έδωσαν με σοβαρότητα το δεξί χέρι, ο ένας μετά το άλλο, στον κύριο Ντυμπούι και γύρισαν στη γωνιά τους ο ένας πλάι στον άλλο.

14 Αυγούστου 1883

ΕΝΑ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Το Παρίσι μόλις είχε πληροφορηθεί τη συμφορά του Σεντάν. Η Δημοκρατία είχε ανακηρυχθεί. Η Γαλλία ολόκληρη αγκομαχούσε με την έναρξη αυτής της παράνοιας που κράτησε μέχρι και το τέλος της Κομούνας. Ο κόσμος έπαιζε τους στρατιώτες από τη μίαν άκρη της χώρας έως την άλλη.

Καπελάδες είχαν γίνει κιόλας συνταγματάρχες με καθήκοντα στρατηγών· μεγάλες ειρηνικές κοιλιές ζώστηκαν με πιστόλια και μαχαίρια, δεμένα με κόκκινα ζωνάρια· μικροαστοί, που έγιναν ευκαιριακοί πολεμιστές, διοικούσαν τάγματα εθελοντών φωνακλάδων και έβριζαν σαν καροτσιέρηδες για να κάνουν τον καμπόσο.

Και το γεγονός ότι έφεραν οπλισμό, ότι χειρίζονταν δίκαννα τουφέκια ξετρέλαινε αυτούς τους ανθρώπους που μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχαν πιάσει στο χέρι τους παρά μόνο ζυγαριές και τους έκανε, χωρίς να υπάρχει λόγος, επίφοβους στον πρώτο τυχόντα. Εκτελούσαν αθώους για να αποδείξουν ότι ήξεραν να σκοτώνουν· τουφέκιζαν, περιφερόμενοι στις εξοχές, όπου δεν είχαν πατήσει ακόμη πόδι οι Πρώσοι, τα αδέσποτα σκυλιά, τις αγελάδες που μηρύκαζαν ήσυχα, τα άρρωστα άλογα που έβοσκαν στις βοσκές.

Καθένας πίστευε ότι είχε κληθεί για να παίξει έναν σπουδαίο στρατιωτικό ρόλο. Τα καφέ και των μικρότερων ακόμη χωριών ήταν γεμάτα από εμπόρους με στρατιωτική στολή και έμοιαζαν με στρατώνες ή με κέντρα πρώτων βοηθειών.

Η κωμόπολη Κανβίλ αγνοούσε ακόμη τα ανησυχητικά νέα από το στρατό και από την πρωτεύουσα· αλλά μία ακραία αναταραχή την ταρακουνούσε εδώ και ένα μήνα: τα αντίπαλα κόμματα βρίσκονταν αντιμέτωπα.

Ο δήμαρχος, ο κύριος υποκόμης ντε Βαρνετό, αδύνατο ανθρωπάκι, ήδη ηλικιωμένος, ένας νομιμόφρων που είχε προσχωρήσει πρόσφατα στην αυτοκρατορική παράταξη από φιλοδοξία, είχε δει έναν αποφασισμένο αντίπαλο να αναδύεται στο πρόσωπο του γιατρού Μασαρέλ, ενός μεγάλωσωμου, ευέξαπτου άντρα, ηγέτη του δημοκρατικού κόμματος στην περιοχή, σεβάσμιου στη μασονική στοά της τοπικής πρωτεύουσας, προέδρου της Αγροτικής Εταιρίας και του συμποσίου των πυροσβεστών και οργανωτή της αγροτικής πολιτοφυλακής που θα έσωζε την περιοχή.

Μέσα σε δεκαπέντε μέρες είχε βρει τον τρόπο να πείσει, για την άμυνα της περιοχής, εξήντα τρεις εθελοντές παντρεμένους και πατεράδες οικογενειών, συνετούς αγρότες και εμπόρους της κωμόπολης και τους εξασκούσε κάθε πρωί στην πλατεία του Δημαρχείου.

Όταν ο δήμαρχος τύχαινε να πάει στο Δημαρχείο, ο διοικητής Μασαρέλ, ζωσμένος με πιστόλια, περνώντας κορδωμένος, με το σπαθί στο χέρι, μπροστά από το απόσπασμά του, τους έβαζε να ουρλιάζουν: «Ζήτω η πατρίς!» και αυτή η κραυγή, σημειωτέον, αναστάτωνε τον μικρόσωμο υποκόμη, που έβλεπε σ' αυτήν, χωρίς αμφιβολία, μίαν απειλή, μία πρόκληση και ταυτόχρονα μία ανάμνηση μίσους από την εποχή της μεγάλης Επανάστασης.

Στις 5 Σεπτεμβρίου το πρωί ο γιατρός ντυμένος τη στολή του, με το περίστροφό του επάνω στο τραπέζι, εξέταζε ένα ζευγάρι ηλικιωμένων χωρικών από τους οποίους ο ένας, ο σύζυγος, που υπέφερε από κίρσους επί εφτά χρόνια, περίμενε να τους εμφανίσει και η σύζυγός του για να έρθει να επισκεφτεί τον γιατρό, όταν ο ταχυδρόμος έφερε την εφημερίδα.

Ο κύριος Μασαρέλ την άνοιξε, χλόμιασε, σηκώθηκε απότομα και, σηκώνοντας τα χέρια στον ουρανό σε ένδειξη ενθουσιασμού, άρχισε να φωνάζει με όλη του τη δύναμη μπροστά στους δύο έκπληκτους χωρικούς:

-Ζήτω η Δημοκρατία! Ζήτω η Δημοκρατία! Ζήτω η Δημοκρατία!

Έπειτα ξανάπεσε στην πολυθρόνα του, τρελός από συγκίνηση.

Και καθώς ο χωρικός συνέχιζε: «Άρχισε με κάτι μυρμηγκιάσματα που ένωθα στα πόδια», ο γιατρός φώναξε:

«Αφήστε με ήσυχο· δεν έχω χρόνο ν' ασχοληθώ με τις ανοησίες σας. Ανακηρύχθηκε η Δημοκρατία, ο Αυτοκράτορας είναι στη φυλακή, η Γαλλία έχει σωθεί. Ζήτω η Δημοκρατία!» και τρέχοντας στην πόρτα, μούγκρισε: «Σελέστ, γρήγορα, Σελέστ!»

Η υπηρέτρια έτρεξε τρομαγμένη· εκείνος ψέλλιζε, τόσο γρήγορα που μιλούσε.

-Τις μπότες μου, το σπαθί μου, τα φυσιγγια μου και το ισπανικό μου μαχαίρι που βρίσκεται επάνω στο κομοδίνο μου. Κάνε γρήγορα!

Και καθώς ο χωρικός επέμενε, αρπάζοντας την ευκαιρία μιας στιγμιαίας σιωπής:

-Γίνανε σαν σακούλες που με πονούσαν όταν περπατούσα.

Ο γιατρός έξαλλος ούρλιαξε:

-Αφήστε με λοιπόν ήσυχο, άνθρωπέ μου, εάν πλένατε τα πόδια σας, δεν θα το παθαίνατε αυτό.

Έπειτα, αρπάζοντάς τον από τον γιακά τού πέταξε κατάμουτρα:

-Δεν καταλαβαίνεις, λοιπόν, ότι έχουμε δημοκρατία, πανηλίθιε;

Αλλά η επαγγελματική του ευαισθησία τον επανέφερε στην ηρεμία αμέσως και έβγαλε έξω το ζευγάρι που είχε μείνει άναυδο:

-Ελάτε πάλι αύριο, αύριο πάλι, φίλοι μου. Δεν έχω χρόνο σήμερα.

Οπλισμένος από την κορυφή ως τα νύχια, έδωσε πάλι μια σειρά από επείγουσες εντολές στην υπηρέτριά του:

-Τρέξε στου υπολοχαγού Πικάρ και στου λοχία Πομέλ και πες τους ότι τους περιμένω να έρθουν εδώ αμέσως. Στείλε μου επίσης τον Τορσμπέφ με το τύμπανό του, γρήγορα, γρήγορα!

Και όταν η Σελέστ βγήκε, εκείνος συγκεντρώθηκε και προετοιμάστηκε να ξεπεράσει τις δυσκολίες της κατάστασης.

Οι τρεις άνδρες έφτασαν ταυτόχρονα με τα ρούχα της δουλειάς. Ο διοικητής, που περίμενε να τους δει με τη στολή, αναπήδησε.

-Δεν ξέρετε λοιπόν τίποτα, που να πάρει η οργή; Ο Αυτοκράτορας είναι στη φυλακή, ανακηρύχθηκε Δημοκρατία. Πρέπει να δράσουμε. Η θέση μου είναι λεπτή, θα έλεγα μάλιστα επικίνδυνη.

Σκέφτηκε για λίγο μπροστά στα κατάπληκτα πρόσωπα των υφισταμένων του και είπε πάλι:

-Πρέπει να δράσουμε και να μη δειλιάσουμε· τα λεπτά είναι ώρες μπροστά σε τέτοιες καταστάσεις. Όλα εξαρτώνται από την ταχύτητα των αποφάσεων. Εσείς, Πικάρ, πηγαίνετε να βρείτε τον παπά και διατάξτε τον να χτυπήσει την καμπάνα για να συγκεντρωθεί ο πληθυσμός, γιατί θέλω να τους προειδοποιήσω. Εσείς Τορσμπέφ, καλέστε με το τύμπανο σε όλο το Δήμο μέχρι τα χωριά Ζερισέ και Σαλμάρ για να συγκεντρωθεί η πολιτοφυλακή οπλισμένη στην πλατεία. Εσείς, Πομέλ, φορέστε πάλι στα γρήγορα τη στολή σας, μόνο τη χλαίνη και τον πηλήκιο. Θα πάμε να καταλάβουμε μαζί το Δημαρχείο και θα διατάξουμε τον κύριο Βαρνετό να μου παραδώσει την εξουσία. Καταλάβετε;

-Ναι.

-Να εκτελεσθεί και γρήγορα. Θα σας συνοδεύσω μέχρι το σπίτι σας, Πομέλ, αφού θα δράσουμε μαζί.

Πέντε λεπτά αργότερα, ο διοικητής με τον υφιστάμενο του, οπλισμένοι ως τα δόντια, έκαναν την εμφάνισή τους στην πλατεία τη στιγμή ακριβώς που ο μικρόσωμος υποκόμης του Βαρνετό, με τις γκέτες στα πόδια, λες και θα πήγαινε για κυνήγι, με το όπλο του στον ώμο, ξεπρόβαλε με γρήγορα βήματα από τον άλλο δρόμο, ακολουθούμενος από τους τρεις σωματοφύλακές του με πράσινη χλαίνη, με το μαχαίρι στον μηρό και το τουφέκι χιαστί.

Τη στιγμή που ο γιατρός σταματούσε έκπληκτος, οι τέσσερις άντρες μπήκαν στο Δημαρχείο και η πόρτα έκλεισε πίσω τους.

-Μας πρόφτασαν, ψιθύρισε ο γιατρός, πρέπει τώρα να περιμένουμε τις ενισχύσεις. Δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα για ένα τέταρτο.

Ο λοχαγός Πικάρ ξαναφάνηκε:

-Ο παπάς αρνήθηκε να υπακούσει, είπε. Κλείστηκε μάλιστα μες στην εκκλησία με τον νεωκόρο και τον φύλακα.

Και από την άλλη μεριά της πλατείας, απέναντι από το λευκό και κλειστό κτήριο του Δημαρχείου, η εκκλησία, σιωπηλή και μαυρισμένη, έδειχνε τη μεγάλη δρύινη πόρτα της με τους σιδερένιους μεντεσέδες.

Καθώς, λοιπόν, οι κάτοικοι όλο περιέργεια κοίταζαν από τα παράθυρα ή έβγαιναν στα κατώφλια των σπιτιών, το τύμπανο άρχισε ξαφνικά να ηχεί και ο Τορσμπέφ εμφανίστηκε χτυπώντας δυνατά τα τρία αλλεπάλληλα χτυπήματα της συγκέντρωσης. Διέσχισε την πλατεία τροχάδην, έπειτα εξαφανίστηκε στο μονοπάτι που οδηγούσε στα χωράφια.

Ο διοικητής τράβηξε το σπαθί του, προχώρησε μόνος και στο μέσον περιπίου της απόστασης που χώριζε τα δύο κτήρια, όπου είχε οχυρωθεί ο εχθρός, κραδαινοντας το όπλο πάνω από το κεφάλι του μούγκρισε με όλη τη δύναμη των πνευμόνων του:

-Ζήτω η Δημοκρατία! Θάνατος στους προδότες!

Έπειτα γύρισε πίσω στους αξιωματικούς του.

Ο χασάπης, ο φούρναρης και ο φαρμακοποιός, ανήσυχoi, κρέμασαν τα παντζούρια τους κι έκλεισαν τα μαγαζιά τους. Μόνο ο μπακάλης παρέμεινε ανοιχτός.

Στο μεταξύ οι άνδρες της πολιτοφυλακής έφταναν σταδιακά, ντυμένοι διαφορετικά και όλοι φορούσαν ένα πηλήκιο μαύρο με κόκκινο σιρίτι και αυτό αποτελούσε το μοναδικό γνώρισμα της ομάδας. Ήταν οπλισμένοι με τα παλιά σκουριασμένα τουφέκια τους, αυτά τα τουφέκια που επί τριάντα χρόνια κρέμονταν επάνω στο τζάκι της κουζίνας· έμοιαζαν αρκετά με ένα απόσπασμα αγροφυλάκων.

Μόλις συγκεντρώθηκαν καμιά τριανταριά γύρω του, ο διοικητής τους ενημέρωσε με λίγα λόγια για τα γεγονότα· έπειτα, στράφηκε προς το επιτελείο του, είπε: «Τώρα θα δράσουμε».

Οι κάτοικοι συγκεντρώνονταν, εξέταζαν και συζητούσαν.

Ο γιατρός κατέστρωσε αμέσως το σχέδιο δράσης του:

-Υπολοχαγέ Πικάρ, θα προωθηθείτε κάτω από τα παράθυρα του Δημαρχείου και θα διατάξετε τον κύριο ντε Βαρνετό, στο όνομα της Δημοκρατίας, να μου παραδώσει το Δημαρχείο.

Ο υπολοχαγός όμως, ένας χτίστης, αρνήθηκε:

-Είστε πονηρός, εσείς. Για να μου την ανάψουνε; Ευχαριστώ. Ξέρουν καλό σημάδι εκείνοι που βρίσκονται κλεισμένοι εκεί μέσα, το ξέρετε. Εκτελέστε ο ίδιος τη διαταγή.

Ο διοικητής έγινε κατακόκκινος.

-Σας διατάζω να πάτε, στο όνομα της πειθαρχίας.

Ο υπολοχαγός εξεγέρθηκε:

-Δεν πηγαίνω· δεν θέλω να μου χαλάσουν τη μούρη χωρίς να ξέρω το γιατί.

Οι προύχοντες, συγκεντρωμένοι σε ομάδα εκεί κοντά, βάλανε τα γέλια. Ένας από αυτούς φώναξε:

-Έχεις δίκιο, Πικάρ, δεν είναι η κατάλληλη στιγμή!

Ο γιατρός τότε ψιθύρισε:

-Δειλοί!

Και αφού έδωσε σ' έναν στρατιώτη να κρατά το σπαθί και το περίστροφό του προχώρησε με αργά βήματα και το μάτι καρφωμένο στα παράθυρα, περιμένοντας να δει μήπως προβάλει κάποια κάννη τουφεκιού στραμμένη επάνω του.

Όταν βρισκόταν πια λίγα βήματα από το κτήριο, οι πόρτες στα δύο άκρα, που ήταν οι είσοδοι των δύο σχολείων, άνοιξαν και ένα τσούρμο παιδιών, από

εδώ τα αγόρια, από εκεί τα κορίτσια ξεχύθηκαν στην μεγάλη άδεια πλατεία και άρχισαν να παίζουν πιπιβίζοντας σαν ένα κοπάδι από χήνες γύρω από τον γιατρό που δεν μπορούσε να γίνει ακουστός.

Μόλις βγήκαν και οι τελευταίοι μαθητές, οι δύο πόρτες έκλεισαν πάλι.

Τελικά το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών εξαφανίστηκε και ο διοικητής φώναξε δυνατά:

-Κύριε ντε Βαρνετό;

Ένα παράθυρο του πρώτου ορόφου άνοιξε. Ο κύριος ντε Βαρνετό έκανε την εμφάνισή του.

Ο διοικητής είπε πάλι:

-Κύριε, γνωρίζετε τα σπουδαία γεγονότα που έχουν σχέση με την πρόσφατη αλλαγή του προσώπου της κυβέρνησης. Αυτός τον οποίο αντιπροσωπεύατε δεν υπάρχει πια. Αυτός τον οποίο εγώ αντιπροσωπεύω παίρνει την εξουσία. Κάτω από αυτές τις δραματικές, αλλά αποφασιστικές εξελίξεις, σας ζητώ, στο όνομα της νέας Δημοκρατίας, να μου παραδώσετε τα καθήκοντα που σας είχε αναθέσει το προηγούμενο καθεστώς.

Ο κύριος ντε Βαρνετό απάντησε:

-Κύριε γιατρέ, είμαι ο δήμαρχος της Κανβίλ, που με όρισε η αρμόδια αρχή και θα παραμείνω δήμαρχος της Κανβίλ μέχρι που να βάλουν άλλον στη θέση μου με διάταγμα οι ανώτεροί μου. Είμαι δήμαρχος μέσα στον φυσικό μου χώρο κι εδώ θα παραμείνω. Κατά συνέπεια, προσπαθήστε εσείς να με βγάλετε έξω.

Είπε και ξαναέκλεισε το παράθυρο.

Ο διοικητής επέστρεψε στην ομάδα των δικών του. Πριν όμως εξηγηθεί, αναμέτρηση από την κορυφή ως τα νύχια τον υπολοχαγό Πικάρ:

-Είστε χοντροκέφαλος, ένα δειλό κουνέλι, η ντροπή του στρατεύματος. Σας καθαιρώ από το βαθμό σας.

Ο υπολοχαγός απάντησε:

-Σκασίλα μου.

Και πήγε να ανακατευθεί μες στην ομάδα των κατοίκων που μουρμούριζε.

Τότε ο γιατρός δίστασε. Τι να κάνει; Να διατάξει επίθεση; Θα εκτελούσαν όμως οι άντρες τις διαταγές του; Κι έπειτα, είχε αυτό το δικαίωμα;

Μια φωτεινή ιδέα του ήρθε στο μυαλό. Έτρεξε στο τηλεγραφείο που ήταν απέναντι από το Δημαρχείο, από την άλλη μεριά της πλατείας. Έστειλε τρία τηλεγραφήματα:

Προς τα μέλη της δημοκρατικής κυβέρνησης, στο Παρίσι,

Προς τον νέο δημοκρατικό νομάρχη του Κάτω Σηκουάνα, στη Ρουέν,

Προς τον νέο δημοκρατικό αναπληρωτή νομάρχη της Διέπης.

Εξέθετε την κατάσταση, μιλούσε για τον κίνδυνο που υπήρχε, εάν ο Δήμος παρέμενε στα χέρια του παλιού μοναρχικού δημάρχου, προσέφερε αφοσιωμένος τις υπηρεσίες του, ζητούσε εντολές και υπέγραφε με το όνομά του που το ακολουθούσαν όλοι οι τίτλοι του.

Μετά επέστρεψε στο στρατιωτικό του σώμα και βγάζοντας δέκα φράγκα από την τσέπη του είπε: «Πάρτε, φίλοι μου, πηγαίνετε να φάτε και να πιείτε κάτι· αφήστε εδώ μόνο ένα απόσπασμα από δέκα άντρες για να μην βγει κανείς από το Δημαρχείο».

Αλλά ο πρώην υπολοχαγός Πικάρ, που κουβέντιαζε με τον ρολογά, τα άκουσε αυτά· άρχισε να χαχανίζει και είπε: «Τι λέει ο άνθρωπος; Εάν βγουν εκείνοι, θα είναι μια ευκαιρία να μπίτε εσείς. Διαφορετικά δεν σας βλέπω ακόμη εκεί μέσα!»

Ο γιατρός δεν απάντησε και πήγε να φάει.

Το απόγευμα τακτοποίησε τις θέσεις γύρω από το Δημαρχείο, λες και το απειλούσε κανείς από μίαν αιφνιδιαστική επίθεση.

Πέρασε πολλές φορές μπροστά από τις πόρτες του Δημαρχείου και της εκκλησίας χωρίς να παρατηρήσει κάτι ύποπτο· θα έλεγε κανείς ότι ήταν άδεια αυτά τα δύο κτήρια.

Ο χασάπης, ο φούρναρης και ο φαρμακοποιός ξανάνοιξαν τα μαγαζιά τους.

Γινόταν πολλή κουβέντα στα σπίτια. Εάν ο Αυτοκράτορας ήταν στη φυλακή, κάποια προδοσία θα κρυβόταν από πίσω. Δεν ήξερε κανείς ποια δημοκρατία ακριβώς είχε επανέλθει.

Νύχτωσε.

Κατά τις εννέα η ώρα ο γιατρός πλησίασε μόνος, αθόρυβα, στην είσοδο του δημοτικού κτηρίου, βέβαιος ότι ο αντίπαλός του είχε πάει για ύπνο, και καθώς ήταν διατεθειμένος να σπάσει την πόρτα χτυπώντας την με τον κασμά, μια δυνατή φωνή ενός φύλακα ρώτησε ξαφνικά:

-Τις ει;

Και ο κύριος Μασαρέλ οπισθοχώρησε τρέχοντας.

Ξημέρωσε, χωρίς να έχει αλλάξει κάτι στην κατάσταση.

Η ένοπλη πολιτοφυλακή συνέχιζε την κατάληψη της πλατείας. Όλοι οι κάτοικοι είχαν μαζευτεί γύρω από αυτή την ομάδα, περιμένοντας να δοθεί μια λύση. Από τα κοντινά χωριά έρχονταν για να δουν.

Τότε ο γιατρός, κατανοώντας ότι έβαζε σε κίνδυνο την υπόληψή του, αποφάσισε να δώσει τέλος στο εγχείρημα με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο και ήταν έτοιμος να πάρει μίαν οποιαδήποτε απόφαση, σίγουρα δραστική, όταν η πόρτα του τηλεγραφείου άνοιξε και εμφανίστηκε η μικρή υπηρέτρια της διευθύντριας κρατώντας δύο χαρτιά.

Κατευθύνθηκε πρώτα προς τον διοικητή και του έδωσε το ένα τηλεγράφημα· κατόπιν διέσχισε το μέσον της πλατείας που ήταν έρημο, φοβισμένη, επειδή όλα τα βλέμματα ήταν στραμμένα επάνω της, με κατεβασμένο το κεφάλι και τρέχοντας γρήγορα γρήγορα, πήγε και χτύπησε απαλά το οχυρωμένο κτήριο σαν να αγνοούσε ότι εκεί κρυβόταν μία ένοπλη φατρία.

Η πόρτα μισάνοιξε· ένα αντρικό χέρι έλαβε το μήνυμα και το κοριτσάκι επέστρεψε, κατακόκκινο, έτοιμο να βάλει τα κλάματα που το είχε δει έτσι όλο το χωριό.

Ο γιατρός είπε με παλλόμενη φωνή:

-Λίγη ησυχία, παρακαλώ.

Και καθώς ο λαός έπαυε, είπε πάλι όλος έπαρση:

«Να η ανακοίνωση που έλαβα από την κυβέρνηση». Και σηκώνοντας το τηλεγράφημα, διάβασε:

«Πρώην δήμαρχος ανακαλείται. Παρακαλώ ανακοινώστε επείγοντως. Θα λάβετε περαιτέρω οδηγίες.

Ο αντι-νομάρχης

και αντ' αυτού

Σαπέν, σύμβουλος»

Θριάμβευε· η καρδιά του χτυπούσε δυνατά από χαρά· τα χέρια του έτρεμαν, αλλά ο Πικάρ, ο πρώην υφιστάμενός του, του φώναξε μέσα από μια ομάδα εκεί κοντά:

-Ωραία όλα αυτά· εάν όμως δεν βγούνε οι άλλοι, είναι δώρον άδωρον το χαρτί σας.

Και ο κύριος Μασαρέλ χλόμιασε. Εάν δεν έβγαιναν οι άλλοι, πράγματι, έπρεπε να προχωρήσουν μπροστά τώρα. Δεν ήταν μόνο δικαίωμά του, αλλά και καθήκον του.

Και κοίταζε ανήσυχος το Δημαρχείο, ελπίζοντας να δει την πόρτα να ανοίγει και τον αντίπαλό του να υποχωρεί.

Η πόρτα παρέμενε κλειστή. Τι να κάνει; Το πλήθος μεγάλωνε, συνωθούνταν γύρω από την πολιτοφυλακή. Γελούσαν.

Μια σκέψη κυρίως βασάνιζε τον γιατρό. Εάν έδινε εντολή για επίθεση, θα έπρεπε να μπει επικεφαλής των ανδρών του· και εάν σκοτωνόταν, κάθε αμφισβήτηση θα έπαυε, επάνω του και μόνο επάνω του θα έριχνε ο κύριος ντε Βαρνετό και οι τρεις φύλακές του. Και ήταν καλοί σκοπευτές, πολύ καλοί· πριν λίγο του το είχε υπενθυμίσει ο Πικάρ. Μια ιδέα όμως άστραψε στο μυαλό του και, στρέφοντας προς τον Πομέλ, είπε:

-Πηγαίνετε αμέσως να παρακαλέσετε τον φαρμακοποιό να μου δανείσει μια πετσέτα κι ένα μπαστούνι.

Ο υπολοχαγός έγινε καπνός.

Θα έφτιαχνε μια σημαία του κοινοβουλίου, μια λευκή σημαία³, που η θέα της θα χαροποιούσε ίσως την νομιμόφρονα καρδιά του πρώην δημάρχου.

Ο Πομέλ επέστρεψε με την πετσέτα και ένα σκουπόξυλο. Με λίγο σπάγκο σχηματίστηκε το λάβαρο που ο κύριος Μασαρέλ σήκωσε με τα δυο του χέρια και προχώρησε πάλι προς το Δημαρχείο κρατώντας το μπροστά του. Μόλις έφτασε μπροστά στην πόρτα, κάλεσε πάλι: «Κύριε ντε Βαρνετό». Η πόρτα άνοιξε ξαφνικά και ο κύριος ντε Βαρνετό εμφανίστηκε στο κατώφλι με τους τρεις φρουρούς του.

Ο γιατρός έκανε πίσω από ένστικτο· κατόπιν χαιρέτησε ευγενικά τον εχθρό του και πρόφερε, πνιγμένος από την συγκίνηση: «Σας κοινοποιώ, κύριε, τις οδηγίες που έχω λάβει».

Ο ευγενής, χωρίς να του ανταποδώσει τον χαιρετισμό, απάντησε: «Αποχωρώ, κύριε, αλλά να ξέρετε ότι δεν είναι από φόβο, ούτε από υπακοή στη μισητή κυβέρνηση που σφετερίζεται την εξουσία.». Και τονίζοντας κάθε λέξη, δήλωσε: «Δεν θέλω να φαίνομαι ότι υπηρετώ έστω και για μια μέρα μόνο τη Δημοκρατία. Αυτό είναι όλο».

Ο Μασαρέλ άφωνος δεν απάντησε τίποτα και ο κύριος ντε Βαρνετό με βήμα ταχύ εξαφανίστηκε πίσω από τη γωνία της πλατείας, ακολουθούμενος πάντα από τη φρουρά του.

Τότε ο γιατρός, όλος έπαρση, επέστρεψε στο πλήθος. Μόλις έφτασε σε απόσταση ακοής, φώναξε: «Ζήτω! Ζήτω! Η Δημοκρατία θριαμβεύει σε όλο το μέτωπο».

Το πλήθος δεν έδειξε να συγκινείται καθόλου.

Ο γιατρός είπε πάλι: «Ο λαός είναι ελεύθερος, εσείς είστε ελεύθεροι, ανεξάρτητοι. Να είστε περήφανοι!»

Οι χωριάτες αδρανείς τον κοίταζαν και καμία περηφάνια δεν έλαμπε μες στα μάτια τους.

³ Η λευκή σημαία ήταν εκείνη του Βασιλείου της Γαλλίας, μέχρι τον Ιούλιο του 1830, όταν αντικαταστάθηκε οριστικά από την τρίχρωμη, όπως την γνωρίζουμε σήμερα (σ.τ.μ.)

Τους ατένισε κι εκείνος με τη σειρά του, αγανακτισμένος από την αδιαφορία τους, ψάχνοντας τι να τους πει, τι μπορούσε να κάνει για να δώσει ένα δυνατό χτύπημα, για να ηλεκτρίσει αυτό το ατάραχο χωριό, να εκπληρώσει την αποστολή του ως πρωτεργάτης.

Του ήρθε, ωστόσο, μία έμπνευση και στρέφοντας προς τον Πομέλ, είπε: «Υπολοχαγέ, πηγαίνετε να πάρετε την προτομή του πρώην αυτοκράτορα που βρίσκεται μέσα στην αίθουσα συνεδριάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου και φέрте την εδώ μαζί με μία καρέκλα».

Σε λίγο ο άνθρωπος εμφανίστηκε πάλι κουβαλώντας στον δεξί του ώμο τον Βοναπάρτη κατασκευασμένο από γύψο και κρατώντας στο αριστερό του χέρι μια ψάθινη καρέκλα.

Ο κύριος Μασαρέλ ήρθε μπροστά του, πήρε την καρέκλα, την έβαλε καταγής, ακούμπησε επάνω την λευκή προτομή, έπειτα υποχωρώντας μερικά βήματα, απευθύνθηκε σ' αυτήν με βροντερή φωνή:

-Τύραννε, τύραννε, να που έπεσες, που έπεσες μες στη λάσπη, μες στο βούρκο. Η πατρίδα ξέπνοη ψυχορραγούσε κάτω από την μπότα σου. Η εκδίκηση του Πεπρωμένου σε χτύπησε. Η ήττα και η ντροπή έγιναν ένα μ' εσένα. Πέφτεις νικημένος, φυλακισμένος από τους Πρώσους και πάνω στα ερείπια της καταρρέουσας αυτοκρατορίας σου, ανυψώνεται η νέα ακτινοβολούσα Δημοκρατία, σηκώνοντας από κάτω το σπασμένο σου σπαθί...

Περίμενε χειροκροτήματα. Ούτε μιλιά, κανένα χειροκρότημα δεν ξέσπασε. Οι χωριάτες άναυδοι σιωπούσαν και η προτομή με τα αιχμηρά μουστάκια που ξεπερνούσαν τα μάγουλα και από τις δυο μεριές, η προτομή ακίνητη και καλοχτενισμένη σαν έμβλημα κομμωτηρίου, έμοιαζε να κοιτά τον κύριο Μασαρέλ με το γύψινο χαμόγελό της, ένα χαμόγελο ανεξίτηλο και κοροϊδευτικό.

Στέκονταν έτσι, πρόσωπο με πρόσωπο, ο Ναπολέων επάνω στην καρέκλα του, ο γιατρός όρθιος, τρία βήματα από αυτόν. Ο θυμός κατέλαβε τον διοικητή. Τι να κάνει όμως; Τι να κάνει για να συγκινήσει αυτόν τον λαό και να κερδίσει οριστικά την κοινή γνώμη;

Το χέρι του τυχαία ακούμπησε την κοιλιά του και βρήκε εκεί, κάτω από το κόκκινο ζωνάρι τη λαβή του περιστρόφου του.

Καμία έμπνευση, καμία λέξη δεν του ερχόταν πια. Τράβηξε τότε το όπλο του, έκανε δυο βήματα και, σε απόσταση αναπνοής, πυροβόλησε τον πρώην μονάρχη.

Η σφαίρα άνοιξε στο μέτωπο μια μικρή μαύρη τρύπα, όμοια με λεκέ, σχεδόν ένα τίποτα. Το εφέ δεν έπιασε. Ο κύριος Μασαρέλ έριξε και δεύτερη πιστολιά, που δημιούργησε μία δεύτερη τρύπα, έπειτα μια τρίτη, έπειτα, χωρίς να σταματήσει, έριξε τις τρεις τελευταίες. Το μέτωπο του Ναπολέοντα έγινε λευκή σκόνη, αλλά τα μάτια, η μύτη και οι λεπτές άκριες του μουστακιού έμειναν ανέπαφα.

Τότε, εξοργισμένος ο γιατρός, αναποδογύρισε την καρέκλα με μια γροθιά και πατώντας με το ένα πόδι επάνω στα κομμάτια της προτομής, με πόζα θριαμβευτή, στράφηκε προς το άναυδο κοινό φωνάζοντας: «Έτσι να χαθούν όλοι οι προδότες!»

Επειδή όμως δεν εκδηλωνόταν ακόμη κανένας ενθουσιασμός, καθώς οι θεατές φαίνονταν αποβλακωμένοι από την έκπληξη, ο διοικητής φώναξε στους άντρες της πολιτοφυλακής: «Μπορείτε τώρα να γυρίσετε στα σπίτια σας». Και κατευθύνθηκε και ο ίδιος με μεγάλα βήματα προς το δικό του, σαν να το είχε σκάσει.

Η υπηρέτριά του, μόλις τον είδε, του είπε ότι κάποιοι άρρωστοι τον περίμεναν στο ιατρείο του περισσότερο από τρεις ώρες. Έτρεξε εκεί. Ήταν οι δύο χωριάτες με τους κισσούς που είχαν έρθει από την αυγή, πεισματάρηδες και υπομονετικοί.

Και ο γέρος άρχισε αμέσως να εξηγεί: «Άρχισε με κάτι μυρμηγκιάσματα που ένιωθα στα πόδια...»

Οκτώβριος 1883

Η ΜΑΝΑ ΣΟΒΑΖ

Στον Georges Pouchet

I

Δεκαπέντε χρόνια είχα να πάω στο Βιρλόν. Πήγα το φθινόπωρο ως κυνηγός του φίλου μου του Σερβάλ, ο οποίος είχε επιτέλους ξαναχτίσει τον πύργο του που του κατέστρεψαν οι Πρώσοι.

Αγαπούσα υπερβολικά εκείνο το μέρος. Είναι από εκείνες τις υπέροχες γωνιές του κόσμου που προσφέρουν στα μάτια μίαν αισθησιακή γοητεία. Τις αγαπά κανείς με μίαν αγάπη φυσική. Εμείς, που γοητευόμαστε από τη γη, διατηρούμε μερικές τρυφερές αναμνήσεις για κάποιες πηγές, κάποια δάση, κάποια έλη, κάποιους λόφους που τα έχουμε δει επανειλημμένα και που μας συγκίνησαν όπως κάποια ευτυχισμένα γεγονότα. Μερικές φορές η σκέψη επιστρέφει σε κάποια γωνιά του δάσους ή σε κάποιαν άκρη της όχθης ή σε κάποιο περιβόλι γεμάτο με λουλούδια, που το είδαμε μόνο μια φορά, μια χαρούμενη μέρα, και φώλιασε μες στην καρδιά μας σαν εκείνες τις εικόνες των γυναικών, που τις συναντάμε στο δρόμο ένα ανοιξιάτικο πρωινό να φοράνε

ανοιχτόχρωμα και διαφανή ρούχα και που αφήνουν μες στην ψυχή μας και στη σάρκα μας μίαν άσβεστη αξέχαστη επιθυμία, την αίσθηση μιας ευτυχίας που περνώντας αγγίξαμε μόλις.

Στο Βιρλόν μου άρεσε όλη η εξοχή, με τα δασάκια της σκορπισμένα εδώ κι εκεί, με τα ρυάκια της που τρέχανε μες στο έδαφος σαν τις φλέβες μεταφέροντας το αίμα στο χώμα. Ψαρεύαμε εκεί μέσα καραβίδες, πέστροφες και χέλια! Ευλογία Θεού! Σε ορισμένα σημεία μπορούσε κανείς να κολυμπήσει και βρίσκαμε συχνά μπεκατσίνια μες στα ψηλά χόρτα που φύτρωναν στις άκρες αυτών των μικρών υδάτινων ρευμάτων.

Πήγαινα, ελαφρύς σαν το κατσίκι, κοιτάζοντας τα δυο σκυλιά μου που πήγαιναν μπροστά μου μυρίζοντας. Ο Σερβάλ, εκατό μέτρα στα δεξιά μου, έκοβε τη μηδική σ' ένα χωράφι. Έστριψα στους θάμνους που σχηματίζουν το όριο του δάσους των Σόντρ και είδα ένα καλύβι ερειπωμένο.

Ξαφνικά το θυμήθηκα όπως το είχα δει για τελευταία φορά το 1869, καθαρό, περιτριγυρισμένο από αμπέλια, με μερικές κότες μπροστά στην πόρτα. Υπάρχει τίποτα πιο θλιβερό από ένα νεκρό σπίτι, με τον σκελετό του όρθιο, ετοιμόρροπο, απαίσιο;

Θυμάμαι ακόμη ότι μια καλή γυναίκα μου είχε δώσει να πιω ένα ποτήρι κρασί εκεί μέσα, μια μέρα μεγάλης κούρασης και ο Σερβάλ μου είχε πει τότε την ιστορία των κατοίκων. Ο πατέρας, ένας παλιός λαθροκυνηγός, σκοτώθηκε από τους χωροφύλακες. Ο γιος, που τον είχα δει παλιότερα, ήταν ένα ψηλό, ξερακιανό αγόρι, που ήταν κι αυτό γνωστό ως ένας άγριος εξολοθρευτής θηραμάτων. Τους έλεγαν Σοβάζ (Άγριους).

Ήταν αυτό το επώνυμό ή το παρατσούκλι τους;

Φώναξα τον Σεβάλ. Ήρθε με τον μακρύ διασκελισμό του σαν εκείνο ενός πελαργού.

Τον ρώτησα:

-Τι έγιναν οι άνθρωποι που έμεναν εδώ;

Κι εκείνος μου αφηγήθηκε την εξής ιστορία.

II

Μόλις κηρύχθηκε ο πόλεμος, ο γιος Σοβάζ, που ήταν τότε τριάντα τριών ετών, επιστρατεύτηκε, αφήνοντας μόνη τη μάνα του στο σπίτι. Δεν την λυπηθήκαμε και πολύ τη γριά, επειδή είχε κάνει το κουμάντο της και το ξέραμε.

Έμεινε, λοιπόν, ολομόναχη σ' αυτό το απομονωμένο σπίτι που ήταν τόσο μακριά από το χωριό, στην άκρη του δάσους. Δεν φοβόταν, εξάλλου, αφού ήταν της ίδιας ράτσας με τους άντρες της, μια σκληροτράχηλη γριά γυναίκα, ψηλή και αδύνατη, που δεν γελούσε συχνά και που δεν μπορούσε κανείς ν' αστευτεί μαζί της. Οι χωριάτισσες, εξάλλου, δεν γελούν πολύ. Αυτό είναι δουλειά των αντρών! Εκείνες έχουν μια θλιμμένη και καλή ψυχή, αφού η ζωή τους είναι σκυθρωπή και χωρίς αναλαμπές. Ο χωριάτης γεύεται λίγη φασαριόζικη χαρά μες στο καπηλειό, η σύντροφός του όμως παραμένει σοβαρή μ' ένα ύφος πάντα αυστηρό. Οι μύες του προσώπου τους δεν δοκίμασαν καθόλου τις κινήσεις που προκαλεί το γέλιο.

Η μάνα Σοβάζ συνέχισε τη συνηθισμένη της ζωή στην καλύβα της, που σύντομα σκεπάστηκε από τα χιόνια. Ερχόταν στο χωριό μια φορά την εβδομάδα για λίγο ψωμί και λίγο κρέας, έπειτα γύριζε στο καλύβι της. Όταν μιλούσαν για λύκους, εκείνη έβγαινε με το τουφέκι στον ώμο, το τουφέκι του γιου της, σκουριασμένο και με τον υποκόπανο φθαρμένο από την τριβή του χεριού. Ήταν περίεργο να βλέπει κανείς τη μεγαλόσωμη Σοβάζ, λίγο καμπουριασμένη, να πηγαίνει με αργές δρασκελιές εξαιτίας του χιονιού, με την κάνη του όπλου να ξεπερνά τη μαύρη σκούφια που έσφιγγε το κεφάλι της και φυλάκιζε τα άσπρα μαλλιά της, που ποτέ κανείς δεν είχε δει.

Μια μέρα έφτασαν οι Πρώσοι. Τους μοίρασαν στα σπίτια των κατοίκων, ανάλογα με την περιουσία και τους πόρους καθενός. Η γριά, που όλοι την ήξεραν για ευκατάστατη, πήρε τέσσερις.

Ήταν τέσσερα σωματώδη αγόρια με ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα, με ξανθή γενειάδα, γαλανά μάτια, που εξακολουθούσαν να είναι χοντρά, παρ' όλες τις

ταλαιπωρίες που είχαν ήδη περάσει, καλά παιδιά, αν και βρίσκονταν σε μια κατελημμένη χώρα. Μόνοι στο σπίτι αυτής της ηλικιωμένης γυναίκας, έδειξαν να είναι πολύ περιποιητικοί απέναντί της, απαλλάσσοντάς την, όσο μπορούσαν, από κόπους και έξοδα. Έβλεπες και τους τέσσερις το πρωί γύρω από το πηγάδι να πλένονται φορώντας το πουκάμισο, βρέχοντας με μπόλικο νερό, την ημέρα που είχε πολύ χιόνι, τη λευκή και ροδαλή σάρκα τους ανθρώπων του Βορρά, ενώ η μάνα Σοβάζ πηγαινοερχόταν προετοιμάζοντας τη σούπα. Στη συνέχεια τους έβλεπες να καθαρίζουν την κουζίνα, να τρίβουν τα πλακάκια, να κόβουν ξύλα, να καθαρίζουν τις πατάτες, να πλένουν τα ασπρόρουχα, να κάνουν όλες εκείνες τις εργασίες που χρειάζεται ένα σπίτι, σαν τέσσερα καλά παιδιά γύρω από τη μάνα τους.

Η γριά όμως σκεφτόταν αδιάκοπα τον δικό της γιο, μεγάλοςωμο, αδύνατο, με γαμψή μύτη, με καστανά μάτια κι ένα πυκνό μουστάκι που σχημάτιζε στο επάνω χείλος του ένα ρολό από μαύρες τρίχες. Κάθε μέρα ρωτούσε πότε τον έναν πότε τον άλλο τους στρατιώτες που είχαν εγκατασταθεί στο σπίτι της:

- Γνωρίζετε πού πήγε το 23 γαλλικό σύνταγμα πεζικού; Ο γιος μου υπηρετεί εκεί.

Εκείνοι της απαντούσαν: «'Οχι, ντεν ξέρει, ντεν ξέρει κατόλου». Και καταλαβαίνοντας το βάσανο και τις ανησυχίες της, αυτοί που είχαν και οι ίδιοι τις μάνες τους πέρα, μακριά, της πρόσφεραν χίλιες δυο μικρές φροντίδες. Εκείνη, εξάλλου, αγαπούσε πολύ αυτούς τους τέσσερις εχθρούς· επειδή οι χωριάτες δεν αισθάνονται καθόλου πατριωτικό μίσος· αυτό ανήκει αποκλειστικά στις ανώτερες τάξεις. Οι ταπεινοί, αυτοί που πληρώνουν περισσότερο επειδή είναι φτωχοί και κάθε καινούρια επιβάρυνση τους πνίγει, αυτοί που σκοτώνονται μαζικά, που αποτελούν το πραγματικό κρέας για τα κανόνια, επειδή είναι αριθμοί, αυτοί που τελικά υποφέρουν πιο άγρια από τις φρικτές αθλιότητες του πολέμου, επειδή είναι οι πιο αδύναμοι και οι λιγότερο αντιστεκόμενοι, δεν κατανοούν καθόλου τους πολεμικούς ενθουσιασμούς, την αίσθηση τιμής που εξάπτει καθώς και τις υποτιθέμενες πολιτικές κομπίνες που γονατίζουν μέσα σε έξι μήνες δύο έθνη, τόσο τους νικητές, όσο και τους νικημένους.

Μιλώντας για τους Γερμανούς της μάνας Σοβάζ στο χωριό, έλεγαν:

-Να τέσσερις που την βόλεψαν καλά.

Ένα πρωί, όμως, την ώρα που η γριά ήταν μόνη στο σπίτι, είδε μακριά μες στον κάμπο κάποιον που ερχόταν προς το μέρος της. Γρήγορα τον αναγνώρισε, ήταν ο πεζός που του είχαν αναθέσει να μοιράσει την αλληλογραφία. Της έδωσε ένα διπλωμένο χαρτί κι εκείνη έβγαλε από τη θήκη τα γυαλιά της, που της χρησίμευαν για να ράβει, και διάβασε:

Κυρία Σοβάζ,

Η παρούσα σκοπό έχει να σας μεταφέρει μία θλιβερή είδηση. Το παιδί σας, ο Βικτόρ, σκοτώθηκε χθες από μία οβίδα που θα μπορούσαμε να πούμε πως τον έκοψε στα δύο. Ήμουν πολύ κοντά, αφού βρισκόμασταν πλάι πλάι στον ίδιο λόχο. Μου μιλούσε συχνά για σας και μου έλεγε να σας ειδοποιήσω την ημέρα που θα του τύχαινε κανένα κακό.

Πήρα από την τσέπη το ρολόι του για να σας το φέρω όταν τελειώσει ο πόλεμος.

Με τους φιλικούς μου χαιρετισμούς.

Σεζέρ Ριβό

Στρατιώτης 2^{ης} τάξης του 23^{ου} πεζικού.

Το γράμμα είχε γραφτεί πριν τρεις εβδομάδες.

Δεν έκλαψε καθόλου. Απόμεινε ακίνητη, τόσο συγκλονισμένη και αποσβολωμένη που δεν υπέφερε ακόμη. Σκεφτόταν: «Να που πέθανε τώρα ο Βικτόρ». Κατόπιν σιγά σιγά τα δάκρια γέμισαν τα μάτια της και ο πόνος εισέβαλε στην καρδιά της. Οι σκέψεις της έρχονταν μία μία, φρικτές, τυραννικές. Δεν θα το φιλούσε ποτέ πια το παιδί της, το μεγάλο της αγόρι, ποτέ πια! Οι χωροφύλακες σκότωσαν τον πατέρα, οι Πρώσοι σκότωσαν το γιο... Είχε κοπεί στα δύο από μία οβίδα. Της φαινόταν πως έβλεπε τη σκηνή, την φοβερή σκηνή: το κεφάλι να πέφτει, τα μάτια ανοιχτά, την ώρα που μασούσε την άκρη από το μεγάλο μουστάκι του, όπως συνήθιζε να κάνει όταν θύμωνε.

Τι κάνανε το σώμα του μετά; Εάν μπορούσαν έστω να της το επιστρέψουν, όπως είχαν επιστρέψει εκείνο του άντρα της, με τη σφαίρα σφηνωμένη στη μέση του μετώπου;

Άκουσε θόρυβο από φωνές. Ήταν οι Πρώσοι που επέστρεφαν από το χωριό. Έκρυψε αμέσως το γράμμα μες στην τσέπη της και τους υποδέχτηκε ήρεμη με τη συνηθισμένη της όψη, αφού είχε τον χρόνο να σκουπίσει καλά τα μάτια της.

Γελούσαν και οι τέσσερις, χαρούμενοι, επειδή έφερναν ένα ωραίο κουνέλι, χωρίς αμφιβολία κλεμμένο, και έκαναν νοήματα στη γριά ότι θα έτρωγαν κάτι καλό.

Εκείνη βάλθηκε αμέσως να προετοιμάσει το γεύμα, αλλά όταν ήρθε η ώρα να σκοτώσει το κουνέλι, της έλειψε το κουράγιο. Δεν ήταν, ωστόσο, η πρώτη φορά που θα το έκανε! Ένας από τους στρατιώτες του κατάφερε μια γροθιά πίσω από τα αυτιά.

Μόλις το ζώο έπεσε νεκρό, εκείνη το έγδαρε, αλλά η θέα του ζεστού αίματος, που έπιανε και έβαφε τα χέρια της και που το ένιωθε να κρύνει και να πήζει, την έκανε να τρέμει από την κορυφή ως τα νύχια. Έφερνε πάντα μπρος στα μάτια της τον γιο της κομμένο στα δύο, κατακόκκινο κι εκείνον, όπως ετούτο εδώ το ζώο που σπαρταρούσε ακόμη.

Κάθισε στο τραπέζι μαζί με τους Πρώσους της, αλλά δεν μπόρεσε να φάει, ούτε μια μπουκιά. Εκείνοι καταβρόχθισαν το κουνέλι, χωρίς να ασχοληθούν μαζί της. Τους λοξοκοίταζε χωρίς να μιλάει, ενώ μέσα της ωρίμαζε μια ιδέα, αλλά το πρόσωπό της έμενε τόσο απαθές που οι άλλοι δεν κατάλαβαν τίποτα.

Ξαφνικά τους είπε: «Δεν γνωρίζω καθόλου τα ονόματά σας, παρόλο που είμαστε μαζί ένα μήνα». Κατάλαβαν, όχι χωρίς δυσκολία, τι ήθελε και της είπαν τα ονόματά τους. Αυτό όμως δεν της αρκούσε· τους έβαλε να τα γράψουν σ' ένα χαρτί με τη διεύθυνση του σπιτιού τους και βάζοντας τα γυαλιά της στη μύτη κοίταξε εκείνα τα άγνωστα για εκείνη γράμματα. Κατόπιν δίπλωσε το χαρτί και το έβαλε στην τσέπη, επάνω από το χαρτί που μιλούσε για το θάνατο του γιου της.

Όταν το γεύμα τελείωσε, τους είπε:

-Θα δουλέψω για σας.

Και άρχισε να ανεβάζει σανό στο πατάρι όπου κοιμόνταν.

Τους παραξένεψε εκείνη η δουλειά. Τους εξήγησε ότι έτσι θα κρύνουν λιγότερο κι εκείνοι την βοήθησαν. Στοιβάξαν τα δεμάτια μέχρι την αχυρένια σκεπή κι έτσι σχημάτισαν ένα είδος μεγάλου δωματίου με τους τέσσερις τοίχους καμωμένους από σανό, δωμάτιο ζεστό και μυρωδάτο, όπου θα κοιμόνταν μια χαρά.

Στο δείπνο, ένας από αυτούς ανησύχησε βλέποντας ότι η μάνα Σοβάζ συνέχιζε να μην τρώει τίποτα. Τους διαβεβαίωσε ότι είχε κράμπες. Στη συνέχεια εκείνη άναψε μια καλή φωτιά για να ζεσταθεί και οι τέσσερις Γερμανοί ανέβηκαν στο πατάρι τους από τη σκάλα που τη χρησιμοποιούσαν κάθε βράδυ.

Αφού έκλεισε η καταπακτή η γριά πήρε τη σκάλα, έπειτα άνοιξε πάλι την εξώπορτα χωρίς να κάνει θόρυβο και πήγε να βρει δεμάτια από άχυρο με τα οποία γέμισε την κουζίνα της. Πήγαινε ξυπόλητη μες στο χιόνι τόσο αθόρυβα που κανείς δεν την πήρε είδηση. Άκουγε πότε πότε τα δυνατά και ανομοιόμορφα ροχαλητά των τεσσάρων αποκοιμισμένων στρατιωτών.

Όταν έκρινε ότι αρκούσαν οι προετοιμασίες της, έριξε μέσα στο τζάκι ένα δεμάτι κι ενώ εκείνο έπαιρνε φωτιά, το σκόρπισε επάνω στα άλλα. Έπειτα βγήκε και κοίταζε.

Μία έντονη λάμψη φώτισε μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα το εσωτερικό της καλύβας και στη συνέχεια το σπίτι μετατράπηκε σε ένα φοβερό καμίνι, σε ένα γιγαντιαίο πυρακτωμένο φούρνο, που η λάμψη του περνούσε μέσα από το στενό παράθυρο και έριχνε επάνω στο χιόνι λαμπερές ακτίνες φωτός.

Κατόπιν μια μεγάλη κραυγή ακούστηκε από την κορυφή του σπιτιού και ακολούθησαν ανθρώπινα ουρλιαχτά που καλούσαν με σπαραχτική και όλο τρόπο αγωνία. Στη συνέχεια, αφού η καταπακτή υποχώρησε στο εσωτερικό, ένας στρόβιλος φωτιάς όρμησε στο πατάρι, τρύπησε την αχυρένια σκεπή και υψώθηκε στον ουρανό σαν μια τεράστια φλόγα δαυλού· όλο το καλύβι τυλίχτηκε στις φλόγες.

Δεν ακουγόταν πια τίποτα στο εσωτερικό, εκτός από το τριζοβόλημα της φωτιάς, τον τριγμό των τοίχων, το πέσιμο των δοκαριών. Η σκεπή κατέρρευσε ξαφνικά και ο φλεγόμενος σκελετός του σπιτιού πέταξε στον αέρα, μέσα σ' ένα σύννεφο καπνού, μια δέσμη από σπίθες σαν λοφίο.

Η εξοχή τριγύρω, λευκή από το χιόνι, φωτεινή από τη φωτιά, έλαμπε σαν ασημένιο τραπεζομάντιλο βαμμένο κόκκινο.

Μακριά μια καμπάνα άρχισε να χτυπά.

Η γριά Σοβάζ στεκόταν όρθια εμπρός στο κατεστραμμένο σπίτι της, οπλισμένη με το τουφέκι της, εκείνο του γιου της, παραμονεύοντας μήπως κάποιος από τους άντρες τής ξεφύγει.

Όταν είδε ότι όλα είχαν τελειώσει, έριξε το όπλο της μέσα στο καμίνι. Αντήχησε μια έκρηξη.

Μαζεύτηκε κόσμος, χωριάτες, Πρώσοι.

Βρήκαν τη γυναίκα να κάθεται σ' ένα κούτσουρο, ήρεμη και ικανοποιημένη.

Ένας Γερμανός αξιωματικός, που μιλούσε γαλλικά σαν παιδί της Γαλλίας, τη ρώτησε:

-Πού είναι οι στρατιώτες σας;

Άπλωσε το αδύνατο χέρι της προς τον κόκκινο σωρό της πυρκαγιάς που έσβηγε και απάντησε:

-Εκεί μέσα!

Μαζεύτηκαν τριγύρω της. Ο Πρώσος ρώτησε:

-Πώς έπιασε φωτιά;

Εκείνη πρόφερε:

-Εγώ την έβαλα.

Δεν την πίστευαν, νόμιζαν πως η καταστροφή την είχε ξαφνικά τρελάνει. Τότε, καθώς όλος ο κόσμος την περιστοίχιζε και την άκουγε, τους διηγήθηκε την ιστορία από την αρχή ως το τέλος, από τη στιγμή που έλαβε το γράμμα μέχρι την

τελευταία κραυγή των ανθρώπων που καίγονταν μαζί με το σπίτι της. Δεν της ξέφυγε ούτε μία λεπτομέρεια από όλα εκείνα που ένιωσε και που έκανε.

Όταν τελείωσε, έβγαλε από την τσέπη της δυο χαρτιά, και για να τα ξεχωρίσει στην τελευταία αναλαμπή της φωτιάς, φόρεσε πάλι τα γυαλιά της και είπε δείχνοντας το ένα από αυτά: «Εδώ γράφει για το θάνατο του Βικτόρ». Δείχνοντας το άλλο πρόσθεσε, στρέφοντας το κεφάλι προς τα κόκκινα ερείπια: «Εδώ βρίσκονται τα ονόματά τους, για να γράψετε στους δικούς τους». Έδωσε ήρεμα το λευκό χαρτί στον αξιωματικό που την κρατούσε από τους ώμους κι εκείνη είπε πάλι:

-Να τους γράψετε πώς έγινε, και να πείτε στους γονείς τους ότι εγώ το έκανα, η Βικτουάρ Σιμόν, η Σοβάζ! Μην το ξεχάσετε.

Ο αξιωματικός φώναξε κάποιες διαταγές στα γερμανικά. Την έπιασαν, την πέταξαν επάνω στους τοίχους του σπιτιού της που ήταν ακόμη ζεστοί. Έπειτα δώδεκα άντρες παρατάχθηκαν γρήγορα μπροστά της στα είκοσι μέτρα. Εκείνη έμενε τελείως ακίνητη. Κατάλαβε και περίμενε.

Μια διαταγή αντήχησε και μια πολλαπλή εκπυρσοκρότηση ακολούθησε αμέσως μετά. Ένας καθυστερημένος πυροβολισμός ακούστηκε μονάχος, μετά τους άλλους.

Η γριά δεν έπεσε. Σωριάστηκε σαν να της είχαν κόψει τα πόδια.

Ο Πρώσος αξιωματικός πλησίασε. Είχε σχεδόν κοπεί στα δύο και μες στη σφιγμένη χούφτα της κρατούσε το γράμμα της μες στα αίματα.

Ο φίλος μου Σερβάλ πρόσθεσε:

-Από αντίποινα οι Γερμανοί κατέστρεψαν τον πύργο του χωριού, που μου ανήκει.

Εγώ σκεφτόμουν τις μάνες των τεσσάρων γλυκών αγοριών που κάηκαν εκεί μέσα και τον φρικτό ηρωισμό αυτής της άλλης μάνας, που τουφεκίστηκε σ' αυτόν τον τοίχο.

Κι έσκυφα να μαζέψω ένα πετραδάκι, μαυρισμένο ακόμη από τη φωτιά.

3 Μαρτίου 1884

ΤΟ ΦΡΙΚΙΑΣΤΙΚΟ

Η χλιαρή νύχτα έπεφτε αργά. Οι γυναίκες είχαν μείνει στο σαλόνι της βίλας. Οι άντρες, καθιστοί ή καβάλα στις καρέκλες του κήπου, κάπνιζαν μπροστά στην πόρτα σε κύκλο γύρω από ένα στρογγυλό τραπέζι φορτωμένο με φλιτζάνια και ποτηράκια.

Τα πούρα τους έλαμπαν σαν μάτια μες στο σκοτάδι που πύκνωνε λεπτό το λεπτό. Συζητούσαν για ένα φοβερό ατύχημα που συνέβη την προηγούμενη: δυο άντρες και τρεις γυναίκες πνίγηκαν μπροστά στα μάτια των προσκαλεσμένων, απέναντι στο ποτάμι.

Ο στρατηγός Γκ... είπε:

-Αυτά τα γεγονότα είναι συγκινητικά, αλλά δεν είναι φρικιαστικά.

Αυτή η παλιά λέξη, φρικιαστικός, σημαίνει πολύ περισσότερα πράγματα από το τρομερός. Ένα απαίσιο δυστύχημα, όπως εκείνο, συγκινεί, αναστατώνει, καταπλήσσει· δεν συγκλονίζει. Για να δοκιμάσει κανείς φρίκη, απαιτούνται περισσότερα από μια ψυχική συγκίνηση και περισσότερα από το θέαμα ενός

απαίσιου πτώματος, απαιτείται είτε ένα ρίγος μυστηρίου, είτε μια αίσθηση ανώμαλου τρόμου, έξω από τη φύση. Ένας άνθρωπος που πεθαίνει, έστω και κάτω από τις πιο δραματικές συνθήκες, δεν μας προκαλεί φρίκη· ένα πεδίο μάχης δεν είναι φρικιαστικό· το αίμα δεν είναι φρικιαστικό· τα μεγαλύτερα εγκλήματα σπάνια είναι φρικιαστικά.

Ορίστε δύο προσωπικά παραδείγματα που μ' έκαναν να καταλάβω τι εννοούμε με τη λέξη Φρίκη.

Ήταν στη διάρκεια του πολέμου του 1870. Υποχωρούσαμε προς το Πον-Ωντεμέρ, αφού είχαμε διασχίσει τη Ρουέν. Το στράτευμα, περίπου είκοσι χιλιάδες άντρες, είκοσι χιλιάδες άντρες που είχαν κατατροπωθεί, που το είχαν βάλει στα πόδια, με πεσμένο το ηθικό, εξαντλημένοι, πήγαιναν να ανασυνταχθούν στη Χάβρη.

Η γη ήταν σκεπασμένη με χιόνι. Έπεφτε η νύχτα. Δεν είχαμε φάει τίποτα από την προηγούμενη μέρα. Το βάλουμε στα πόδια γρήγορα, οι Πρώσοι δεν ήταν μακριά.

Όλη η εξοχή της Νορμανδίας, χλωμή, με κηλίδες από τους ίσκιους των δέντρων που περιέβαλλαν τα αγροκτήματα, απλωνόταν κάτω από έναν μαύρο ουρανό, βαρύ και θλιβερό.

Δεν ακουγόταν τίποτε άλλο μες στο θαμπό φως του δειλινού παρά μόνο ένας συγκεχυμένος θόρυβος, υπόκωφος και ωστόσο υπέρμετρος, από ένα κοπάδι σε πορεία, ένα ατέλειωτο ποδοβολητό, ανακατεμένο με το ακαθόριστο κροτάλισμα που έκαναν οι караβάνες ή τα σπαθιά. Οι άντρες, σκυφτοί, καμπουριασμένοι, βρόμικοι, συχνά ακόμη και κουρελιασμένοι, σέρνονταν, βιάζονταν μες στο χιόνι, με μεγάλα εξαντλημένα βήματα.

Το δέρμα των χεριών τους κολλούσε επάνω στο ασάλι του υποκόπανου, επειδή έκανε φοβερή παγωνιά εκείνη τη νύχτα. Έβλεπα συχνά κανένα στρατιωτάκο να βγάζει τα άρβυλά του και να πηγαίνει ξυπόλυτος, τόσο πολύ υπέφερε μέσα στα άρβυλα, και σε κάθε αποτύπωμα του ποδιού άφηνε ίχνη αίματος. Έπειτα, μετά από λίγο, καθόταν σ' ένα χωράφι για να ξεκουραστεί λίγα λεπτά και δεν ξανασηκωνόταν. Κάθε άντρας που καθόταν ήταν και ένας νεκρός.

Αφήναμε πίσω μας αυτούς τους κακόμοιρους εξαντλημένους στρατιώτες, που λογάριαζαν να ξεκινήσουν αμέσως μόλις θα είχαν κάπως ξεκουράσει τα δύσκαμπτα πόδια τους! Μόλις, όμως, σταματούσαν να κινούνται, να βάζουν σε κυκλοφορία, μέσα στις παγωμένες σάρκες τους το αίμα που ήταν σχεδόν ακίνητο, μία ακατανίκητη νάρκη τους κυρίευε, τους κάρφωνε καταγής, έκλεινε τα μάτια τους, παρέλυε μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο τη λειτουργία της καταπονημένης ανθρώπινης μηχανής. Και τότε κατέρρεαν, με το κεφάλι ακουμπισμένο επάνω στα γόνατά τους, χωρίς ωστόσο να πέφτουν, επειδή η μέση και τα μέλη τους γίνονταν άκαμπτα, σκληρά σαν το ξύλο κι έτσι ήταν αδύνατο να διπλωθούν ή να απλωθούν.

Κι εμείς οι άλλοι, πιο εύρωστοι, βαδίζαμε πάντα, παγωμένοι μέχρι το μεδούλι· σπρωγμένοι από τη δύναμη της αδράνειας μέσα σ' εκείνη τη νύχτα, μέσα σ' εκείνο το χιόνι, μέσα σ' εκείνη την παγωμένη και θανατηφόρα εξοχή, συντετριμμένοι από τη θλίψη, από την ήττα, από την απελπισία· να μας πνίγει κυρίως η αποτρόπαια αίσθηση της εγκατάλειψης, του τέλους, του θανάτου, της εκμηδένισης.

Έπεσαν στη αντίληψή μου δύο χωροφύλακες που κρατούσαν από τα μπράτσα ένα παράξενο ανθρωπάκι, γερασμένο, άτριχο, με όψη πραγματικά εκπληκτική.

Έψαχναν έναν αξιωματικό, πιστεύοντας ότι είχαν συλλάβει κάποιον κατάσκοπο.

Η λέξη «κατάσκοπος» διαδόθηκε αμέσως ανάμεσα στους καθυστερημένους και σχηματίστηκε ένας κύκλος γύρω από τον συλληφθέντα. Μία φωνή ακούστηκε: «Πρέπει να τον τουφεκίσουμε!» Και όλους εκείνους τους στρατιώτες, που έπεφταν από την εξάντληση και που παρέμεναν όρθιοι μόνο εφόσον στηρίζονταν στα τουφέκια τους, τους κατέλαβε μια έκρηξη κτηνώδους οργής, σαν κι αυτές που σπρώχνουν τις μάζες στη σφαγή.

Ήθελα να τους μιλήσω, ήμουν τότε διοικητής τάγματος, αλλά δεν έδιναν πλέον καμία σημασία στους ανωτέρους τους και ήταν ικανοί να με τουφεκίσουν τον ίδιο.

Ένας από τους χωροφύλακες μου είπε:

«Εδώ και τρεις μέρες αυτός μας ακολουθεί. Ζητάει από όλον τον κόσμο πληροφορίες για το πυροβολικό».

Προσπάθησα να το ρωτήσω αυτό το πλάσμα:

«Τι κάνετε; Τι θέλετε; Γιατί συνοδεύετε το στράτευμα;»

Ψέλλισε μερικές λέξεις σε μια ακατανόητη τοπική διάλεκτο.

Ήταν πράγματι ένα περίεργο άτομο, με στενούς ώμους, με πονηρό βλέμμα και στεκόταν τόσο αναστατωμένο μπροστά μου που δεν αμφέβαλλα πλέον ότι ήταν ένας κατάσκοπος. Φαινόταν πολύ γερασμένο και αδύναμο. Με κοίταζε ύπουλα, με ένα ύφος ταπεινό, ηλίθιο και πονηρό.

Οι άντρες γύρω μας φώναζαν:

«Στον τοίχο! Στον τοίχο!»

Είπα στους χωροφύλακες:

«Θα έχετε την ευθύνη για τον συλληφθέντα;...»

Δεν είχα αποτελειώσει τα λόγια μου, όταν μια φοβερή σπρωξιά με έριξε κάτω και είδα, μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο, ν' αρπάζουν τον άνθρωπο έξαλλοι στρατιώτες, να τον ρίχνουν κάτω, να τον χτυπούν, να τον σέρνουν στην άκρη του δρόμου και να τον στήνουν σ' ένα δέντρο. Είχε ήδη πέσει σχεδόν νεκρός μέσα στο χιόνι.

Και αμέσως τον πυροβόλησαν. Οι στρατιώτες άδειασαν επάνω του τα τουφέκια τους, ξαναγέμισαν και ξαναέριξαν με μια κτηνώδη επιμονή. Πάλευαν για τη σειρά τους, περνούσαν μπροστά από το πτώμα και το πυροβολούσαν συνέχεια, όπως περνά κανείς μπροστά από ένα φέρετρο και ρίχνει λουλούδια.

Ξαφνικά όμως μια κραυγή διέσχισε τον αέρα:

«Οι Πρώσοι! Οι Πρώσοι!»

Και άκουσα να διαχέεται σε όλον τον ορίζοντα ο τεράστιος θόρυβος ενός στρατεύματος που έτρεχε σαν τρελό.

Ο πανικός, που δημιουργήθηκε από τους πυροβολισμούς που έπεσαν επάνω στον περιπλανώμενο, είχε αναστατώσει τους εκτελεστές τους ίδιους οι

οποίοι, χωρίς να έχουν καταλάβει ότι ο πανικός αυτός προερχόταν από αυτούς, έτρεξαν να σωθούν και εξαφανίστηκαν μες στο σκοτάδι.

Απόμεινα μόνος μπροστά στο πτώμα μαζί με τους δύο χωροφύλακες που το καθήκον τους απαιτούσε να βρίσκονται κοντά μου.

Ανασήκωσαν αυτή την καταρτυπημένη, τσακισμένη και ματωμένη σάρκα.

«Πρέπει να το ψάξουμε», τους είπα.

Κι έβγαλα ένα κουτί μεγάλα σπίρτα που είχα στην τσέπη μου. Ένας από τους στρατιώτες φώτιζε τον άλλο. Εγώ στεκόμουν όρθιος ανάμεσά τους.

Ο χωροφύλακας που πασπάτευε το πτώμα είπε:

«Φοράει μια μπλούζα μπλε, ένα άσπρο πουκάμισο, παντελόνι κι ένα ζευγάρι παπούτσια».

Το πρώτο σπίρτο έσβησε· ανάψαμε το δεύτερο. Ο άνθρωπος ξανάρχισε, αδειάζοντας τις τσέπες.

«Ένας σουγιάς, ένα καρό μαντήλι, μια ταμπακιέρα, ένα κομμάτι σπάγκος, ένα κομμάτι ψωμί».

Έσβησε και το δεύτερο σπίρτο. Ανάψαμε το τρίτο. Ο χωροφύλακας, αφού πασπάτευε για πολλή ώρα το πτώμα, δήλωσε:

«Αυτά ήταν όλα».

Είπα:

«Γδύστε τον. Μπορεί να βρούμε κάτι που έχει κρύψει κατάσαρκα».

Και για να μπορέσουν οι δύο στρατιώτες να δουλέψουν ταυτόχρονα, τους φώτιζα εγώ. Τους έβλεπα στο σύντομο φως (αμέσως έσβηνε το σπίρτο) να βγάζουν τα ρούχα ένα ένα, να γυμνώνουν αυτό το αιμάτινο δέμα από σάρκα που ήταν ακόμη ζεστό και νεκρό.

Και ξαφνικά ένας από αυτούς τραύλισε:

«Να πάρει η οργή, ταγματάρχα, είναι γυναίκα!»

Δεν μπορώ να σας πω τι παράξενη και οδυνηρή αίσθηση αγωνίας ταρακούνησε την καρδιά μου. Δεν μπορούσα να το πιστέψω και γονάπισα μες

στο χιόνι, μπροστά σ' εκείνη την άμορφη κατακρεουργημένη σάρκα, για να δω: ήταν γυναίκα!

Οι δύο χωροφύλακες άφωνοι και αποθαρρημένοι, περίμεναν να εκφράσω γνώμη.

Εγώ όμως δεν ήξερα τι να σκεφτώ, τι να υποθέσω.

Τότε ο ενωμοτάρχης είπε αργά:

«Μπορεί αυτή να ερχόταν για να βρει το παιδί της που ήταν του πυροβολικού και που δεν είχε νέα του».

Και ο άλλος απάντησε:

«Είναι πολύ πιθανό».

Κι εγώ που είχα δει πράγματα φριχτά, άρχισα να κλαίω. Και ένιωσα, μπροστά σ' εκείνο τον θάνατο, μέσα σ' εκείνη την παγωμένη νύχτα, στη μέση εκείνης της μαύρης πεδιάδας, μπροστά σ' εκείνο το μυστήριο, μπροστά σ' εκείνη τη δολοφονημένη άγνωστη τι σημαίνει η λέξη: «Φρίκη».

Είχα, λοιπόν, την ίδια αίσθηση πέρυσι ανακρίνοντας έναν από τους επιζήσαντες της αποστολής Φλάτερς, έναν αλγερινό ακροβολιστή.

Ξέρετε τις λεπτομέρειες αυτού φοβερού δράματος. Υπάρχει όμως μία που πιθανόν να αγνοείτε.

Ο συνταγματάρχης πήγαινε στο Σουδάν διασχίζοντας την έρημο και περνούσε από την τεράστια εδαφική έκταση των Τουαρέγκ, οι οποίοι είναι, σ' αυτόν τον ωκεανό από άμμο που εκτείνεται από τον Ατλαντικό μέχρι την Αίγυπτο και από το Σουδάν μέχρι την Αλγερία, ένα είδος πειρατών σαν κι εκείνους που ρήμαζαν κάποτε τις θάλασσες.

Οι οδηγοί που κατηύθυναν το караβάνι ανήκαν στη φυλή των Σαμπάα της Ουγκάντας.

Μια μέρα, λοιπόν, έστησαν τις σκηνές μες στην έρημο και οι Άραβες διευκρίνισαν ότι η πηγή με το νερό ήταν λίγο μακρύτερα και πήγαν να φέρουν νερό παίρνοντας μαζί τους όλες τις καμήλες.

Μόνο ένας άνδρας προειδοποίησε τον συνταγματάρχη ότι τον πρόδωσαν: ο Φλάτερς δεν το πίστεψε και συνόδευσε το караβάνι με τους μηχανικούς, τους γιατρούς και σχεδόν όλους τους αξιωματικούς του.

Τους έσφαξαν όλους γύρω από την πηγή και πήραν τις καμήλες.

Ο λοχαγός του αραβικού γραφείου της Ουάργκλα, που είχε παραμείνει στον καταβολισμό, ανέλαβε τη διοίκηση όσων είχαν γλυτώσει από τη σφαγή, σπαχήδες και ακροβολιστές, και άρχισε την υποχώρηση, εγκαταλείποντας τις αποσκευές και τα τρόφιμα, επειδή δεν υπήρχαν καμήλες για να τα μεταφέρουν.

Μπήκαν, λοιπόν, στο δρόμο μέσα σ' εκείνη την ερημιά, χωρίς ίσκιο πουθενά και χωρίς όρια, κάτω από έναν ήλιο που δάγκωνε και τους έκαιγε από το πρωί μέχρι το βράδυ.

Μια φυλή ήρθε να δηλώσει υποταγή και προσέφερε χουρμάδες. Ήταν δηλητηριασμένοι. Σχεδόν όλοι οι Γάλλοι πέθαναν και μεταξύ αυτών ο τελευταίος αξιωματικός.

Δεν είχαν απομείνει παρά μόνο κάποιοι σπαχήδες, ο λοχίας τους του ιππικού Πομππεγκέν, και ακόμη μερικοί ακροβολιστές ντόπιοι της φυλής Σαμπάα. Είχαν απομείνει δύο καμήλες. Εξαφανίστηκαν μια νύχτα με δυο Άραβες.

Τότε οι επιζήσαντες κατάλαβαν ότι τελικά θα έπρεπε να κατασπαράξουν ο ένας τον άλλο και μόλις πήραν είδηση τη φυγή των δύο αντρών με τα ζώα, όσοι είχαν απομείνει χώρισαν και ξεκίνησαν την πορεία καθένας για λογαριασμό του μες στην μαλακή άμμο, κάτω από το φλογερό ουρανό, περισσότερο από έναν πυροβολισμό μακριά ο ένας από τον άλλο.

Περπατούσαν έτσι όλη τη μέρα σηκώνοντας από μέρος σε μέρος, στην καμένη και επίπεδη έκταση, αυτές τις μικρές στήλες σκόνης που δείχνουν από μακριά τους οδοιπόρους στην έρημο.

Ένα πρωί όμως, ένας από τους ταξιδιώτες ξαφνικά γύρισε προς τα πίσω πλησιάζοντας το γείτονά του. Και όλοι σταμάτησαν για να δούνε.

Ο άντρας προς τον οποίο βάδιζε ο πεινασμένος στρατιώτης δεν το 'βαλε στα πόδια, αλλά ξάπλωσε καταγής και σκόπευσε εκείνον που ερχόταν. Όταν νόμισε ότι η απόσταση ήταν εκείνη που έπρεπε, πυροβόλησε. Ο άλλος δεν

πποήθηκε καθόλου και συνέχισε να προχωράει, κατόπιν στόχευσε με τη σειρά του και σκότωσε το σύντροφό του.

Τότε έτρεξαν από παντού οι άλλοι διεκδικώντας το μερίδιό τους. Κι εκείνος που είχε σκοτώσει, τεμάχισε τον νεκρό και μοίρασε τα κομμάτια.

Και πάλι διασκορπίστηκαν εκείνοι οι άσπρονδοι σύμμαχοι, για να τους ενώσει ξανά ο επόμενος φόνος.

Έζησαν επί δύο μέρες με το ανθρώπινο κρέας που μοιράστηκαν μεταξύ τους. Έπειτα, μόλις επέστρεψε η πείνα, εκείνος που είχε σκοτώσει τον πρώτο ξανασκότωσε. Και πάλι, σαν χασάπης, τεμάχισε το πτώμα και πρόσφερε τα κομμάτια στους συντρόφους του, κρατώντας για λογαριασμό του μόνο το μερίδιό του.

Κι έτσι συνέχισε εκείνη η υποχώρηση των ανθρωποφάγων.

Ο τελευταίος Γάλλος, ο Πομπηγκίν, σφάχτηκε στην άκρη ενός πηγαδιού την παραμονή της άφιξης ενισχύσεων.

Καταλαβαίνετε τώρα τι εννοώ όταν λέω φρικιαστικό;

Αυτά μας αφηγήθηκε προχθές βράδυ ο στρατηγός Γκ.....

18 Μαΐου 1884

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ

Μα την πίστη μου, είπε ο συνταγματάρχης Λαπόρτ, είμαι γέρος, έχω ποδάγρα, τα πόδια μου είναι άκαμπτα σαν τα παλούκια του φράχτη, παρόλα αυτά, εάν μια γυναίκα, μια όμορφη γυναίκα μου ζητούσε να περάσω μέσα από την τρύπα μιας βελόνας, νομίζω ότι θα ορμούσα όπως ο κλόουν μες στο τσέρκι. Θα πεθάνω έτσι, είναι μες στο αίμα μου. Είμαι ένας γερο-ερωτύλος εγώ, ένας γέρος της παλιάς σχολής. Η θέα μιας γυναίκας, μιας όμορφης γυναίκας με συγκινεί μέχρι τα βάθη της ψυχής μου. Μάλιστα.

Εξάλλου όλοι λίγο πολύ το ίδιο είμαστε εδώ στη Γαλλία, κύριοι. Ωστόσο παραμένουμε ιππότες, ιππότες του έρωτα και της περιπέτειας, από τη στιγμή που κάναμε πέρα το Θεό, του οποίου ήμασταν στην πραγματικότητα οι σωματοφύλακες.

Τη γυναίκα όμως, βλέπετε, δεν θα την βγάλει κανείς από την καρδιά μας. Εκεί βρίσκεται κι εκεί θα μείνει. Την αγαπούμε, θα την αγαπούμε, θα κάνουμε για χάρη της κάθε είδους τρέλα, όσο θα υπάρχει Γαλλία στο χάρτη της Ευρώπης. Κι εάν ακόμη εξαφανίσουν τη Γαλλία, θα απομείνουν πάντα οι Γάλλοι.

Εγώ, μπροστά στα μάτια μιας γυναίκας, μιας όμορφης γυναίκας, αισθάνομαι ικανός να κάνω τα πάντα. Όταν νιώθω να με διαπερνάει το βλέμμα της, το διαβολεμένο βλέμμα της, που βάζει φωτιά στις φλέβες, θέλω να κάνω κι εγώ δεν ξέρω τι, να χτυπηθώ, να παλέψω, να σπάσω τα έπιπλα, να δείξω ότι είμαι ο πιο δυνατός, ο καλύτερος, ο πιο τολμηρός ο πιο αφοσιωμένος από όλους τους άντρες.

Όμως δεν είμαι ο μόνος, αληθινά όχι. Όλος ο γαλλικός στρατός είναι σαν κι εμένα, σας το ορκίζομαι. Από τον απλό πεζικόριο μέχρι τους στρατηγούς προχωράμε μέχρι το τέλος, όταν πρόκειται για μια γυναίκα, για μια όμορφη γυναίκα. Θυμόσαστε τι μας έβαλε να κάνουμε κάποτε η Ζαν ντ' Αρκ. Κοιτάξτε, στοιχηματίζω πως, εάν μια γυναίκα, μια όμορφη γυναίκα, είχε πάρει την αρχηγία του στρατού την παραμονή του Σεντάν, όταν ο στρατάρχης Μακμαόν είχε τραυματιστεί, θα είχαμε σπάσει τις πρωσικές γραμμές και θα τα πίναμε μέσα στα κανόνια τους.

Αυτό που χρειαζόταν το Παρίσι δεν ήταν ένας Τροσύ, αλλά μία αγία Γενεβιέβη.

Θυμάμαι ακριβώς μια μικρή ιστορία του πολέμου που δείχνει καθαρά ότι είμαστε ικανοί για τα πάντα μπροστά σε μια γυναίκα.

Ήμουν τότε λοχαγός, απλός λοχαγός, και διοικούσα ένα απόσπασμα ανιχνευτών που υποχωρούσε στο μέσο μιας περιοχής όπου είχαν εισβάλει οι Πρώσοι. Ήμασταν περικυκλωμένοι, κυνηγημένοι, ξεθεωμένοι, ζαλισμένοι, πεθαμένοι από την εξάντληση και την πείνα.

Έπρεπε, λοιπόν, πριν την επαύριον, να φτάσουμε στο Μπαρ-συρ-Τεν, διαφορετικά θα ήμασταν χαμένοι, αποκομμένοι και σφαγμένοι. Πώς θα τα καταφέρναμε να φτάσουμε ως εκεί; Δεν είχα ιδέα. Είχαμε δώδεκα λεύγες να διανύσουμε στη διάρκεια της νύχτας, δώδεκα λεύγες πάνω στο χιόνι και κάτω από το χιόνι, με την κοιλιά άδεια. Εγώ σκεφτόμουν: «Πάει, τέλειωσε. Οι φουκαράδες οι στρατιώτες μου δεν πρόκειται ποτέ να φτάσουν εκεί».

Από την παραμονή δεν είχαμε φάει τίποτε. Όλοι τη μέρα κρυβόμαστε μέσα σ' έναν αχυρώνα, κολλημένοι ο ένας επάνω στον άλλο για να κρυώνομε

λιγότερο, ανίκανοι να μιλήσουμε ή να μετακινηθούμε. Κοιμόμασταν με τινάγματα και τραντάγματα, όπως κοιμάται κανείς όταν είναι ψόφιος στην κούραση.

Στις πέντε η ώρα ήταν κιόλας νύχτα, μια νύχτα θαμπή του χιονιά. Εγώ ταρακουνούσα τους άντρες μου. Πολλοί δεν ήθελαν πια να σηκωθούν, ανίκανοι να μετακινηθούν ή να σταθούν όρθιοι· είχαν πάθει αγκύλωση από την παγωνιά και την ακινησία.

Μπροστά μας η πεδιάδα, μια καταραμένη μεγάλη πεδιάδα τελείως γυμνή, όπου έπεφτε το χιόνι. Έπεφταν, έπεφταν σαν μια κουρτίνα, αυτές οι άσπρες νιφάδες που έκρυβαν τα πάντα κάτω από ένα βαρύ παγωμένο πανωφόρι, χοντρό και θανατερό, ένα στρώμα καμωμένο από μαλλί πάγου. Θα έλεγε κανείς ότι είχε φτάσει το τέλος του κόσμου.

-Εμπρός, παιδιά, ξεκινάει η πορεία.

Εκείνοι κοίταζαν αυτή την άσπρη σκόνη που κατέβαινε από ψηλά και φαινόταν να σκέφτονται:

-Αρκετά. Καλύτερα να πεθάνουμε εδώ!

Τότε έβγαλα το πιστόλι μου:

-Στον πρώτο που θα εγκαταλείψει, θα του την ανάψω.

Κι έτσι ξεκίνησαν την πορεία, αργά, σαν τους ανθρώπους που δεν τους βαστάνε τα πόδια τους.

Έστειλα τέσσερις ανιχνευτές μπροστά, στα τριακόσια μέτρα. Οι υπόλοιποι ακολουθούσαν ανάκατα σχηματίζοντας ένα μπλοκ, ανάλογα με την κούραση και το διασκελισμό του καθενός. Έβαλα τους πιο γεροδεμένους πίσω με την διαταγή να τσιγκλάνε με τις ξιφολόγχες τους στην πλάτη τους αργοκίνητους.

Φαινόταν ότι το χιόνι θα μας έθαβε ζωντανούς· πασπάλιζε τα πηλήκια και τις χλαίνες χωρίς να λιώνει, μας έκανε να μοιάζουμε με στοιχεία, κάτι σαν φαντάσματα νεκρών στρατιωτών εντελώς εξαντλημένων.

Σκεφτόμουν: «Δεν θα βγούμε ποτέ από εδώ, εκτός και γίνει κανένα θαύμα».

Μερικές φορές σταματούσαμε για λίγο, εξαιτίας εκείνων που δεν μπορούσαν να ακολουθήσουν. Τότε δεν ακουγόταν τίποτε άλλο παρά το

ακαθόριστο γλίστρημα του χιονιού, αυτός ο σχεδόν ανεπαίσθητος θόρυβος που κάνουν οι νιφάδες όταν πέφτουν και σχηματίζουν σωρούς από χιόνι.

Μερικοί άντρες κινούνταν, άλλοι έμεναν εντελώς ακίνητοι.

Έπειτα έδωσα διαταγή να ξεκινήσουμε πάλι. Τα τουφέκια ξανά στους ώμους και, με έναν εξαντλημένο βηματισμό, ξαναρχίσαμε την πορεία.

Ξαφνικά οι ανιχνευτές γύρισαν πίσω. Κάτι τους ανησύχησε. Άκουσαν ομιλίες μπροστά μας. Έστειλα έξι άντρες και έναν λοχία. Περίμενα.

Ξαφνικά, μια διαπεραστική κραυγή, μια κραυγή γυναίκας, διαπέρασε τη βαριά σιωπή του χιονιού και ύστερα από λίγα λεπτά οδήγησαν μπροστά μου δύο άτομα που είχαν συλλάβει έναν άντρα και μια νεαρή γυναίκα.

Τους ανέκρινα χαμηλόφωνα. Ξέφυγαν από τους Πρώσους που είχαν καταλάβει το σπίτι τους το βράδυ και που ήταν μεθυσμένοι. Ο πατέρας φοβόταν για την κόρη του και δίχως καν να ειδοποιήσουν τους υπηρέτες τους, σώθηκαν και οι δύο μες στη νύχτα.

Κατάλαβα αμέσως ότι ήταν αστοί, και μάλιστα καλύτερα και από αστοί.

-Θα μας συνοδεύσετε, τους είπα.

Ξεκινήσαμε πάλι. Ο γέρος, που γνώριζε την περιοχή, μας οδηγούσε.

Το χιόνι σταμάτησε να πέφτει· τ' αστέρια εμφανίστηκαν και η παγωνιά έγινε τρομερή.

Η νεαρή κοπέλα, που στηριζόταν στο μπράτσο του πατέρα της, περπατούσε με ακανόνιστο βηματισμό, με έναν βηματισμό απόγνωσης. Ψιθύριζε συχνά: «Δεν τα νιώθω πια τα πόδια μου», κι εγώ υπέφερα περισσότερο από εκείνη βλέποντας το κακόμοιρο το κορίτσι να σέρνεται έτσι μες στο χιόνι.

Ξαφνικά σταμάτησε:

-Πατέρα, είπε, είμαι τόσο κουρασμένη που δεν μπορώ να κάνω βήμα.

Ο γέρος θέλησε να την κουβαλήσει, αλλά δεν μπορούσε ούτε καν να την σηκώσει κι εκείνη σωριάστηκε στο χώμα με έναν βαθύ αναστεναγμό.

Σχηματίστηκε ένας κύκλος γύρω τους. Όσο για μένα, παρέμεινα επί τόπου, δίχως να ξέρω τι να κάνω, χωρίς να μπορώ να πάρω την απόφαση πραγματικά να εγκαταλείψω έτσι εκείνον τον άντρα κι εκείνο το παιδί.

Ξαφνικά ένας από τους στρατιώτες μου, ένας Παριζιάνος, που είχε το παρανόμι «Πρακτικός» είπε:

-Εμπρός σύντροφοι, πρέπει να μεταφέρουμε τη δεσποινίδα, αλλιώς δεν είμαστε πλέον Γάλλοι, που να πάρει η οργή!

Και νομίζω, μα την πίστη μου, ότι έβρισα κι εγώ από ευχαρίστηση.

-Να πάρει η ευχή, είναι πολύ ευγενικό αυτό, παιδιά. Και θέλω να πάρω μέρος κι εγώ.

Στο βάθος, στα αριστερά, μόλις που διακρίνονταν μες στο σκοτάδι τα δέντρα ενός μικρού δάσους. Μερικοί άντρες πήγαν προς τα εκεί και γύρισαν γρήγορα με ένα δεμάτι κλαδιά δεμένα σαν φορείο.

-Ποιος θα μας δανείσει τη χλαίνη του; φώναξε ο Πρακτικός· είναι για ένα όμορφο κορίτσι, αδέρφια.

Και δέκα χλαίνες έπεσαν γύρω από τον στρατιώτη. Μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο το νεαρό κορίτσι ήταν ξαπλωμένο μέσα στα ζεστά ρούχα και έξι άντρες το σήκωναν στους ώμους τους. Εγώ μπήκα επικεφαλής, στα δεξιά, και, μα την πίστη μου, ήμουν ευχαριστημένος για το βάρος που μου αναλογούσε.

Ξεκινήσαμε πάλι λες και είχαμε πει μια γουλιά κρασί, πιο παλικάρισια και πιο ζωηρά. Άκουγα να λένε ακόμη και αστεία. Βλέπετε, μία γυναίκα ήταν αρκετή για να ηλεκτρίσει τους Γάλλους.

Οι στρατιώτες είχαν σχεδόν αλλάξει το σχηματισμό της φάλαγγας, είχαν ξαναζωντανέψει, ξαναζεσταθεί. Ένας γέρος ελεύθερος σκοπευτής που ακολουθούσε το φορείο, περιμένοντας τη σειρά του για να αντικαταστήσει τον πρώτο σύντροφο που θα κουραζόταν, ψιθύρισε στον διπλανό του αρκετά δυνατά, έτσι που να τον ακούσω:

-Εγώ δεν είμαι πια νέος· λοιπόν, κατεργάρη μου, είναι αρκετή η παρουσία μιας γυναίκας για να σου δώσει θάρρος!

Μέχρι τις τρεις τα ξημερώματα προχωρούσαμε χωρίς ανάπαυση σχεδόν. Έπειτα, ξαφνικά, οι ανιχνευτές ξαναγύρισαν πάλι και αμέσως όλο το απόσπασμα, ξαπλωμένοι όλοι μες στο χιόνι, δεν αποτελούσε παρά μίαν ακαθόριστη σκιά πάνω στο έδαφος.

Έδωσα χαμηλόφωνα διαταγές και άκουγα πίσω μου τον ξερό και μεταλλικό ήχο των πολυβόλων που όπλιζαν.

Εκεί κάτω, στη μέση της πεδιάδας, κάτι παράξενο κινούταν. Θα έλεγε κανείς ότι ήταν ένα τεράστιο τέρας που έτρεχε, απλωνόταν σαν φίδι ή μαζευόταν σαν μπάλα, παίρνοντας απότομα φόρα, πότε δεξιά, πότε αριστερά, πότε σταματούσε και μετά ξανάρχιζε.

Ξαφνικά αυτή η κινούμενη μορφή πλησίασε και είδα να έρχονται με μεγάλο καλπασμό, ο ένας πίσω από τον άλλο, δώδεκα ουλάνοι που είχαν χαθεί και έψαχναν το δρόμο τους.

Τώρα ήταν τόσο κοντά που άκουγα καθαρά την βραχνή αναπνοή των αλόγων, τον μεταλλικό ήχο των όπλων και την τριβή που έκαναν οι σέλες.

Φώναξα:

-Πυρ!

Και πενήντα πυροβολισμοί έσπασαν τη σιωπή της νύχτας. Τέσσερις ή πέντε εκπυρσοκροτήσεις ακούστηκαν ακόμη και τέλος μία μόνο. Και όταν ο καπνός από το μπαρούτι έπαψε να μας τυφλώνει είδαμε τους δώδεκα άντρες με εννέα άλογα πεσμένους καταγής. Τρία ζώα ξέφυγαν καλπάζοντας σαν τρελά και το ένα έσερνε πίσω του το πτώμα του αναβάτη του, που ήταν κρεμασμένο με το πόδι από τον αναβατήρα και που χοροπηδούσε φοβερά.

Ένας στρατιώτης πίσω μου γελούσε με ένα διαβολεμένο γέλιο. Ένας άλλος είπε:

-Πόσες χήρες!

Ίσως ήταν παντρεμένος. Ένας τρίτος πρόσθεσε:

-Όχι για πολύ!

Ένα κεφάλι πρόβαλε από το φορείο:

-Τι κάνετε, είπε, πολεμάτε;

Εγώ απάντησα:

-Δεν είναι τίποτα, δεσποινίς· μόλις ξαποστείλαμε δώδεκα Πρώσους!

Εκείνη ψιθύρισε:

-Τους κακόμοιρους!

Αλλά, καθώς κρύωνε, εξαφανίστηκε πάλι κάτω από τις χλαίνες.

Ξεκινήσαμε πάλι. Περπατούσαμε πολλή ώρα. Τελικά άρχισε να χαράζει. Το χιόνι γινόταν διαυγές, φωτεινό, αστραφτερό· κι ένα ροζ χρώμα απλώθηκε στην ανατολή.

Μια φωνή ακούστηκε από μακριά:

-Τις ει;

Όλο το απόσπασμα σταμάτησε κι εγώ προχώρησα για να μας αναγνωρίσουν.

Είχαμε φτάσει στις γαλλικές γραμμές.

Καθώς οι άντρες μου περνούσαν μπροστά από το φυλάκιο, ο διοικητής που μόλις τον είχα ενημερώσει, καβάλα στο άλογό του ρώτησε με δυνατή φωνή, όταν είδε να περνάει το φορείο:

-Τι έχετε εκεί πέρα;

Αμέσως εμφανίστηκε μια μικρή ξανθιά φιγούρα, αχτένιστη και χαμογελαστή, και του απάντησε:

-Εμένα, κύριε.

Ένα γέλιο ακούστηκε από τους άντρες και η χαρά πλημμύρισε τις καρδιές τους.

Τότε ο Πρακτικός, που βάδιζε πλάι στο φορείο, ανέμιση το πηλήκιο του φωνάζοντας: «Ζήτω η Γαλλία!»

Και δεν ξέρω γιατί, αλλά ένιωσα πολύ συγκινημένος· τόσο το βρήκα ευγενικό και γαλαντόμο.

Μου φάνηκε πως μόλις είχαμε σώσει την χώρα, πως κάναμε κάτι που άλλοι άνθρωποι δεν θα είχαν κάνει, κάτι απλό και αληθινά πατριωτικό.

Εκείνη εκεί τη μικρή φιγούρα, ξέρετε, δεν θα την ξεχάσω ποτέ· και εάν μου ζητούσαν τη γνώμη για την κατάργηση των τυμπάνων και των σαλπίγγων, εγώ θα πρότεινα να μπει στη θέση τους σε κάθε στράτευμα μια όμορφη κοπέλα. Αξίζει περισσότερο από τους ήχους της *Μασσαλιώτιδας*. Πόση ζωντανία θα έδινε στον στραιώτη μια τέτοια Παναγιά, μια ζωντανή Παναγιά, πλάι στον συνταγματάρχη.

Σώπασε για μερικά δευτερόλεπτα, έπειτα συνέχισε με τον αέρα του ανθρώπου που έχει πεισθεί, σηκώνοντας το κεφάλι:

-Το ίδιο κάνει. Τις αγαπάμε πολύ τις γυναίκες εμείς οι Γάλλοι

9 Ιουνίου 1884

Η ΚΛΙΝΗ 29

Όταν ο λοχαγός Επιβέν περνούσε στο δρόμο, όλες οι γυναίκες γύριζαν να τον δουν. Αντιπροσώπευε πράγματι τον τύπο του ωραίου αξιωματικού των ουσάρων. Έκανε πάντα παράτες και κορδωνόταν χωρίς σταματημό, περήφανος και όλος φροντίδα για τους μηρούς, για τη μέση και το μουστάκι του. Τα είχε εξάλλου όλα στην εντέλεια, το μουστάκι, τη μέση και τους μηρούς του. Το πρώτο ήταν ξανθό, πολύ πυκνό και στεκόταν, σύμφωνα με τη στρατιωτική μόδα, επάνω στο χείλος του σαν μια όμορφη βούρτσα στο χρώμα του ώριμου σιταριού, λεπτό όμως, στριμμένο με φροντίδα που έπεφτε με τόλμη στις δυο πλευρές του στόματος σαν δυο επιβλητικοί τριχωτοί πίδακες. Η μέση ήταν λεπτή σαν να φορούσε κορσέ, ενώ ένα εύρωστο αντρικό στήθος, κορδωμένο και τεντωμένο, φάρδαινε προς τα επάνω. Οι μηροί του ήταν αξιοθαύμαστοι, μηροί γυμναστή, χορευτή, που οι μύες τους διέγραφαν, κάτω από το κόκκινο κολάν του παντελονιού όλες τις κινήσεις τους.

Περπατούσε τεντώνοντας τα κότσια και κρατώντας τα πόδια και τα χέρια ανοιχτά, με εκείνα τα βήματα ισορροπίας που κάνουν οι καβαλάρηδες, για να

αναδείξουν τα πόδια και το κορμί τους, που κάτω από τη στολή φαίνονται μέλη νικητών, αλλά κοινών ανθρώπων κάτω από την ρεντιγκότα.

Όπως πολλοί αξιωματικοί, έτσι και ο λοχαγός Επιβέν ήταν κακοντυμένος ως πολίτης. Ντυμένος στα γκριζα και στα μαύρα έμοιαζε με παραγιό σε μαγαζί. Με τη στολή όμως, θριάμβευε. Είχε, εξάλλου, ένα όμορφο πρόσωπο: μύτη λεπτή και κυρτή, μάτια γαλανά, μέτωπο στενό. Ήταν, ωστόσο, φαλακρός, χωρίς να έχει ποτέ καταλάβει γιατί τα μαλλιά του είχαν πέσει. Παρηγοριόταν με τη διαπίστωση ότι με ένα μεγάλο μουστάκι, ένα κρανίο λίγο γυμνό δεν είναι και άσχημο.

Υποτιμούσε όλο τον κόσμο γενικά, με πολλές διαβαθμίσεις στην υποτίμησή του.

Πρώτα-πρώτα γι' αυτόν οι αστοί δεν υπήρχαν καν. Τους κοιτάζε, όπως κοιτάζει κανείς τα ζώα, χωρίς να τους δίνει μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι θα έδινε κάποιος στα σπουργίτια ή στις κότες. Μόνο οι αξιωματικοί μετρούσαν σ' αυτόν τον κόσμο, ωστόσο δεν τους εκτιμούσε όλους το ίδιο. Δεν είχε σε εκτίμηση, γενικά, παρά μόνο τους όμορφους άντρες, αφού το παρουσιαστικό θα έπρεπε να είναι η αληθινή, η μοναδική ιδιότητα του στρατιωτικού. Ένας φαντάρος ήταν ένας λεβέντης, τι διάολο, ένας λεβένταρος γεννημένος για να κάνει πόλεμο και έρωτα, ένας άντρας με πυγμή, τριχωτός και με κότσια, τίποτα άλλο. Ταξινομούσε τους αξιωματικούς του γαλλικού στρατού με βάση το ανάστημά τους, την εμφάνισή τους και το τραχύ τους πρόσωπο. Ο Μπουρμπακί του φαινόταν ως η μεγαλύτερη πολεμική προσωπικότητα της σύγχρονης εποχής.

Γελούσε πολύ με τους αξιωματικούς της γραμμής που είναι κοντοί και χοντροί και αγκομαχούν όταν περπατούν, κυρίως όμως υποτιμούσε σε βαθμό που άγγιζε τα όρια της αηδίας τους κακόμοιρους που έβγαιναν από την Πολυτεχνική Σχολή, αυτά τα αδύνατα ανθρωπάκια, που φορούσαν γυαλιά, άχαρα και αδέξια που έκαναν για το στρατό όσο και τα μικρά παιδιά, διαβεβαίωνε. Αγανακτούσε που κάποιοι ανέχονταν στο στρατό αυτά τα εξαμβλώματα με τα λεπτά πόδια που περπατούν σαν κάβουρες, που δεν τα πίνουν, που τρώνε λίγο και που μοιάζει να αγαπούν καλύτερα τις εξισώσεις παρά τα όμορφα κορίτσια.

Ο λοχαγός Επιβέν είχε σταθερές επιτυχίες και θριάμβους στο ωραίο φύλο.

Κάθε φορά που δειπνούσε παρέα με μια γυναίκα, το θεωρούσε δεδομένο ότι θα κατέληγε τη νύχτα μαζί της στο κρεβάτι και εάν αξεπέραστα εμπόδια έβαζαν φραγμό στη νίκη του εκείνο το βράδυ, ήταν βέβαιος τουλάχιστον για την «συνέχεια την επόμενη μέρα». Δεν άρεσε στους συναδέλφους του να του συστήνουν τις ερωμένες τους και οι καταστηματάρχες, όσοι είχαν όμορφες γυναίκες στον πάγκο του μαγαζιού τους, τον γνώριζαν, τον φοβόνταν και τον μισούσαν φοβερά.

Όταν περνούσε στο δρόμο, η καταστηματάρχισσα χωρίς να το θέλει αντάλλασσε ματιές μαζί του μέσα από το τζάμι της βιτρίνας, ματιές από εκείνες που αξίζουν περισσότερο από τα τρυφερά λόγια, που αποτελούν ένα κάλεσμα και μία απάντηση, μία επιθυμία και μια ομολογία. Και ο σύζυγος, που κάτι σαν ένστικτό τον προειδοποιούσε, έστρεφε απότομα και έριχνε μια οργισμένη ματιά στη αγέρωχη και κορδωμένη σιλουέτα του αξιωματικού. Και αφού ο λοχαγός είχε περάσει, χαμογελαστός και ικανοποιημένος για το αποτέλεσμα, ο καταστηματάρχης, σπρώχνοντας νευρικά τα αντικείμενα που βρίσκονταν μπροστά του, δήλωνε: «Να ένας κορδωμένος γάλος. Πότε θα πάψουμε να τρέφουμε όλους αυτούς τους άχρηστους που σέρνουν τους τενεκέδες τους στους δρόμους; Όσο για μένα, προτιμώ έναν χασάπη από έναν φαντάρο. Εάν είναι ματωμένη η ποδιά του, το αίμα τουλάχιστον θα είναι ενός ζώου· και αυτός χρησιμεύει σε κάτι· και το μαχαίρι του δεν το φυλάει για να σκοτώνει ανθρώπους. Δεν καταλαβαίνω γιατί ανεχόμαστε στον περίπατο αυτοί οι δημόσιοι φονιάδες να περιφέρουν τα φονικά τους εργαλεία. Χρειάζονται κι αυτά, το ξέρω καλά, όμως να τα κρύβουν τουλάχιστον, και να μην τους ντύνουν σαν μασκαράδες με κόκκινα παντελόνια και μπλε σακάκια. Γενικά, δεν ντύνει κανείς τους δήμιους, έτσι δεν είναι;»

Η γυναίκα, χωρίς να απαντήσει, ανασήκωνε ανεπαίσθητα τους ώμους, ενώ ο σύζυγος, μαντεύοντας την κίνηση χωρίς να τη βλέπει, φώναζε:

-Πρέπει να είναι κανείς ζώο για να βλέπει να παρελαύνουν αυτές οι σουπιές.

Η υπόληψη του λοχαγού Επιβέν ως κατακτητή είχε όμως εδραιωθεί σε όλο το γαλλικό στρατό.

Το 1868 το σύνταγμά του, το 102^ο των ουσάρων, εγκαταστάθηκε ως φρουρά στη Ρουέν.

Γρήγορα έγινε γνωστός στην πόλη. Έκανε την εμφάνισή του κάθε απόγευμα γύρω στις πέντε στη λεωφόρο Μπουαλντιέ για να πάρει το αφέντι του στο καφέ Κομεντί, αλλά πριν μπει στο κτήριο, έκανε έναν περίπατο για να επιδείξει τα πόδια του, την κορμοστασιά του και το μουστάκι του.

Οι έμποροι της Ρουέν, που έκαναν κι εκείνοι τον περίπατό τους με τα χέρια πίσω στην πλάτη, ανήσυχoi για τις υποθέσεις τους και ενώ μιλούσαν για αυξήσεις και πτώσεις των τιμών, του έριχναν ωστόσο καμιά ματιά και μουρμούριζαν:

-Μμμμ, να ένας όμορφος άντρας.

Αργότερα, όταν τον γνώρισαν:

-Κοίτα, ο λοχαγός Επιβέν! Τι λεβέντης, ωστόσο!

Οι γυναίκες στο συναπάντημά του κουνούσαν ελαφρά και εντελώς περιέργα το κεφάλι, τις διαπερνούσε ένα ρίγος ντροπής σαν να αισθάνονταν αδύναμες ή ξεντυμένες μπροστά του. Χαμήλωναν λίγο το κεφάλι με ένα αμυδρό χαμόγελο στα χείλη και με την επιθυμία να τις βρει γοητευτικές, να κλέψουν μια ματιά του. Όταν έκανε περίπατο με κάποιον συνάδελφό του, ο συνάδελφος δεν παρέλειπε ποτέ να μουρμουρίζει με φθονερή ζήλια, κάθε φορά που έβλεπε τα ίδια κόλπα:

-Αυτός ο άτιμος ο Επιβέν, είναι τυχερός.

Ανάμεσα στις κοκότες της πόλης γινόταν μια πάλη, ένας ανταγωνισμός ποια θα τον αρπάξει. Έρχονταν όλες στις πέντε, την ώρα των αξιωματικών, στη λεωφόρο Μπουαλντιέ και έσερναν τις φούστες τους, δυο-δυο, από την μια άκρη της λεωφόρου έως την άλλη, ενώ δυο δυο και οι υπολοχαγοί, οι λοχαγοί και οι ταγματάρχες έσερναν τα σπαθιά τους επάνω στο πεζοδρόμιο, πριν μπουν στο καφέ.

Λοιπόν, ένα βράδυ, η όμορφη Ίρμα, η μετρέσα, όπως την έλεγαν, του κυρίου Τεμπλιέ-Παπόν, του πλούσιου βιοτέχνη, ζήτησε να σταματήσει το αμάξι της

μπροστά στην Κομεντί και κατέβηκε με τον αέρα κάποιου που πήγαινε να αγοράσει χαρτί ή να παραγγείλει επισκεπτήριοιες κάρτες στου κυρίου Πολάρ, του γραφίστα, και αυτό για να περάσει επίτηδες μπροστά από τα τραπέζια των αξιωματικών και να ρίξει στο λοχαγό Επιβέν μια ματιά σαν να του έλεγε: «Όποτε θελήσετε» τόσο καθαρά που ο συνταγματάρχης Πρυν, που έπινε το πράσινο λικέρ του με τον λοχαγό του, δεν μπόρεσε να συγκρατηθεί και γρύλισε:

- Που να πάρει! Είναι τόσο τυχερός ο άτιμος;

Η λέξη του ταγματάρχη επαναλήφθηκε και ο λοχαγός Επιβέν συγκινημένος από αυτή την επιδοκιμασία του ανωτέρου του, πέρασε την επόμενη μέρα, φορώντας τη μεγάλη του στολή, πολλές φορές κάτω από τα παράθυρα της όμορφης.

Εκείνη τον είδε, πρόβαλε στο παράθυρο, χαμογέλασε.

Το ίδιο βράδυ είχε γίνει κιόλας εραστής της.

Έκαναν επίδειξη, έγιναν θέαμα, είχαν εκτεθεί αμοιβαία, περήφανοι όμως για μια τέτοιου είδους περιπέτεια.

Τα κουτσομπολιά στην πόλη αφορούσαν αποκλειστικά τους έρωτες της όμορφης Ίρμας με τον αξιωματικό. Ο μόνος που τα αγνοούσε ήταν ο κύριος Τεμπλιέ-Παπόν.

Ο λοχαγός Επιβέν έλαμπε από δόξα και κάθε στιγμή επαναλάμβανε:

-Η Ίρμα μου είπε μόλις - η Ίρμα μου έλεγε απόψε το βράδυ – χθες, την ώρα που δειπνούσα με την Ίρμα...

Πάνω από ένα χρόνο περιέφερε, έκανε επίδειξη, ξεδίπλωνε μες στη Ρουέν αυτόν τον έρωτα, σαν να ήταν μια σημαία που την πήρε από τον εχθρό. Ένωθε να είναι σπουδαίος εξαιτίας αυτής του της κατάκτησης, αξιοζήλευτος, πιο σίγουρος για το μέλλον, πιο σίγουρος για το τόσο επιθυμητό παράσημο του σταυρού, επειδή όλος ο κόσμος είχε τα βλέμματα στραμμένα επάνω του και του ήταν αρκετό να βρίσκεται στην επικαιρότητα για να μην τον αψηφήσουν.

Να όμως που ξέσπασε ο πόλεμος και το σύνταγμα όπου ανήκε ο λοχαγός το στείλανε από τα πρώτα στο μέτωπο. Οι αποχαιρετισμοί ήταν σπαρακτικοί. Κράτησαν όλη τη νύχτα.

Το σπαθί, το κόκκινο παντελόνι, το πηλήκιο, ο ντουλαμάς αναποδογυρισμένα από την πλάτη μιας καρέκλας στο πάτωμα· ρούχα, φούστες, μεταξωτά εσώρουχα σκορπισμένα, πεσμένα επίσης, ανακατεμένα με τη στρατιωτική στολή επάνω στο χαλί, το δωμάτιο έμοιαζε με πεδίο μάχης. Η Ίρμα, τρελή, με τα μαλλιά ξέπλεκα, έριχνε τα μπράτσα της με απελπισία γύρω από το λαιμό του αξιωματικού, τον έσφιγγε επάνω της, έπειτα, αφήνοντάς τον, κυλιόταν καταγής, αναποδογύριζε τα έπιπλα, ξερίζωνε τις φράντζες από τις πολυθρόνες, δάγκωνε τα πόδια τους, ενώ ο λοχαγός, εξαιρετικά συγκινημένος, αλλά ανίκανος να την παρηγορήσει, επαναλάμβανε:

-Ίρμα, μικρή μου Ίρμα, τι να κάνουμε; Πρέπει.

Και σκούπιζε πότε πότε, με τα ακροδάχτυλά του, ένα δάκρυ που πρόβαλλε στην άκρη του ματιού.

Χωρίστηκαν μόλις ξημέρωσε. Εκείνη ακολούθησε με το αμάξι τον εραστή της μέχρι την πρώτη στάθμευση. Και τον αγκάλιασε μπροστά σε όλο το σύνταγμα σχεδόν τη στιγμή του αποχωρισμού. Οι σύντροφοι του αξιωματικού το θεώρησαν πολύ ευγενικό, πολύ αξιοπρεπές, πολύ καλό και του έσφιξαν το χέρι λέγοντάς του:

-Τυχεράκια! Είχε καρδιά, όμως αυτή η μικρή.

Έβλεπαν κάτι το πατριωτικό εδώ πέρα.

Το σύνταγμα δοκιμάστηκε σκληρά στον πόλεμο. Ο λοχαγός πολέμησε ηρωικά και έλαβε τελικά το παράσημο του σταυρού. Μετά ο πόλεμος τελείωσε κι εκείνος επέστρεψε στη φρουρά της Ρουέν.

Μόλις γύρισε ρώτησε να μάθει νέα της Ίρμας, αλλά κανείς δεν μπορούσε να του πει κάτι με ακρίβεια..

Σύμφωνα με κάποιους είχε ξεφαντώσει με το πρωσικό στρατιωτικό επιτελείο.

Σύμφωνα με άλλους πάλι είχε αποσυρθεί στους γονείς της, καλλιεργητές στα πέριξ του Ιβετό.

Είχε στείλει ακόμα και την ορντινάντσα του στο δημαρχείο για να συμβουλευτεί τα κατάστιχα των πεθαμένων. Το όνομα της ερωμένης του δεν βρέθηκε καταγραμμένο.

Λυπήθηκε πολύ και το έδειχνε. Για τη δυστυχία του, τα έριχνε όλα στον εχθρό, στους Πρώσους που είχαν καταλάβει τη Ρουέν, επειδή αυτοί έφταιγαν για την εξαφάνιση της νέας γυναίκας, και δήλωνε:

-Θα μου το πληρώσουν στον επόμενο πόλεμο, οι παλιάνθρωποι.

Μια μέρα όμως, την ώρα που έπαιρνε πρωινό στη Λέσχη Αξιωματικών, ένας γέρος παραγγελιοδόχος, που φορούσε μπλούζα και είχε στο κεφάλι ένα κασκέτο από μουσαμά, του έδωσε ένα φάκελο. Εκείνος το άνοιξε και διάβασε:

Αγαπημένε μου,

Είμαι στο νοσοκομείο, πολύ άρρωστη, πολύ άρρωστη. Δεν θα έρθεις να με δεις; Θα χαιρόμουν τόσο!

Ίρμα.

Ο λοχαγός χλόμιασε και παρακινούμενος από οίκτο, δήλωσε:

-Να πάρει η ευχή, το καημένο το κορίτσι. Θα πάω μόλις τελειώσω το πρόγευμα.

Και όλη την ώρα έλεγε στο τραπέζι των αξιωματικών ότι η Ίρμα ήταν στο νοσοκομείο· εκείνος όμως θα την έπαιρνε από εκεί, ο κόσμος να χαλάσει. Και πάλι το φταίξιμο ήταν των διαβολεμένων Πρώσων. Είχε απομείνει μόνη, χωρίς λεφτά, μες στη φτώχεια, αφού σίγουρα θα της είχαν αρπάξει τα έπιπλα.

-Α, οι αισχροί!

Όλοι όσοι τον άκουγαν είχαν συγκινηθεί.

Αφού έκανε ρολό την πετσέτα του και την τοποθέτησε στον ξύλινο κρίκο της, σηκώθηκε και πήγε να πάρει το σπαθί του από το πορτμαντό, φουσκώνοντας το στήθος για να γίνει λεπτός, κούμπωσε τη ζώνη του και έφυγε με βήμα γοργό για να πάει στο δημόσιο νοσοκομείο.

Η είσοδος όμως στο κτήριο του νοσοκομείου, όπου περίμενε ότι θα τον άφηναν αμέσως να μπει, του απαγορεύτηκε αυστηρά και χρειάστηκε να πάει να βρει τον συνταγματάρχη του και να του εξηγήσει την περίπτωση κι εκείνος μεσολάβησε προς το διευθυντή.

Αυτός, αφού άφησε κάμποση ώρα τον ωραίο λοχαγό να περιμένει στον προθάλαμο, του έδωσε τελικά την άδεια, χαιρετώντας τον ψυχρά και με αποδοκιμασία.

Από την πόρτα ακόμη αισθάνθηκε κάτι να τον ενοχλεί σ' εκείνο το άσυλο της φτώχειας, του πόνου και του θανάτου.

Ένα αγόρι από το προσωπικό τον οδήγησε.

Πήγαινε πατώντας στις μύτες των ποδιών, για να μην κάνει θόρυβο, μέσα στους μακριούς διαδρόμους όπου πλανιόταν μία ουδέτερη μυρωδιά από μούχλα, αρρώστια και φάρμακα. Ένας ψίθυρος στιγμές στιγμές έσπαγε τη μεγάλη σιωπή του νοσοκομείου.

Κάθε τόσο, μέσα από μian ανοιχτή πόρτα ο λοχαγός έβλεπε έναν θάλαμο, μια σειρά από κλίνες που τα σεντόνια τους ήταν ανυψωμένα στο σχήμα των σωμάτων. Όσες ήταν στην ανάρρωση κάθονταν σε καρέκλες στα πόδια της κλίνης τους, έραβαν, ντυμένες όλες ομοιόμορφα με μία γκριζα φόρμα και φορούσαν στο κεφάλι έναν άσπρο σκούφο.

Ο οδηγός του ξαφνικά σταμάτησε μπροστά σε έναν από αυτούς τους θαλάμους που ήταν γεμάτος από άρρωστες. Επάνω στην πόρτα διάβαζε κανείς με μεγάλα γράμματα: «Συφιλιδικές». Ο λοχαγός ανατρίχιασε· έπειτα ένιωσε να κοκκινίζει. Μια νοσοκόμα ετοιμάζε ένα φάρμακο επάνω σε ένα ξύλινο τραπεζάκι στην είσοδο.

-Θα σας συνοδεύσω, είπε, είναι στην κλίνη 29.

Και άρχισε να περπατά μπροστά από τον αξιωματικό.

Έπειτα έδειξε ένα κρεβατάκι:

-Είναι εκεί.

Δεν έβλεπες τίποτα εκτός από ένα εξόγκωμα καμωμένο από κουβέρτες. Το ίδιο το κεφάλι ήταν κρυμμένο κάτω από το σεντόνι.

Παντού φιγούρες ανασηκώνονταν επάνω στις κλίνες, φιγούρες ωχρές, έκπληκτες που κοίταζαν τη στολή, φιγούρες γυναικείες, νέων και ηλικιωμένων γυναικών, που ήταν όλες άσχημες, χυδαίες, κάτω από τη φτωχή καμιζόλα που επέβαλλε ο κανονισμός.

Ο λοχαγός, εντελώς αναστατωμένος, κρατώντας το σπαθί στο ένα του χέρι και το πηλήκιο στο άλλο, ψιθύρισε:

-Ίρμα.

Ένα μεγάλο σκίρτημα μες στο κρεβάτι και εμφανίστηκε το πρόσωπο της ερωμένης του, αλλά τόσο αλλαγμένο, τόσο κουρασμένο, τόσο αδύνατο, που δεν το αναγνώρισε.

Εκείνη κοντανάσαινε, πνιγμένη από τη συγκίνηση και πρόφερε:

-Αλμπέρ!... Αλμπέρ!... Εσύ είσαι!... Ω!... τι καλά... τι καλά...

Και δάκρυα κύλησαν από τα μάτια της.

Η νοσοκόμα έφερε μια καρέκλα:

-Καθίστε, κύριε.

Εκείνος κάθισε και κοίταζε το ωχρο πρόσωπο, σε τόσο άθλια κατάσταση, αυτού του κοριτσιού που το είχε αφήσει τόσο όμορφο και τόσο δροσερό.

Είπε:

-Τι έπαθες;

Εκείνη απάντησε κλαίγοντας:

-Το είδες, είναι γραμμένο στην πόρτα.

Κι έκρυψε τα μάτια της κάτω από την ούγια του σεντονιού της.

Εκείνος είπε πάλι, τρελός, ντροπιασμένος:

-Πώς κόλλησες, καημενούλα μου;

Εκείνη ψιθύρισε:

-Φταίνε οι άτιμοι οι Πρώσοι. Με πήραν σχεδόν με τη βία και με κόλλησαν.

Εκείνος δεν βρήκε πλέον τίποτα να προσθέσει. Την κοιτάζε και στριφογύριζε το πηλήκιο επάνω στα γόνατά του.

Οι άλλες άρρωστες τον κοιτάζαν επίμονα και νόμισε ότι αισθάνθηκε μια μυρωδιά σαπίλας, μια οσμή σάρκας σε αποσύνθεση και ατίμωση μέσα σ' εκείνο τον θάλαμο που ήταν γεμάτος από κορίτσια που είχαν προσβληθεί από την αισχρή και φοβερή αρρώστια.

Εκείνη μουρμούριζε:

-Δεν νομίζω ότι θα τα καταφέρω. Ο γιατρός λέει ότι είμαι σοβαρά.

Έπειτα, διακρίνοντας το παράσημο του σταυρού στο στήθος του αξιωματικού, φώναξε:

-Ω, πήρες παράσημο! Πόσο χαίρομαι! Πόσο χαίρομαι! Ω, εάν μπορούσα να σε φιλήσω;

Μια ανατριχίλα φόβου και αηδίας διέτρεξε το λοχαγό με τη σκέψη εκείνου του φιλιού.

Ήθελε να φύγει τώρα, να βγει στον καθαρό αέρα, να μην την ξαναδεί εκείνη τη γυναίκα. Παρόλα αυτά έμεινε, μην ξέροντας πώς να σηκωθεί, πώς να της πει αντίο. Τραύλισε:

-Δεν θεραπεύτηκες, λοιπόν.

Μια φλόγα πέρασε από τα μάτια της Ίρμας: «Όχι, ήθελα να εκδικηθώ, από τη στιγμή που θα έπρεπε να πεθάνω κι εγώ! Και τους κόλλησα όλους, όλους, όσους περισσότερους μπορούσα. Όσο αυτοί ήταν στη Ρουέν, εγώ δεν φρόντισα να θεραπευτώ.»

Εκείνος της είπε με έναν τόνο αμηχανίας, όπου διέκρινε κανείς και λίγη ευθυμία:

-Όσο γι' αυτό, καλά έκανες.

Εκείνη είπε ζωηρεύοντας και τα μάγουλά της κοκκίνισαν:

-Ναι, θα πεθάνουν περισσότεροι από έναν με δικό μου φταίξιμο, να είσαι σίγουρος. Σου το είπα ότι εκδικήθηκα.

Εκείνος είπε πάλι:

-Τόσο το καλύτερο.

Έπειτα, ενώ σηκωνόταν:

-Λοιπόν, θα σε αφήσω τώρα, επειδή πρέπει να βρίσκομαι στο συνταγματάρχη στις τέσσερις.

Εκείνη ένιωσε μεγάλη συγκίνηση:

-Κιόλας! Μ' αφήνεις κιόλας! Μόλις ήρθες!

Εκείνος όμως ήθελε να φύγει οπωσδήποτε. Είπε:

-Το βλέπεις ότι ήρθα αμέσως, πρέπει όμως να βρίσκομαι οπωσδήποτε στο συνταγματάρχη στις τέσσερις.

Εκείνη ρώτησε:

-Πρόκειται πάντα για τον συνταγματάρχη Πρυν;

-Ναι, γι' αυτόν. Τραυματίστηκε δυο φορές.

Εκείνη είπε πάλι:

-Και οι σύντροφοί σου; Σκοτώθηκε κανείς;

-Ναι. Ο Σεν-Τιμόν, ο Σαβανιά, ο Πολί, ο Σαπρεβάλ, ο Ρομπέρ, ο ντε Κουρσόν, ο Παζαφίλ, ο Σαντάλ, ο Καραβάν και ο Πουαβρίν, όλοι τους πεθαμένοι. Του Σαέλ του κόψανε το χέρι και του Κουρβουαζίν του συνέτριψαν το πόδι, ο Πακέ έχασε το δεξί του μάτι.

Εκείνη άκουγε με μεγάλο ενδιαφέρον. Έπειτα τραύλισε ξαφνικά:

-Θέλεις να με φιλήσεις, πες μου, πριν μ' αφήσεις, η κυρία Λανγκουά δεν είναι εδώ.

Και παρά την αηδία που ανέβαινε μέχρι τα χείλη του, τα ακούμπησε επάνω στο χλωμό μέτωπό της, ενώ εκείνη, πλέκοντας τριγύρω του τα μπράτσα της, φιλούσε σαν τρελή το μπλε ύφασμα του ντουλαμά του.

Εκείνη είπε πάλι:

-Θα ξανάρθεις, πες μου ότι θα ξανάρθεις. Υποσχέσου μου ότι θα ξανάρθεις.

-Ναι, σου το υπόσχομαι.

-Πότε; Μπορείς την Πέμπτη;

-Ναι, την Πέμπτη.

-Την Πέμπτη, στις δύο.

-Ναι, την Πέμπτη, στις δύο.

-Μου το υπόσχεσαι;

-Σου το υπόσχομαι.

-Αντίο, αγαπημένε μου.

-Αντίο.

Κι έφυγε, μπερδεμένος, κάτω από τα βλέμματα του θαλάμου, με σκυφτό το ψηλό του ανάστημα, για να μικρύνει· και όταν βρέθηκε στο δρόμο, ανάπνευσε.

Το βράδυ οι σύντροφοί του τον ρώτησαν:

-Λοιπόν; Η Ίρμα;

Εκείνος απάντησε ενοχλημένος:

-Είχε μια φλεγμονή στο στήθος, είναι πολύ άσχημα.

Όμως ένας μικρός υπολοχαγός, που μυρίστηκε κάτι, πήρε πληροφορίες και την επόμενη μέρα, όταν ο λοχαγός μπήκε στη Λέσχη Αξιωματικών, τον υποδέχτηκαν με ένα ξέσπασμα γέλιου και με αστεία. Τον εκδικούνταν επιτέλους.

Έμαθαν ακόμη ότι η Ίρμα είχε ξεφαντώσει με το πρωσικό στρατιωτικό επιτελείο, ότι είχε διασχίσει την περιοχή καβάλα με έναν συνταγματάρχη των ουσάρων και με πολλούς άλλους ακόμη και ότι στη Ρουέν την αποκαλούσαν τώρα πια «η γυναίκα των Πρώσων».

Επί οχτώ μέρες ο λοχαγός ήταν το θύμα του συντάγματος. Λάβαινε με το ταχυδρομείο διαφωτιστικά σημειώματα, ιατρικές συνταγές, υποδείξεις ειδικών γιατρών, ακόμη και φάρμακα που η ένδειξή τους ήταν γραμμένη στο πακέτο.

Και ο συνταγματάρχης, όταν το πληροφορήθηκε, δήλωσε με αυστηρό ύφος:

-Λοιπόν, ο λοχαγός είχε κάνει μια όμορφη γνωριμία. Θα του στείλω τα συγχαρητήριά μου.

Δώδεκα μέρες μετά η Ίρμα τον ξανακαλούσε με ένα νέο γράμμα. Το έσκισε με οργή και δεν απάντησε.

Οχτώ μέρες αργότερα εκείνη του ξαναέγραψε ότι ήταν πολύ άσχημα και ότι ήθελε να τον αποχαιρετήσει.

Δεν απάντησε.

Λίγες μέρες μετά τον επισκέφτηκε ο ιερέας του νοσοκομείου.

Το κορίτσι Ίρμα Παβολίν, από την κλίνη του θανάτου, τον ικέτευε να έρθει.

Δεν τόλμησε να μην ακολουθήσει τον ιερέα, αλλά μπήκε στο νοσοκομείο με την καρδιά γεμάτη μνησικακία λόγω της τραυματισμένης του ματαιοδοξίας και της ταπείνωσης της περηφάνιάς του.

Δεν τη βρήκε καθόλου αλλαγμένη και σκέφτηκε ότι τον ξεγέλασε.

-Τι με θέλεις; της είπε.

-Ήθελα να σε αποχαιρετήσω. Φαίνεται ότι είμαι στα τελευταία μου.

Δεν την πίστεψε.

-Άκου, μ' έκανες τον περίγελο του συντάγματος και δεν θέλω αυτό να συνεχιστεί άλλο.

Εκείνη τον ρώτησε:

-Τι σου έκανα εγώ;

Εκείνος εκνευρίστηκε που δεν μπορούσε να απαντήσει.

-Μη λογαριάζεις ότι θα έρχομαι εδώ για να με κοροϊδεύει όλος ο κόσμος!

Εκείνη τον κοίταξε με τα μάτια σβησμένα που μέσα τους όμως άναβε ο θυμός και του επανέλαβε:

-Τι σου έκανα εγώ; Μήπως δεν ήμουν καλή μαζί σου; Σου ζήτησα ποτέ τίποτα; Χωρίς εσένα εγώ θα έμενε με το Τεμπλιέ-Παπόν και σήμερα δεν θα ήμουν εδώ. Όχι, βλέπεις, εάν κάποιος έχει το δικαίωμα να με κατηγορεί, αυτός δεν είσαι εσύ.

Εκείνος της απάντησε με ένα παλλόμενο τόνο στη φωνή:

-Δεν σε κατηγορώ, όμως δεν μπορώ να συνεχίσω να έρχομαι να σε βλέπω, επειδή η συμπεριφορά σου με τους Πρώσους ντρόπιασε όλη την πόλη.

Εκείνη κάθισε, αναπηδώντας, στο κρεβάτι:

-Η συμπεριφορά μου με τους Πρώσους; Μα αφού σου είπα ότι με πήραν και σου είπα ακόμη ότι δεν φρόντισα να θεραπευτώ γιατί ήθελα να τους κολλήσω. Εάν ήθελα να θεραπευτώ, δεν θα ήταν δύσκολο, διάολε! Εγώ όμως ήθελα να τους σκοτώσω και σκότωσα αρκετούς, άντε!

Εκείνος έμενε όρθιος:

-Όπως και να το δεις, είναι ντροπή, είπε.

Εκείνη ένιωσε να πνίγεται, έπειτα ξαναείπε:

-Είναι ντροπή να γυρεύω το θάνατό μου για να τους εξοντώσω, πες μου; Έτσι μιλούσες όταν ερχόσουν σπίτι μου, στην οδό Ζαν Ντ' Άρκ; Α, είναι ντροπή! Εσύ δεν θα είχες κάνει τόσα με τον σταυρό σου της τιμής! Εγώ τον αξίζω περισσότερο από εσένα, βλέπεις, περισσότερο από εσένα, επειδή σκότωσα περισσότερους Πρώσους απ' όσους εσύ!...

Στεκόταν κατάπληκτος μπροστά της, τρέμοντας από αγανάκτηση.

-Πάψε!... πάψε... επειδή... αυτά τα πράγματα... δεν επιτρέπω να τα θίγεις...

Εκείνη όμως δεν τον άκουγε καθόλου:

-Σιγά το μεγάλο κακό που κάνατε στους Πρώσους! Θα συνέβαιναν όλα αυτά, εάν τους είχατε εμποδίσει να φτάσουν μέχρι τη Ρουέν, πες μου; Εσείς έπρεπε να τους σταματήσετε, το καταλαβαίνεις; Εγώ τους έκανα περισσότερο κακό απ'

ό,τι εσύ, εγώ, μάλιστα, περισσότερο κακό, αφού θα πεθάνω, ενώ εσύ βολτάρεις μες στην πόλη και κάνεις τον ομορφονιό για να ξελογιάζεις τις γυναίκες...

Από κάθε κρεβάτι ένα κεφάλι ξεπρόβαλλε και όλα τα μάτια κοίταζαν αυτόν τον άντρα με τη στολή που τραύλιζε:

-Πάψε... πάψε..

Εκείνη όμως δεν έπαυε. Φώναζε:

-Ναι, είσαι ένας όμορφος επιδειξίας. Σε ξέρω, άντε. Σε ξέρω. Σου λέω πως εγώ τους έκανα περισσότερο κακό απ' ό,τι εσύ και ότι σκότωσα από δαύτους περισσότερους από όλο το σύνταγμα σου... άντε πήγαινε λοιπόν...δειλέ!

Έφυγε, πράγματι, το 'σκασε με μεγάλα βήματα, περνώντας ανάμεσα από τις δυο σειρές των κρεβατιών όπου αναδεδύονταν οι συφιλιδικές. Και άκουγε τη λαχανιασμένη, σφυριχτή φωνή της Ίρμας, φωνή που τον ακολουθούσε:

-Περισσότερους απ' ό,τι εσύ, ναι, περισσότερους απ' ό,τι εσύ, περισσότερους..

Κατρακύλησε τέσσερα τέσσερα τα σκαλιά και έτρεξε να κλειστεί στο σπίτι του.

Την επόμενη μέρα έμαθε ότι εκείνη είχε πεθάνει.

8 Ιουλίου 1884

ΟΙ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ

Κανέννας θόρυβος στο δάσος παρά μόνο το ελαφρό τρέμουλο του χιονιού που έπεφτε επάνω στα δέντρα. Έπεφταν από το μεσημέρι μικρές, λεπτές νιφάδες που πασπάλιζαν τα κλαδιά δημιουργώντας έναν παγωμένο αφρό, σχημάτιζαν επάνω στα νεκρά φύλλα των λόγγων μια ελαφριά ασημένια στέγη, άπλωναν στα μονοπάτια ένα τεράστιο μαλακό και λευκό χαλί και έκαναν πιο βαριά την απεριόριστη σιωπή αυτού του ωκεανού από δέντρα.

Μπρος στην πόρτα του δασοφυλακείου μια νέα γυναίκα, ξεμπράτσωτη, έκοβε επάνω σε μια πέτρα ξύλα με το τσεκούρι. Ήταν μεγαλόσωμη, λεπτή και δυνατή, ένα κορίτσι του δάσους, κόρη και γυναίκα δασικών.

Μια φωνή ακούστηκε μέσα από το σπίτι:

-Είμαστε μόνες, απόψε, Μπερτίν, έλα μέσα, νυχτώνει. Μπορεί να γυροφέρνουν Πρώσοι και λύκοι εδώ.

Η ξυλοκόπος απάντησε σκίζοντας ένα κούτσουρο με μεγάλα χτυπήματα, τεντώνοντας το στήθος της κάθε φορά που ανασήκωνε τα μπράτσα της.

-Τέλειωσα, μαμά. Εδώ είμαι, εδώ είμαι, μη φοβάσαι. Φωτάει ακόμη.

Έπειτα κουβάλησε τα δεμάτια και τα κούτσουρά της και τα στοίβαξε κατά μήκος του τζακιού, ξαναβγήκε για να κλείσει τα σκούρα, σκούρα τεράστια κατωμένα από δρυ και ξαναμπαινοντας τελικά στο σπίτι, έσυρε τους βαριούς σύρτες της πόρτας.

Η μητέρα της έγνεθε κοντά στη φωτιά. Ήταν μια γριά με ρυτίδες που η ηλικία της την έκανε να φοβάται:

-Δεν μ' αρέσει, είπε, όταν ο πατέρας είναι έξω. Δυο γυναίκες μόνες δεν είναι δυνατές.

Η νεαρή απάντησε:

-Εγώ θα μπορούσα να σκοτώσω το ίδιο έναν λύκο ή έναν Πρώσο.

Και έδειξε με το βλέμμα ένα μεγάλο πιστόλι που κρεμόταν επάνω από την εστία.

Ο άντρας της είχε επιστρατευτεί μόλις άρχισε η πρωσική εισβολή και οι δύο γυναίκες είχαν απομείνει μόνες με τον πατέρα, τον γέρο φύλακα Νικολά Πισόν, τον επονομαζόμενο Ξυλοπόδαρο, που αρνήθηκε πεισματικά να εγκαταλείψει τη διαμονή του και να επιστρέψει στην πόλη.

Η κοντινή πόλη ήταν η Ρετέλ, χτισμένη επάνω σ' έναν βράχο, μια αρχαία οχυρή τοποθεσία. Οι κάτοικοι ήταν πατριώτες και οι αστοί είχαν αποφασίσει ν' αντισταθούν στους εισβολείς, να κλειστούν στα σπίτια τους και να υπομείνουν μία πολιορκία, σύμφωνα με την παράδοση της πόλης. Δύο φορές ήδη, υπό τον Ερρίκο τον 4^ο και τον Λουδοβίκο τον 14^ο οι κάτοικοι της Ρετέλ έγιναν γνωστοί από την ηρωική τους αντίσταση. Το ίδιο θα έκαναν και τώρα, μα το Θεό! ειδάλλως θα τους έκαιγαν μέσα στα τείχη της πόλης τους.

Κι έτσι, αγόρασαν κανόνια και τουφέκια, εξόπλισαν μία πολιτοφυλακή, σχημάτισαν τάγματα και λόχους και ασκούσαν καθημερινά στην πλατεία των Όπλων. Όλοι τους, φουρνάρηδες, μπακάληδες, χασάπηδες, συμβολαιο-γράφοι, δικολάβοι, μαραγκοί, βιβλιοπώλες, οι ίδιοι οι φαρμακοποιοί, χειρίζονταν τα όπλα καθένας με τη σειρά, σε τακτά χρονικά διαστήματα και κάτω από τις διαταγές του κυρίου Λαβίν, παλιού υπαξιωματικού των δραγόνων και σημερινού ψιλικατζή,

από τότε που είχε παντρευτεί την κόρη και κληρονομήσει το μαγαζί του κυρίου Ραβοντάν, του πρεσβύτερου.

Είχε πάρει το βαθμό του φρούραρχου και αφού όλοι οι νέοι άντρες είχαν επιστρατευτεί, έβαλε όλους τους άλλους να ασκούνται για την αντίσταση. Οι χοντροί κυκλοφορούσαν στο δρόμο μόνο τροχάδην, για να κάψουν τα λίπη τους και να ελευθερώσουν την αναπνοή τους, οι αδύνατοι κουβαλούσαν βάρη για να δυναμώσουν τους μυς τους.

Και περίμεναν τους Πρώσους. Οι Πρώσοι όμως δεν εμφανίζονταν. Δεν ήταν, ωστόσο, μακριά, αφού δυο φορές ήδη οι ανιχνευτές τους είχαν εισχωρήσει στο δάσος και είχαν φτάσει μέχρι το δασοφυλακείο του Νικολά Πισόν, του επονομαζόμενου ο Ξυλοπόδαρος.

Ο γέρος δασοφύλακας, που έτρεχε σαν αλεπού, είχε έρθει για να προειδοποιήσει την πόλη. Έβαλαν τα κανόνια επί σκοπόν, αλλά ο εχθρός δεν έκανε την εμφάνισή του.

Το σπίτι του Ξυλοπόδαρου ήταν κάτι σαν προχωρημένο φυλάκιο μέσα στο δάσος της Αβελίν. Ο άνθρωπος, δυο φορές την εβδομάδα, πήγαινε για να πάρει εφόδια και έφερνε στους κατοίκους της πόλης τα νέα από την ύπαιθρο.

Εκείνη την ημέρα είχε φύγει για να αναγγείλει ότι ένα μικρό απόσπασμα γερμανικού πεζικού είχε σταματήσει στο σπίτι του την προηγούμενη μέρα γύρω στις δύο το απόγευμα και στη συνέχεια έφυγε σχεδόν αμέσως. Ο υπαξιωματικός που έκανε κουμάντο μιλούσε γαλλικά.

Όταν ο γέρος έφυγε από το σπίτι πήρε μαζί του και τα δυο του σκυλιά, δυο μολοσσούς με σαγόνια λιονταριού, από τον φόβο των λύκων που είχαν αρχίσει να γίνονται άγριοι, και άφησε πίσω τις δυο γυναίκες προτρέποντάς τες να οχυρωθούν μέσα στο σπίτι μόλις έπεφτε η νύχτα.

Η νέα δεν φοβόταν τίποτα, η γριά όμως έτρεμε συνέχεια κι επαναλάμβανε:

-Θα έχουμε κακά ξεμπερδέματα με όλα αυτά, να δείτε που θα έχουμε κακά ξεμπερδέματα.

Εκείνο το βράδυ ήταν πιο ανήσυχη από το συνηθισμένο:

-Ξέρεις τι ώρα θα γυρίσει ο πατέρας; είπε.

-Σίγουρα όχι πριν τις έντεκα. Όταν δειπνεί στο φρούραρχου, επιστρέφει πάντα αργά.

Και κρέμασε τη χύτρα της πάνω από τη φωτιά για να κάνει τη σούπα. Την ώρα που την ανακάτευε σταμάτησε ξαφνικά, επειδή άκουσε έναν ακαθόριστο θόρυβο που ερχόταν από την καμινάδα.

Και ψιθύρισε:

-Κάποιοι περπατούν μέσα στο δάσος· θα είναι τουλάχιστον εφτά με οχτώ άτομα.

Η μητέρα, τρομαγμένη, σταμάτησε την ανέμη της τραυλίζοντας:

-Ω, Θεέ μου! Και ο πατέρας δεν είναι εδώ!

Δεν είχε αποσώσει την κουβέντα και δυνατά χτυπήματα έκαναν την πόρτα να τρέμει.

Καθώς οι γυναίκες δεν απαντούσαν, μια δυνατή και βραχνή φωνή ακούστηκε:

-Ανοίξτε!

Έπειτα, μετά από μία σιωπή, η ίδια φωνή ξαναείπε:

-Ανοίξτε ή σπάσω πόρτα!

Η Μπερτίν άφησε να γλιστρήσει στην τσέπη της φούστας της το μεγάλο περιστροφο που πήρε από το τζάκι, έπειτα πήγε και κόλλησε το αυτί της στην πόρτα κι ρώτησε:

-Ποιοι είστε;

Η φωνή απάντησε:

-Είμαι απόσπασμα πέρασε χθες.

Η νεαρή γυναίκα είπε πάλι:

-Τι θέλετε;

-Χάτηκα από πρωί σε ντάσος με απόσπασμά μου. Ανοίξτε ή σπάσω πόρτα!

Η δασοφύλακας δεν είχε επιλογή· τράβηξε γρήγορα τους μεγάλους σύρτες, έπειτα άνοιξε το βαρύ παραθυρόφυλλο και είδε μες στο ημίφως του χιονιού έξι άντρες, έξι Πρώσους στρατιώτες, τους ίδιους που είχαν έρθει και το προηγούμενο βράδυ. Είπε με αποφασιστικότητα:

-Τι ήρθατε να κάνετε τέτοια ώρα εδώ;

Ο υπαξιωματικός επανέλαβε:

-Χάτηκα, χάτηκα εντελώς, γνώρισα σπίτι. Τίποτα έφαγα από πρωί, ούτε απόσπασμά μου.

Η Μπερτίν του δήλωσε:

-Είναι που είμαι μόνη απόψε, με τη μαμά.

Ο στρατιώτης που φαινόταν καλός άνθρωπος, απάντησε:

-Ντεν πειράζει. Ντεν κάνω κακό, αλλά ντώσεις εμάς φάει. Είμαστε ψόφιος από κούραση και πείνα.

Η δασοφύλακας υποχώρησε:

-Περάστε, τους είπε.

Εκείνοι μπήκαν γεμάτοι χιόνι, μεταφέροντας επάνω στα κράνη τους έναν κρεμώδη αφρό που τους έκανε να μοιάζουν με μαρέγκες. Φαίνονταν κουρασμένοι, εξαντλημένοι.

Η νεαρή γυναίκα τους έδειξε τους ξύλινους πάγκους στα πλαϊνά του μεγάλου τραπεζιού.

-Καθίστε, είπε, θα σας ετοιμάσω μία σούπα. Πράγματι, φαίνεστε κουρασμένοι.

Έπειτα έκλεισε τους σύρτες της πόρτας.

Πρόσθεσε νερό στη χύτρα της και έριξε κι άλλο βούτυρο και πατάτες, έπειτα κατέβασε ένα κομμάτι λαρδί που κρεμόταν μες στο τζάκι, έκοψε το μισό και το έριξε και αυτό μέσα στο ζωμό.

Οι έξι άντρες παρακολουθούσαν με το βλέμμα όλες τις κινήσεις με μια πείνα που είχε ξυπνήσει μες στα μάτια τους. Αποθέσανε τα τουφέκια και τα κράνη τους σε μια γωνιά και περίμεναν φρόνιμα, σαν τα παιδιά καθισμένα στα θρανία ενός σχολείου.

Η μητέρα ξανάρχισε να γνέθει, ρίχνοντας συχνά ματιές απελπισίας στους εισβολείς στρατιώτες. Δεν ακουγόταν τίποτε άλλο παρά ο ελαφρύς θόρυβος της ανέμης και το τρίξιμο της φωτιάς και το μουρμούρισμα του νερού που έβραζε.

Ξαφνικά όμως ένας περίεργος θόρυβος τους έκανε όλους να ανασκιρτήσουν, κάτι σαν βραχνή ανάσα περνούσε κάτω από την πόρτα, η ανάσα ενός δυνατού ζώου που ξεφυσούσε.

Ο Γερμανός υπαξιωματικός πήδησε προς τη μεριά των τουφεκιών. Η δασοφύλακας τον σταμάτησε με μια χειρονομία και χαμογελώντας του είπε:

-Είναι οι λύκοι. Είναι σαν εσάς, στριφογυρίζουν και πεινούν.

Ο άντρας δύσπιστος θέλησε να δει και μόλις άνοιξε το πορτόφυλλο, είδε δύο μεγάλα ζώα γκρίζα που το έβαλαν στα πόδια γρήγορα με μεγάλα πηδήματα

Γύρισε στη θέση του μουρμουρίζοντας:

-Ντεν τα το πίστευα.

Και περίμενε να ετοιμαστεί το φαγητό του.

Καταβρόχθισαν τη σούπα με τα στόματά τους ανοιχτά ως τα αυτιά, έτσι που να μπορούν να καταβροχθίσουν όσο γίνεται περισσότερο, με τα στρογγυλά μάτια τους να ανοίγουν ταυτόχρονα με τα σαγόνια τους και με το θόρυβο που έκανε ο λαιμός τους, όμοιο με το γκλου-γκλου στο λούκι.

Οι δυο γυναίκες σιωπηλές κοίταζαν τις γρήγορες κινήσεις που έκαναν τα μεγάλα κόκκινα γένια ενώ οι πατάτες έμοιαζαν να χώνονται μέσα σ' εκείνες τις κινούμενες προβιές.

Καθώς όμως διψούσαν, η δασοφύλακας κατέβηκε στο κελάρι για να τους φέρει μηλόκρασο. Έμεινε εκεί κάτω για πολλή ώρα· ήταν ένα μικρό υπόγειο θολωτό κελάρι που κατά τη διάρκεια της επανάστασης είχε χρησιμεύσει ως φυλακή και ως κρυψώνα, καθώς έλεγαν. Έφτανες εκεί κατεβαίνοντας μια στενή

στριφτή σκάλα που το επάνω μέρος της έκλινε με μία καταπακτή που βρισκόταν στο βάθος της κουζίνας.

Όταν η Μπερτίν ανέβηκε, γελούσε, γελούσε μόνη της με ένα ύπουλο ύφος και έδωσε στους Γερμανούς την κανάτα της με το ποτό.

Έπειτα δείπνησε κι εκείνη μαζί με τη μητέρα της, στην άλλη άκρη της κουζίνας.

Οι στρατιώτες είχαν τελειώσει το φαΐ και το έριξαν στον ύπνο και οι έξι γύρω από το τραπέζι. Πότε πότε ένα μέτωπο έπεφτε επάνω στο σανίδι του τραπεζιού με έναν υπόκωφο ήχο και ο άντρας ξυπνώντας απότομα ανασηκωνόταν.

Η Μπερτίν είπε στον υπαξιωματικό:

-Ξαπλώστε μπροστά στη φωτιά, υπάρχει εκεί χώρος και για τους έξι. Εγώ θα ανέβω στο δωμάτιό μου με τη μαμά.

Και οι δύο γυναίκες ανέβηκαν στον πρώτο όροφο. Τις άκουσαν που έκλειναν την πόρτα τους με το κλειδί, περπάτησαν για λίγο κι έπειτα δεν έκαναν κανένα θόρυβο.

Οι Πρώσοι ξάπλωσαν στο πάτωμα με τα πόδια προς τη φωτιά και στο κεφάλι ρολό τα αμπέχονά τους και σύντομα άρχισαν να ροχαλίζουν και οι έξι, ο καθένας και με το δικό του τόνο, οξύ ή ηχηρό, αλλά συνεχή και δυνατό.

Κοιμόντουσαν ήδη εδώ και ώρα όταν αντήχησε ένας πυροβολισμός, τόσο δυνατός που θα πίστευε κανείς ότι έριχναν επάνω στους τοίχους του σπιτιού. Οι στρατιώτες πετάχτηκαν αμέσως όρθιοι, αλλά δύο νέες εκπυρσοκροτήσεις ακούστηκαν, ακολουθούμενες από άλλες τρεις ακόμη.

Η πόρτα του πρώτου ορόφου άνοιξε απότομα και η δασοφύλακας εμφανίστηκε ξυπόλητη με το νυχτικό, με κοντό μεσοφόρι, με ένα κερί στο χέρι και με ύφος αναστατωμένο. Τραύλισε:

-Να οι Γάλλοι, είναι τουλάχιστον διακόσιοι. Εάν σας βρουν εδώ, θα κάψουν το σπίτι. Κατεβείτε γρήγορα στο κελάρι και μην κάνετε θόρυβο. Εάν κάνετε φασαρία, είμαστε χαμένοι.

Ο υπαξιωματικός, σασπισμένος, ψιθύρισε:

-Σύμφωνοι, σύμφωνοι. Από πού κατέβει;

Η νέα γυναίκα ανασήκωσε γρήγορα τη στενή και τετράγωνη καταπακτή και οι έξι άντρες εξαφανίστηκαν κατεβαίνοντας τη μικρή στριφτή σκάλα, βυθιζόμενοι στο έδαφος ο ένας μετά τον άλλο, πισωπατώντας για να αγγίζουν με σιγουριά με το πόδι τα σκαλοπάτια.

Αλλά μόλις εξαφανίστηκε και το τελευταίο αιχμηρό λοφίο του κράνους, η Μπερτίν έριξε τη βαριά σανίδα από οξιά, χοντρή σαν τοίχο και σκληρή σαν το ασφάλι, που τη συγκρατούσαν μεντεσέδες και είχε μία κλειδαριά κελιού. Διπλοκλείδωσε και στη συνέχεια έβαλε τα γέλια, γέλια σιωπηλά και χαρμόсуνα, και την έπιασε μια τρελή επιθυμία να χορέψει, να χορέψει επάνω από τα κεφάλια των φυλακισμένων της.

Εκείνοι δεν έκαναν κανένα θόρυβο, κλεισμένοι εκεί μέσα σαν σε ένα στέρεο κουτί, ένα κουτί καμωμένο από πέτρες που δεν αεριζόταν παρά μόνο από ένα φεγγίτη σκεπασμένο από σιδερένιες μπάρες.

Η Μπερτίν άναψε αμέσως τη φωτιά της, έβαλε απάνω τη χύτρα και ξαναέκανε τη σούπα μουρμουρίζοντας:

-Ο πατέρας θα είναι κουρασμένος απόψε το βράδυ.

Έπειτα κάθισε και περίμενε. Μόνο το ρυθμικό τικ-τακ από το εκκρεμές του ρολογιού ακουγόταν μες στη σιωπή.

Πότε πότε η νέα γυναίκα έριχνε μια ματιά στο καντράν, μια ματιά ανήσυχη που έμοιαζε να λέει:

-Δεν προχωράει γρήγορα.

Κάποια στιγμή όμως της φάνηκε ότι κάποιος ψιθύριζε κάτω από τα πόδια της. Λέξεις χαμηλόφωνες και συγκεχυμένες έφταναν ως τα αυτιά της μέσα από τον χτισμένο θόλο του κελαριού. Οι Πρώσοι είχαν αρχίσει να συνειδητοποιούν την

πονηριά της και αμέσως ο υπαξιωματικός ανέβηκε στη μικρή σκάλα και χτύπησε άγρια με τη γροθιά του την καταπακτή. Ξαναφώναξε:

-Ανοίξτε

Εκείνη σηκώθηκε, πλησίασε και μιμούμενη την προφορά του είπε:

-Τι τέλετε;

-Ανοίξτε.

-Ντεν ανοίγκουμε.

Ο άντρας εκνευρίστηκε.

--Ανοίξτε ή σπάσω πόρτα!

Εκείνη έβαλε τα γέλια:

-Σπάσε, καλέ μου άνθρωπε, σπάσε.

Κι εκείνος άρχισε να χτυπάει με τον υποκόπανο του τουφεκιού του την δρύνη καταπακτή, κλειστή επάνω από το κεφάλι του. Εκείνη όμως θα άντεχε στα χτυπήματα ακόμη κι ενός καταπέλτη.

Η δασοφύλακας τον άκουσε να ξανακατεβαίνει. Κατόπιν οι στρατιώτες ήρθαν ο ένας μετά τον άλλο για να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους και να ελέγξουν το κλείσιμο. Αλλά, κρίνοντας χωρίς αμφιβολία ότι οι απόπειρές τους ήταν μάταιες, ξανακατέβηκαν όλοι μέσα στο κελάρι και άρχισαν πάλι να μιλούν μεταξύ τους.

Η νέα γυναίκα τους άκουγε, έπειτα πήγε να ανοίξει την εξώπορτα και έστησε αυτή μέσα στη νύχτα.

Άκουσε ένα μακρινό γαύγισμα. Άρχισε να σφυρίζει, όπως θα έκανε ένας κυνηγός, και σχεδόν αμέσως δύο τεράστια σκυλιά ξεπήδησαν μέσα από το σκοτάδι και όρμησαν επάνω της χοροπηδώντας. Εκείνη τα έπιασε από το λαιμό και τα κράτησε, εμποδίζοντάς τα να τρέξουν. Έπειτα φώναξε με όλη της τη δύναμη:

-Ε, πατέρα!

Μια φωνή απάντησε από πολύ μακριά ακόμα:

-Ε, Μπερτίν!

Εκείνη περίμενε μερικά δευτερόλεπτα και ξαναφώναξε:

-Ε, πατέρα!

Η φωνή, πιο κοντά αυτή τη φορά, επανέλαβε:

-Ε, Μπερτίν!

Η δασοφύλακας είπε πάλι:

-Μην περάσεις μπροστά από τον φεγγίτη. Υπάρχουν Πρώσοι μες στο κελάρι

Και απότομα η μεγάλη σιλουέτα του άντρα φάνηκε στα αριστερά να στέκεται ανάμεσα στους κορμούς δυο δέντρων. Ρώτησε ανήσυχος:

-Πρώσοι στο κελάρι! Τι κάνουν εκεί;

Η νέα γυναίκα έβαλε τα γέλια:

-Είναι οι χθεσινοί. Είχαν χαθεί μες στο δάσος, τους έκλεισα στο φρέσκο μες στο κελάρι.

Και διηγήθηκε την περιπέτεια, πώς τους τρόμαξε με τους πυροβολισμούς του περιστρόφου και τους έκλεισε μες στο υπόγειο κελάρι.

Ο γέρος, σοβαρός πάντα, ρώτησε:

-Τι θες να τους κάνουμε τέτοια ώρα;

Εκείνη απάντησε:

-Πήγαινε να φέρεις τον κύριο Λαβίν με το απόσπασμά του. Θα τους συλλάβει. Εκείνος είναι που θα ευχαριστηθεί.

Και ο πατέρας Πισόν χαμογέλασε:

-Είναι αλήθεια πως θα ευχαριστηθεί.

Η κόρη του είπε πάλι:

-Σου έχω ετοιμάσει σουππα. Φα' την γρήγορα κι έπειτα ξαναφεύγεις.

Ο γερο-φύλακας κάθισε στο τραπέζι και άρχισε να τρώει τη σουππα, αφού προηγουμένως έβαλε καταγής δύο πιάτα γεμάτα για τα σκυλιά του.

Οι Πρώσοι, ακούγοντας ομιλίες, σώπησαν.

Ο Ξυλοπόδαρος έφυγε πάλι ένα τέταρτο αργότερα και η Μπερτίν, με το κεφάλι μες στα χέρια, περίμενε.

Οι αιχμάλωτοι άρχισαν να κινούνται πάλι. Τώρα φώναζαν, καλούσαν, χτυπούσαν αδιάκοπα δυνατά με τους υποκόπανους την αμετακίνητη καταπακτή του υπογείου.

Μετά άρχισαν να πυροβολούν από τον φεγγίτη, ελπίζοντας χωρίς αμφιβολία ότι θα τους άκουγε κανένα γερμανικό απόσπασμα που θα περνούσε από εκεί κοντά.

Η δασοφύλακας δεν κουνιόταν πια από τη θέση της, αλλά όλος εκείνος ο θόρυβος την εκνεύριζε, την εξόργιζε. Μέσα της ξυπνούσε ένας κακός θυμός· θα ήθελε να τους σκοτώσει, τους αγύρτες, για να τους κάνει να πάψουν.

Έπειτα, με την ανυπομονησία της να μεγαλώνει, άρχισε να κοιτάζει το ρολόι, να μετρά τα λεπτά.

Ο πατέρας είχε αναχωρήσει πριν μιάμιση ώρα. Θα είχε φτάσει τώρα στην πόλη. Σαν να τον έβλεπε. Διηγούταν το γεγονός στον κ. Λαβίν, που θα χλόμιαζε από τη συγκίνηση και θα καλούσε την υπηρέτριά του για να του φέρει τη στολή και τα όπλα του. Θαρρούσε πως άκουγε το ταμπούρλο να ηχεί στους δρόμους. Τρομαγμένα κεφάλια έκαναν την εμφάνισή τους στα παράθυρα. Οι πολίτες-στρατιώτες έβγαιναν από τα σπίτια τους, ντυμένοι βιαστικά, λαχανιάζοντας, δένοντας τις ζώνες τους και έφευγαν τροχάδην για το σπίτι του διοικητή.

Κατόπιν το απόσπασμα, με τον Ξυλοπόδαρο επικεφαλής, θα βάδιζε μες στη νύχτα, μες στο χιόνι, προς το δάσος.

Κοίταζε το ρολόι. «Μπορούν να είναι εδώ σε μian ώρα».

Μια νευρική ανυπομονησία την κυρίευσε. Τα λεπτά της φαίνονταν ατέλειωτα. Πόσο πολύ κρατούσε!

Τελικά οι δείχτες του ρολογιού έδειξαν τον χρόνο που είχε υπολογίσει για την άφιξή τους.

Και ξανάνοιξε την πόρτα για να τους ακούσει να έρχονται. Έπεσε στην αντίληψή της μια σκιά που προχωρούσε με προφυλάξεις. Φοβήθηκε και έβγαλε μια κραυγή. Ήταν ο πατέρας της.

Της είπε:

-Μ' έστειλαν για να δω μήπως έχει αλλάξει κάτι.

-Όχι, τίποτα.

Τότε εκείνος σφύριξε μες στη νύχτα με ένα σφύριγμα διαπεραστικό και παρατεταμένο. Και αμέσως φάνηκε ένα σκουρόχρωμο πράγμα να πλησιάζει αργά, κάτω από τα δέντρα: η εμπροσθοφυλακή από δέκα άντρες.

Ο Ξυλοπόδαρος επαναλάμβανε κάθε τόσο:

-Μην περνάτε μπροστά από τον φεγγίτη.

Κι εκείνοι που έφταναν πρώτοι έδειχναν στους άλλους τον φοβερό φεγγίτη.

Τελικά το μεγαλύτερο μέρος του αποσπάσματος έκανε την εμφάνισή του· διακόσιοι συνολικά άντρες που καθένας τους έφερε διακόσια φυσίγγια.

Ο κύριος Λαβίν, ταραγμένος και τρέμοντας, τους τοποθέτησε έτσι που να κυκλώσουν από παντού το σπίτι, αφήνοντας ένα μεγάλο χώρο ελεύθερο μπροστά στη μικρή μαύρη τρύπα που εφαπτόταν στο έδαφος, απ' όπου αεριζόταν το κελάρι.

Στη συνέχεια μπήκε στο σπίτι και πληροφορήθηκε για τη δύναμη και τη συμπεριφορά του εχθρού, ο οποίος ήταν σε τέτοιο βαθμό σιωπηλός που θα μπορούσε να πιστέψει κανείς ότι είχε εξαφανιστεί, διαλυθεί, πετάξει μέσα από τον φεγγίτη.

Ο κύριος Λαβίν χτύπησε με το πόδι την καταπακτή και φώναξε:

-Κύριε Πρώσε αξιωματικέ!

Ο Γερμανός δεν απάντησε.

Ο διοικητής επανέλαβε:

-Κύριε Πρώσε αξιωματικέ!

Άδικος κόπος. Επί είκοσι λεπτά διέταζε αυτόν τον σιωπηλό αξιωματικό να παραδοθεί με το όπλο και τον εξοπλισμό του, υποσχόμενος ότι θα σεβαστεί την ζωή και τη στρατιωτική τιμή του ίδιου και των ανδρών του. Δεν έλαβε όμως κανένα σημάδι συναίνεσης ή αντίστασης. Η κατάσταση γινόταν δύσκολη.

Οι πολίτες-οπλίτες μες στο χιόνι χτυπούσαν τα πόδια τους για να ζεσταθούν, έδιναν δυνατά χτυπήματα με τα χέρια στους ώμους τους, όπως κάνουν οι αμαξάδες όταν κρυνώνουν, και κοίταζαν το φεγγίτη με όλο και μεγαλύτερη παιδιάστικη επιθυμία να περάσουν από μπροστά του.

Τελικά ένας από αυτούς το τόλμησε, ένας με το όνομα Ποντεβίν που ήταν πολύ ήπιος χαρακτήρας. Πήρε φόρα και πέρασε τρέχοντας σαν ελάφι. Η απόπειρα πέτυχε. Οι αιχμάλωτοι έμοιαζε να είναι πεθαμένοι.

Μία φωνή ακούστηκε:

-Δεν υπάρχει κανείς.

Και ένας άλλος στρατιώτης διέσχισε τον ελεύθερο χώρο μπροστά από την επικίνδυνη τρύπα. Τότε το τόλμημα είχε γίνει παιχνίδι. Κάθε λεπτό και ένας άντρας ορμούσε, περνούσε από την μια ομάδα στην άλλη, όπως κάνουν τα παιδιά όταν παίζουν τα σκλαβάκια, αφήνοντας πίσω του πιτσιλιές από χιόνι· τόσο γρήγορα έτρεχαν τα πόδια του. Άναψαν, για να ζεσταθούν, μεγάλες φωτιές με ξερά ξύλα, και η εικόνα αυτή της εθνικής φρουράς που έτρεχε πέρα δώθε φωτιζόταν στο γρήγορο πέρασμά της από το στρατόπεδο της δεξιάς προς το στρατόπεδο της αριστεράς.

Κάποιος φώναξε:

-Σειρά σου Μαλουασόν!

Ο Μαλουασόν ήταν ένας χοντρός φούρναρης που η κοιλιά του έκανε τους συντρόφους του να γελούν.

Δίσταζε. Τον πείραζαν. Τότε, με τη σειρά του κι αυτός, ξεκίνησε με ένα τροχαδάκι λαχανιάζοντας, ενώ κουνιόταν η μεγάλη του κοιλιά.

Όλο το απόσπασμα είχε λυθεί στα γέλια. Φωνάζανε για να του δώσουν θάρρος:

-Μπράβο, μπράβο Μαλουασόν!

Είχε διανύσει περίπου τα δύο τρίτα της διαδρομής όταν μία μακρουλή, γρήγορη και κόκκινη φλόγα ξεπετάχτηκε από το φεγγίτη. Μία εκπυρσοκρότηση αντήχησε και ο μεγαλόσωμος φούρναρης έπεσε μπρούμυτα με μια φοβερή κραυγή.

Κανείς δεν έτρεξε να του δώσει βοήθεια. Τον είδαν να σέρνεται στα τέσσερα μες στο χιόνι, βογκώντας και, όταν βγήκε από το φοβερό πέρασμα, λιποθύμησε.

Ένα βλήμα είχε σφηνωθεί στο λίκπος του μηρού, πολύ ψηλά.

Μετά την πρώτη έκπληξη και τον πρώτο τρόμο καινούργια γέλια ξέσπασαν.

Αλλά ο διοικητής Λαβίν εμφανίστηκε στο κατώφλι του δασοφυλακείου. Μόλις είχε καταστρώσει το σχέδιο επίθεσης. Διέταξε με φωνή που έπαλλε:

-Τον φαναρτζή Πλανσού με τους εργάτες του!

Τρεις άντρες πλησίασαν.

-Ξεκολλήστε τις υδρορροές του σπιτιού.

Και μέσα σ' ένα τέταρτο της ώρας έφεραν στο διοικητή είκοσι μέτρα υδρορροές.

Τότε εκείνος τους έβαλε να κάνουν, με χίλιες προφυλάξεις, μια μικρή στρογγυλή τρύπα στην άκρη της καταπακτής και φτιάχνοντας έναν αγωγό νερού από την αντλία μέχρι αυτή την τρύπα, δήλωσε με ύφος ενθουσιασμένο:

-Θα δώσουμε να πιούν, στους κυρίους Γερμανούς.

Έξαλλες ζητωκραυγές θαυμασμού ξέσπασαν ακολουθούμενες από κραυγές χαράς και τρελά γέλια. Και ο διοικητής οργάνωσε ομάδες εργασίας που έκαναν βάρδιες κάθε πέντε λεπτά. Έπειτα διέταξε:

-Αντλείστε.

Και μόλις ο σιδερένιος τροχός μπήκε σε κίνηση, ακούστηκε ένας μικρός θόρυβος να γλιστρά κατά μήκος των σωλήνων και έπεσε αμέσως μέσα στο κελάρι, σκαλί το σκαλί, με τον ψίθυρο ενός καταρράχτη, έναν ψίθυρο επάνω σε βράχο με χρυσόψαρα.

Περίμεναν.

Πέρασε μια ώρα, έπειτα δύο, έπειτα τρεις.

Ο διοικητής με έξαψη πηγαινοερχόταν μες στην κουζίνα, κολλούσε πότε πότε το αυτί στη γη, προσπαθώντας να μαντέψει τι έκανε ο εχθρός, διερωτώμενος εάν θα παραδινόταν σύντομα.

Τώρα ο εχθρός σάλευε. Ακουγόταν να μετακινεί τα βαρέλια, να μιλά, να τσαλαβουτά μες στο νερό.

Έπειτα, κατά τις οχτώ το πρωί, μια φωνή βγήκε από το φεγγίτη:

-Τέλω μιλήσει με Γάλλος αξιωματικός.

Ο Λαβίν απάντησε από το παράθυρο, χωρίς να βγάζει πολύ προς τα έξω το κεφάλι:

-Παραδίνεστε;

-Παραντίνομαι.

-Τότε βγάλτε έξω τα όπλα σας.

Και αμέσως φάνηκε ένα όπλο να βγαίνει από την τρύπα και να πέφτει μες στο χιόνι, έπειτα ένα δεύτερο, ένα τρίτο, όλα τα όπλα. Και η ίδια φωνή δήλωσε:

-Ντεν έκω άλλα. Κάντε γρήγορα. Πνίγκομαι.

Ο διοικητής έδωσε εντολή:

-Σταματήστε.

Ο τροχός της αντλίας έμεινε πάλι ακίνητος.

Και αφού η κουζίνα γέμισε με στρατιώτες που περίμεναν με το όπλο παρά πόδα, σήκωσε αργά τη δρύινη καταπακτή.

Εμφανίστηκαν τέσσερα κεφάλια βρεγμένα, τέσσερα ξανθά κεφάλια με μακριά ανοιχτόχρωμα μαλλιά και είδανε να βγαίνει, ο ένας μετά τον άλλο, οι έξι Γερμανοί σασπισμένοι, τρέμοντας και στάζοντας.

Τους πήραν και τους έδεσαν σφιχτά. Κατόπιν, επειδή φοβόνταν καμία έκπληξη, αναχώρησαν αμέσως με δύο φάλαγγες, η μία μετέφερε τους αιχμαλώτους και η άλλη μετέφερε τον Μαλουαζόν σ' ένα στρώμα τοποθετημένο επάνω σε σανίδες.

Επέστρεψαν θριαμβευτικά στη Ρετέλ.

Ο κύριος Λαβίν παρασημοφορήθηκε επειδή είχε συλλάβει μία πρωσική εμπροσθοφυλακή και ο χοντρός φούρναρης πήρε κι εκείνος ένα στρατιωτικό παράσημο για το τραύμα που του προκάλεσε ο εχθρός.

30 Δεκεμβρίου 1884

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ

Α! είπε ο λοχαγός κόμης ντε Γκαρέν, νομίζω πως το θυμάμαι εκείνο το δείπνο των Βασιλέων, στη διάρκεια του πολέμου!

Ήμουν τότε λοχίας ιππικού των ουσάρων και επί δεκαπέντε μέρες γυρόφερνα ως ανιχνευτής μπροστά από μία γερμανική εμπροσθοφυλακή. Την προηγούμενη μέρα είχαμε πετσοκόψει μερικούς ουλάνους και χάσαμε τρεις άντρες, ανάμεσά τους και τον καημένο τον μικρό Ροντβίλ. Θυμόσαστε καλά τον Ζοζέφ Ροντβίλ.

Εκείνη τη μέρα, λοιπόν, ο λοχαγός μου με διέταξε να πάρω δέκα καβαλάρηδες και να πάω να καταλάβω και να κρατήσω όλη τη νύχτα το χωριό Πορτερίν, όπου είχαμε πολεμήσει πέντε φορές σε τρεις εβδομάδες. Σ' εκείνη τη σφηκοφωλιά, είκοσι σπίτια όλα κι όλα είχαν απομείνει όρθια και μια ντουζίνα κάτοικοι.

Πήρα, λοιπόν, δέκα καβαλάρηδες και ξεκίνησα γύρω στις τέσσερις. Στις πέντε, και ενώ είχε νυχτώσει για τα καλά, φτάσαμε στα πρώτα τείχη του Πορτερίν. Έδωσα το «αλτ!» και διέταξα τον Μαρσά, τον ξέρετε καλά τον Πιέρ ντε Μαρσά,

που παντρεύτηκε μετά τη μικρή Μαρτέλ-Ωβελίν, την κόρη του μαρκησίου ντε Μαρτέλ-Ωβελίν, να μπει μόνος μες στο χωριό και να μου φέρει ειδήσεις.

Διάλεξα μόνο εθελοντές, όλους από καλές οικογένειες. Στην υπηρεσία είναι ευχαρίστηση να μην απευθύνεσαι στον ενικό σε άξεστους. Αυτός ο Μαρσά ήταν έξυπνος όσο κανείς, πονηρός σαν αλεπού, και ευλύγιστος σαν φίδι. Μπορούσε να ξετρυπώσει τους Πρώσους όπως ένα κυνηγόσκυλο ξετρυπώνει έναν λαγό, να βρει τρόφιμα εκεί όπου θα πεθαίναμε από την πείνα χωρίς αυτόν, και να μαζέψει πληροφορίες από όλον τον κόσμο, πληροφορίες πάντα έγκυρες, με μία αφάνταστη επιδεξιότητα.

Γύρισε σε δέκα λεπτά:

-Εντάξει, είπε, κανένας Πρώσος δεν πέρασε από εδώ τις τελευταίες τρεις μέρες. Είναι θλιβερό αυτό το χωριό. Κουβέντιασα με μια καλόγρια που φροντίζει τέσσερις ή πέντε αρρώστους σε ένα εγκαταλειμμένο μοναστήρι.

Έδωσα διαταγή να προχωρήσουμε και μπήκαμε στον κεντρικό δρόμο. Αντιλαμβανόμασταν αμυδρά, στα δεξιά και στα αριστερά την ύπαρξη τοίχων δίχως σκεπή, μόλις ορατών μες στο βαθύ σκοτάδι. Εδώ κι εκεί ένα φως φώτιζε πίσω από ένα τζάμι: κάποια οικογένεια θα είχε απομείνει για να προστατέψει την κατοικία της που μόλις στεκόταν όρθια, καμιά οικογένεια γενναίων ή φτωχών ανθρώπων. Είχε αρχίσει να βρέχει, μια ψιλή βροχή, παγωμένη που μας πάγωνε πριν μας μουσκέψει, μόνο που άγγιζε τις χλαίνες μας. Τα άλογα σκόνταφταν στις πέτρες, στα ξύλινα δοκάρια, στα έπιπλα. Ο Μαρσά μας οδηγούσε πηγαίνοντας πεζός μπροστά μας και τραβώντας το ζώο του από τα χαλινάρια.

-Πού μας πας; Τον ρώτησα.

Απάντησε:

-Σ' ένα κατάλυμα, ένα καλό.

Και σύντομα σταμάτησε μπροστά σ' ένα αστικό σπιτάκι που είχε μείνει άθικτο, καλά κλειδωμένο, με την όψη επάνω στο δρόμο και έναν κήπο από πίσω.

Με τη βοήθεια μιας μεγάλης πέτρας που μάζεψε κοντά στα κάγκελα, ο Μαρσά έσπασε την κλειδαριά, έπειτα ανέβηκε στη βεράντα, παραβίασε την πόρτα της εισόδου με κλοτσιές και με χτυπήματα του ώμου, άναψε ένα κομμάτι

κερί που κουβαλούσε πάντα στην τσέπη και μας οδήγησε σε ένα καλό και άνετο πλουσιόσπιτο, με σιγουριά, με μια αξιοθαύμαστη σιγουριά, σαν να είχε ζήσει σ' εκείνο το σπίτι που το έβλεπε όμως για πρώτη φορά.

Δυο άντρες που είχαν μείνει έξω φύλαγαν τα άλογά μας.

Ο Μαρσά είπε στον χοντρό Ποντερέλ, που τον ακολουθούσε:

-Οι στάβλοι πρέπει να είναι αριστερά· τους είδα μπαίνοντας· πήγαινε λοιπόν και άφησε εκεί τα ζώα, γιατί δεν τα χρειαζόμαστε.

Έπειτα στρέφοντας σ' εμένα:

-Δώσε διαταγές, να πάρει η ευχή!

Με εξέπληττε πάντα, εκείνος ο παλικαράς. Απάντησα γελώντας:

-Θα πάω να βάλω φρουρούς γύρω από το χωριό. Θα σε βρω εδώ.

Ρώτησε:

-Πόσους άντρες θα πάρεις;

-Πέντε. Οι υπόλοιποι θα τους αντικαταστήσουν στις δέκα το βράδυ.

-Ωραία. Μου αφήνεις τέσσερις για να κάνω τις προμήθειες, την κουζίνα και να στρώσω το τραπέζι. Εγώ θα ψάξω την κρυψώνα του κρασιού.

Και έφυγα για αναγνώριση των ερημικών δρόμων μέχρι την έξοδο στην πεδιάδα, για να τοποθετήσω εκεί τους φρουρούς μου.

Μισή ώρα αργότερα επέστρεψα. Βρήκα τον Μαρσά ξαπλωμένο σε μια μεγάλη πολυθρόνα στυλ Βολτέρ, της οποίας είχε αφαιρέσει το κάλυμμα, από αγάπη προς την πολυτέλεια, όπως έλεγε. Ζέσταινε τα πόδια του στη φωτιά, καπνίζοντας ένα εξαιρετικό πούρο που το άρωμά του γέμιζε το δωμάτιο. Ήταν μόνος, με τους αγκώνες ακουμπισμένους στα μπράτσα του καθίσματος, με το κεφάλι ανάμεσα στους ώμους, με τα μάγουλα κόκκινα, με τα μάτια να λάμπουν και μ' έναν αέρα γοητείας.

Στο διπλανό δωμάτιο άκουγα ένα θόρυβο από πιατικά. Ο Μαρσά μου είπε χαμογελώντας μακάρια:

-Εντάξει, βρήκα το κρασί μπορντό μες στο κοτέτσι, τη σαμπάνια κάτω από τα σκαλοπάτια της βεράντας, τη ρακή - πενήντα μπουκάλια με πραγματικά καλό πράγμα – μες στο λαχανόκηπο κάτω από μία αχλαδιά που, βλέποντάς την με το φανάρι, δεν μου φάνηκε ίσια. Στα σίγουρα έχουμε δύο κότες, μια χήνα, μια πάπια, τρία περιστέρια και ένα κοτσύφι από ένα κλουβί, μόνο φτερά, όπως βλέπετε. Όλα μαγειρεμένα αυτή τη στιγμή. Αυτό το μέρος είναι εξαιρετικό.

Είχα καθίσει απέναντί του. Η φλόγα από το τζάκι μου είχε ανάψει τη μύτη και τα μάγουλα.:

-Πού τα βρήκες αυτά τα ξύλα; Ρώτησα.

Εκείνος μουρμούρισε:

-Εξαιρετικά ξύλα, άμαξα του αφεντικού, κομμένη. Οι ζωγραφιές είναι που δίνουν αυτή τη φλόγα, ένα μίγμα από βενζίνη και βερνίκι. Καλό σπίτι!

Γελούσα, τόσο πολύ το έβρισκα αστείο, το ζώο. Ξανάπε:

-Σκέψου ότι σήμερα είναι η μέρα των Βασιλέων⁴! Έβαλα ένα φλουρί μέσα στη χήνα, δεν θα έχουμε όμως βασίλισσα · κακό αυτό!

Επανέλαβα σαν ηχώ:

-Κακό αυτό, τι θέλεις όμως να κάνω εγώ;

-Να τη βρεις, που να πάρει η οργή!

-Τι να βρω;

-Γυναίκες.

-Γυναίκες;... Τρελάθηκες!

⁴ Την ημέρα των Επιφανίων (6 Ιανουαρίου) στη Γαλλία γιορτάζουν τους Τρεις Μάγους-Βασιλείς που έφεραν, ως γνωστόν, τα δώρα στο νεογέννητο Χριστό (La Fête des Rois). Την ημέρα εκείνη κόβουν στο τραπέζι και ένα είδος βασιλόπιτας (la galette). Σε όποιον πέσει το φλουρί στέφεται βασιλιάς ή βασίλισσα (σ.τ.μ.)

-Εγώ βρήκα τη ρακή κάτω από την αχλαδιά και τη σαμπάνια κάτω από τα σκαλιά της βεράντας χωρίς να με καθοδηγήσει κάτι, ενώ για σένα μία φούστα είναι ένας σαφής οδηγός. Ψάξε, φίλε μου.

Έδειχνε τόσο σοβαρός, τόσο ειλικρινής, τόσο πεπεισμένος που δεν ήξερα πλέον αν αστειεύοταν.

Απάντησα:

-Έλα τώρα, Μαρσά, αστειεύεσαι;

-Δεν αστειεύομαι ποτέ σε ώρα υπηρεσίας.

-Πού διάολο όμως να βρω γυναίκες;

-Όπου θέλεις. Πρέπει να έχουν απομείνει δύο ή τρεις στο χωριό. Ξετρύπωσέ τες και φέρ' τες.

Σηκώθηκα. Έκανε πολλή ζέστη μπροστά σ' εκείνη τη φωτιά. Ο Μαρσά ξανάπε:

-Να σου δώσω μίαν ιδέα;

-Ναι.

-Πήγαινε να βρεις τον παπά.

-Τον παπά; Για να κάνει τι;

-Κάλεσέ τον στο δείπνο και παρακάλεσέ τον να φέρει μαζί του και μια γυναίκα.

-Τον παπά! Μια γυναίκα! Χα, χα, χα!

Ο Μαρσά ξανάπε με εξαιρετική σοβαρότητα:

-Δεν γελάω. Πήγαινε να βρεις τον παπά, μίλησέ του για την κατάστασή μας. Θα πρέπει να βαριέται αφάνταστα, θα έρθει. Πες του όμως ότι χρειαζόμαστε μία γυναίκα τουλάχιστον, μία γυναίκα όπως πρέπει, εννοείται, επειδή εμείς είμαστε όλοι καθώς πρέπει άνθρωποι. Θα πρέπει να γνωρίζει τις ενορίεςσές του απ' έξω και ανακατωτά. Εάν υπάρχει κάποια διαθέσιμη για εμάς, κι εάν εσύ τον πάρεις με το καλό, θα σου την υποδείξει.

-Για να δούμε, Μαρσά. Τι βάζεις με το μυαλό σου;

-Αγαπητέ μου Γκαρέν, μπορείς να το κάνεις αυτό πολύ καλά. Θα είναι και πολύ διασκεδαστικό. Εμείς ξέρουμε να ζούμε, να πάρει η οργή! Και θα είμαστε απόλυτα διακριτικοί, εξαιρετικά σικ. Πες στον αβά τα ονόματά μας, κάνε τον να γελάσει, μαλάκωσέ τον, ξεμυάλισέ τον και πείσε τον!

-Όχι, είναι αδύνατον.

Πλησίασε την πολυθρόνα του κοντά στη δική μου και, καθώς γνώριζε τα αδύνατα σημεία μου, ο αγύρτης είπε πάλι:

-Σκέψου πόσο τολμηρό είναι να το κάνεις και διασκεδαστικό να το αφηγηθείς. Θα μιλάνε γι' αυτό σ' όλο το στράτευμα και η φήμη σου θ' ανέβει στα ύψη.

Δίσταζα· η περιπέτεια εκείνη με έβαζε σε πειρασμό. Ο Μαρσά επέμενε:

-Έλα, αγαπητέ μου Γκαρέν. Είσαι ο αρχηγός του αποσπάσματος, μόνο εσύ μπορείς να πας να βρεις τον αρχηγό της εκκλησίας σ' αυτό το χωριό. Σε παρακαλώ, πήγαινε. Θα τα αφηγηθώ όλα σε στίχους στην *Επιθεώρηση των Δύο Κόσμων*, μετά τον πόλεμο, σου το υπόσχομαι. Το οφείλεις στους άντρες σου. Εδώ και ένα μήνα τους βάζεις να περπατάνε.

Σηκώθηκα ρωτώντας τον:

-Πού είναι το πρεσβυτέριο;

-Παίρνεις το δεύτερο δρόμο αριστερά. Στο βάθος θα βρεις μια λεωφόρο και στο βάθος της λεωφόρου, την εκκλησία. Το πρεσβυτέριο είναι δίπλα.

Μου φώναξε την ώρα που έβγαινα.

-Μίλησέ του για το μενού, για να του ανοίξεις την όρεξη!

Βρήκα χωρίς δυσκολία το σπιτάκι του κληρικού, πλάι σε μία μεγάλη άσχημη εκκλησία από τούβλα. Χτύπησα με τη γροθιά μου την πόρτα, που δεν είχε ούτε κουδούνι, ούτε ρόπτρο, και μια φωνή δυνατή ρώτησε από το εσωτερικό:

-Ποιος είναι;

Εγώ απάντησα:

-Λοχίας ιππικού των ουσάρων.

Άκουσα έναν θόρυβο από σύρτες και κλειδιά που ξεκλειδώνανε και βρέθηκα απέναντι σ' έναν μεγαλόσωμο παπά με μεγάλη κοιλιά, με ένα στήθος μποξέρ, με χέρια τρομερά που έβγαιναν από τα ανασηκωμένα μανίκια, ροδοκόκκινο και με τον αέρα ενός καλού και απλοϊκού ανθρώπου.

Τον χαιρέτησα στρατιωτικά...

-Καλημέρα, πάτερ.

Είχε φοβηθεί για καμιά έκπληξη, για καμιά παγίδα αλητόπαιδων και χαμογέλασε απαντώντας μου:

-Καλημέρα, φίλε μου· περάστε.

Τον ακολούθησα σ' ένα μικρό δωμάτιο με κόκκινα τούβλα για πάτωμα, όπου έκαιγε μια ισχνή φωτιά, πολύ διαφορετική από το καμίνι του Μαρσά.

Μου έδειξε μια καρέκλα και μου είπε:

-Σε τι μπορώ να σας είμαι χρήσιμος;

-Επιτρέψτε μου, πάτερ, κατ' αρχήν να συστηθώ.

Και του έδωσα την κάρτα μου.

Την πήρε και διάβασε ψιθυριστά:

-Κόμης ντε Γκαρέν.

Του ξαναείπα:

-Είμαστε εδώ έντεκα, πάτερ, πέντε σκοποί και έξι εγκαταστημένοι σ' ένα άγνωστο κατάλυμα. Αυτοί οι έξι ονομαζόμαστε: Γκαρέν, ο υποφαινόμενος, Πιέρ ντε Μαρσά, Λουντοβίκ ντε Ποντερέλ, ο βαρόνος ντ'Ετρεγί, Κάρλ Μασουλνί, ο γιος του ζωγράφου, και Ζοζέφ Ερμπόν, ένας νέος μουσικός. Έρχομαι για λογαριασμό τους, και για δικό μου, να σας παρακαλέσω να μας κάνετε την τιμή να δειπνήσετε μαζί μας. Είναι το δείπνο των Μάγων-βασιλέων, πάτερ, και θέλουμε να το κάνουμε λίγο χαρούμενο.

Ο παπάς χαμογελούσε. Μουρμούρισε:

-Νομίζω πως δεν είναι περίοδος για διασκεδάσεις αυτή.

Απάντησα:

Πολεμάμε κάθε μέρα, πάτερ. Δεκατέσσερις σύντροφοί μας πέθαναν τον τελευταίο μήνα και τρεις έπεσαν, χθες ακόμα. Αυτά έχει ο πόλεμος. Κάθε στιγμή παίζουμε τη ζωή μας. Δεν έχουμε το δικαίωμα να την παίζουμε χαρούμενα; Είμαστε Γάλλοι, μας αρέσει να γελάμε, μπορούμε να γελάμε παντού. Οι πατεράδες μας γελούσαν στο ικρίωμα! Απόψε θέλουμε να το ρίξουμε λίγο έξω, σαν καθωσπρέπει άνθρωποι, κι όχι σαν άξεστοι, καταλαβαίνετε. Έχουμε άδικο;

Εκείνος απάντησε ζωνηρά:

-Έχετε δίκιο, φίλε μου, και αποδέχομαι με μεγάλη ευχαρίστηση την πρόσκλησή σας.

Φώναξε:

-Ερμάνς!

Μια γριά χωριάτισσα, σκυφτή, ρυτιδιασμένη, φρικτή, εμφανίστηκε και ρώτησε:

-Τι είναι;

-Δεν θα δειπνήσω εδώ, κόρη μου.

-Και πού θα δειπνήσετε;

-Με τους κυρίους ουσάρους.

Μου ήρθε να πω: «Πάρτε και την υπηρέτριά σας», για να δω τα μούτρα του Μαρσά, αλλά δεν τόλμησα.

Είπα πάλι:

-Από τους ενορίτες σας που έχουν μείνει στο χωριό, δεν βλέπετε κάποιον ή κάποια που θα μπορούσα να καλέσω επίσης;

Δίστασε, σκέφτηκε και δήλωσε:

-Όχι, κανέναν!

Εγώ επέμενα:

-Κανέναν!... Για να δούμε, πάτερ, για ψάξτε. Θα ήταν πολύ γαλαντόμο να έχουμε κυρίες. Εννοώ παντρεμένα ζευγάρια! Πού να ξέρω; Ο φούρναρης με τη γυναίκα του, ο μπακάλης, ο...ο...ο... ρολογάς, ο... ο... τσαγκάρης, ο... ο... φαρμακοποιός με την φαρμακοποιό... Έχουμε καλό φαγητό, κρασί, και θα χαρούμε να αφήσουμε μια καλή ανάμνηση στον κόσμο εδώ.

Ο παπάς συλλογίστηκε για πολλή ώρα ακόμη κι έπειτα είπε με αποφασιστικότητα:

-Όχι, κανέναν!

Έβαλα τα γέλια:

-Για όνομα του Θεού, πάτερ! Θα είναι ανιαρό να μην έχουμε μία βασίλισσα, αφού θα υπάρχει και ένα φλουρί. Για να δούμε, ψάξτε. Δεν υπάρχει ένας δήμαρχος παντρεμένος, ένας αντιδήμαρχος παντρεμένος, ένας δημοτικός σύμβουλος παντρεμένος, ένας δάσκαλος παντρεμένος;.....

-Όχι, όλες οι κυρίες έχουν φύγει.

-Μα πώς, δεν υπάρχει σ' όλη την περιοχή μία καλή αστή με τον αστό σύζυγό της, στους οποίους θα μπορούσαμε να προσφέρουμε αυτή τη χαρά, αφού περί χαράς πρόκειται γι' αυτούς, μια μεγάλη χαρά στις παρούσες συνθήκες;

Αλλά ξαφνικά ο παπάς έβαλε τα γέλια, γέλια δυνατά που τον τράνταζαν, και φώναξε:

-Χα, χα, χα! Έχω αυτό που χρειάζεστε, Χριστέ μου, το έχω! Χα, χα, χα! Θα γελάσουμε, τέκνα μου, θα γελάσουμε. Και θα μείνουν ικανοποιημένες, σίγουρα, πολύ ικανοποιημένες, χα, χα! Πού μένετε;

Του εξήγησα, περιγράφοντας το σπίτι. Κατάλαβε.

-Πολύ καλά. Ανήκει στον κύριο Μπερτίν-Λαβάριγ. Θα είμαι εκεί σε μισή ώρα με τέσσερις κυρίες!!! Χα, χα, χα! Τέσσερις κυρίες!!!

Βγήκε μαζί μου, γελώντας πάντα, και με άφησε, επαναλαμβάνοντας:

-Εντάξει · σε μισή ώρα στο σπίτι του Μπερτίν-Λαβάριγ.

Επέστρεψα γρήγορα, πολύ εντυπωσιασμένος, πολύ περίεργος.

-Πόσα σερβίτσια; ρώτησε ο Μαρσά μόλις με είδε.

-Έντεκα. Είμαστε έξι ουσάροι συν ο παπάς και τέσσερις κυρίες.

Εντυπωσιάστηκε. Εγώ θριάμβευα.

Εκείνος επαναλάμβανε:

-Τέσσερις κυρίες! Είπες, τέσσερις κυρίες;

-Είπα τέσσερις κυρίες.

-Πραγματικές γυναίκες;

-Πραγματικές γυναίκες.

-Αμάν! Τα συγχαρητήριά μου!

-Τα δέχομαι. Τα αξίζω.

Άφησε την πολυθρόνα, άνοιξε την πόρτα και είδα ένα όμορφο άσπρο τραπεζομάντιλο ριγμένο επάνω σ' ένα μακρύ τραπέζι γύρω από το οποίο τρεις ουσάροι με μπλε ποδιές τοποθετούσαν τα πιάτα και τα ποτήρια.

-Θα έχουμε και γυναίκες! Φώναξε ο Μαρσά.

Και οι τρεις άντρες άρχισαν να χορεύουν χειροκροτώντας με όλη τους τη δύναμη.

Όλα ήταν έτοιμα. Περιμέναμε. Περιμέναμε περίπου μια ώρα. Μια γαργαλιστική μυρωδιά από ψημένα πουλερικά γέμιζε όλο το σπίτι.

Ένα χτύπημα στο παντζούρι μας έκανε όλους να πεταχτούμε ταυτόχρονα. Ο χοντρός Ποντερέλ έτρεξε ν' ανοίξει και μέσα σ' ένα λεπτό μία μικρή καλόγρια εμφανίστηκε στο άνοιγμα της πόρτας. Ήταν αδύνατη, ζαρωμένη, φοβισμένη και χαιρετούσε στη σειρά τους τέσσερις εμβρόντητους ουσάρους που την έβλεπαν να μπαίνει. Πίσω της ένας θόρυβος από μπαστούνια που χτυπούσαν στο πάτωμα του προθάλαμου και, αφού εκείνη μπήκε στο σαλόνι, είδα το ένα πίσω από το άλλο τρία γεροντίστικα κεφάλια με άσπρους σκούφους, που προχωρούσαν ισορροπώντας με διαφορετικές κινήσεις: το ένα γέρνοντας προς τα δεξιά, το άλλο προς τα αριστερά. Και να που τρεις γυναικούλες έκαναν την εμφάνισή τους κουτσαίνοντας, σέρνοντας το πόδι, σακατεμένες από τις αρρώστιες και παραμορφωμένες από τα γηρατειά, τρεις ανάπηρες εκτός

υπηρεσίας, οι μοναδικές τρεις τρόφιμες που μπορούσαν ακόμη να έρθουν περπατώντας από το νοσοκομείο που διηύθυνε η αδελφή Σεν-Μπενουά.

Εκείνη στράφηκε προς τις ανάπηρές της, όλο ενδιαφέρον γι' αυτές· έπειτα βλέποντας τα γαλόνια μου του λοχία του ιππικού, μου είπε:

-Σας ευχαριστώ πολύ, κύριε αξιωματικέ, που σκεφτήκατε αυτές τις κακόμοιρες γυναίκες. Λίγα πράγματα έχουν να χαρούν στη ζωή και γι' αυτές είναι ταυτόχρονα μία μεγάλη ευτυχία και τιμή αυτή που τους κάνετε.

Είδα τον παπά, που είχε μείνει μες στο σκοτάδι του διαδρόμου και γελούσε με την καρδιά του. Κι εγώ με τη σειρά μου έβαλα τα γέλια, βλέποντας κυρίως τα μούτρα του Μαρσά. Δείχνοντας τα καθίσματα στην καλόγρια είπα:

-Καθίστε, αδελφή· είμαστε πολύ περήφανοι και πολύ ευτυχείς που δεχτήκατε την ταπεινή μας πρόσκληση.

Εκείνη πήρε τρεις καρέκλες που στέκονταν κατά μήκος του τοίχου και τις τοποθέτησε στη σειρά μπροστά στη φωτιά. Οδήγησε εκεί τις τρεις γυναικούλες της, τις έβαλε να καθίσουν, τους πήρε το μπαστούνι και το σάλι και τα τοποθέτησε σε μια γωνιά. Στη συνέχεια, δείχνοντας την πρώτη, μια αδύνατη με τεράστια κοιλιά, που ήταν σίγουρα υδρωπική:

-Εκείνη εκεί είναι η μητέρα Πωμέλ, που ο άντρας της σκοτώθηκε πέφτοντας από μία σκεπή, και ο γιος της πέθανε στην Αφρική. Είναι εξήντα δύο χρονών.

Έπειτα έδειξε τη δεύτερη, μία μεγαλόσωμη που το κεφάλι της έτρεμε ασταμάτητα:

-Εκείνη εκεί είναι η μητέρα Ζαν-Ζαν, εξήντα επτά χρονών. Δεν βλέπει πλέον καθόλου, αφού το πρόσωπό της πήρε φωτιά σε μια πυρκαγιά και το μισό δεξί της πόδι κήκε.

Τέλος μας έδειξε και την τρίτη, ένα είδος νάνου, με μάτια γουρλωμένα, που τα γύριζε προς όλες τις κατευθύνσεις, στρογγυλά και ηλίθια.

-Είναι η Πυτουά, μία αθώα ύπαρξη. Είναι σαράντα τεσσάρων χρονών μόνο.

Χαιρέτησα τις τρεις γυναίκες σαν να με είχαν συστήσει σε τρεις Βασιλικές Υψηλότητες και στρέφοντας προς τον παπά:

-Είστε, πάτερ, πολύτιμος και όλοι εδώ σας οφείλουμε ευγνωμοσύνη.

Όλοι γελούσαν, εκτός από τον Μαρσά που έδειχνε οργισμένος.

-Η αδελφή μας Σεν-Μπενουά μπορεί να περάσει στο τραπέζι! φώναξε ξαφνικά ο Καρλ Μασουλινί.

Την άφησα να περάσει μπροστά μαζί με τον παπά, μετά σήκωσα τη μητέρα Πωμέλ, την πήρα από το μπράτσο και την έσυρα στο διπλανό δωμάτιο, όχι χωρίς κόπο, επειδή η φουσκωμένη κοιλιά της έμοιαζε να είναι πιο βαριά και από το σίδηρο.

Ο χοντρός Ποντερέλ σήκωσε την αδελφή Ζαν-Ζαν, που βογκούσε επειδή είχε το δεκανίκι και ο μικρός Ζοζέφ Ερμπόν οδήγησε την ηλίθια, την Πυτουά, στην τραπεζαρία που την πλημμύριζε η οσμή του κρέατος.

Μόλις καθίσαμε μπροστά στα πιάτα μας, η αδελφή χτύπησε τρεις φορές τα χέρια της και οι γυναίκες έκαναν, με στρατιωτική ακρίβεια παρουσίασης των όπλων, ένα μεγάλο σταυρό στα γρήγορα. Έπειτα ο παπάς πρόφερε αργά στα λατινικά το *Ευλογείτε*.

Καθίσαμε και εμφανίστηκαν οι δύο κότες που τις έφερνε ο Μαρσά, γιατί ήθελε να σερβίρει για να μην πάρει μέρος ως συνδαιτημόνας σ' εκείνο το γελοίο δείπνο.

Εγώ, ωστόσο, φώναξα: «Γρήγορα τις σαμπάνιες!» Μια τάπα πετάχτηκε μ' ένα θόρυβο σαν εκπυρσοκρότηση πιστολιού και, παρά τις αντιρρήσεις του παπά, και της καλόγριας, οι τρεις ουσάροι που κάθονταν πλάι στις τρεις ανάπηρες, άδειασαν με τη βία στο στόμα τους τα τρία γεμάτα ποτήρια τους.

Ο Μασουλινί, που είχε την ικανότητα να βρίσκεται παντού σαν στο σπίτι του και με άνεση με όλον τον κόσμο, έκανε κόρτε στη μητέρα Πωμέλ με τον πιο αστείο τρόπο. Η υδρωπική, που η διάθεσή της είχε μείνει χαρούμενη, παρά τα βάσανά της, του απαντούσε αστειευόμενη με μια τσιριχτή φωνή που έμοιαζε προσποιητή και γελούσε τόσο δυνατά με τα αστεία του διπλανού της που η μεγάλη της κοιλιά λες και θα ανέβαινε και θα κυλούσε επάνω στο τραπέζι. Ο

μικρός Εμπρόν είχε αναλάβει στα σοβαρά να μεθύσει την ηλίθια, ενώ ο βαρόνος ντ'Ετρεγί, που δεν είχε το πνεύμα σε εγρήγορση, ρωτούσε τη Ζαν-Ζαν για τη ζωή, τις συνήθειες και τον κανονισμό του νοσοκομείου.

Η καλόγρια, κατάπληκτη, φώναζε στον Μασουλινί:

-Ω, ω! Θα την αρρωστήσετε· μην την κάνετε να γελάει έτσι, σας παρακαλώ, κύριε. Ω, κύριε!...

Έπειτα σηκώθηκε και όρμησε επάνω στον Εμπρόν για να του αρπάξει από το χέρι ένα ποτήρι γεμάτο που εκείνος άδειαζε στα γρήγορα ανάμεσα στα χείλη της Πυτουά.

Και ο παπάς ξεκαρδιζόταν και επαναλάμβανε στην αδελφή:

-Αφήστε, λοιπόν, για μια φορά, δεν θα τους κάνει κακό. Αφήστε, λοιπόν.

Μετά τις δυο κότες έφαγαν την πάπια, συνοδευόμενη από τρία περιστέρια και ένα κοτσύφι· και η χήνα εμφανίστηκε αχνιστή, ξεροψημένη, αναδίδοντας μια μυρωδιά ζεστή ροδοκοκκινισμένου και λιπαρού κρέατος.

Η Πωμέλ, που είχε ζωντανέψει, χτύπησε παλαμάκια· η Ζαν-Ζαν σταμάτησε να απαντάει στις αμέτρητες ερωτήσεις του βαρόνου και η Πυτουά έβγαλε κάτι γρυλίσματα χαράς, κάτι ανάμεσα σε κραυγές και αναστεναγμούς, όπως κάνουν τα μικρά παιδιά όταν τους δείχνουν τις καραμέλες.

-Επιτρέπετε, είπε ο παπάς, να αναλάβω εγώ αυτό το ζώο; Είμαι έμπειρος όσο κανείς άλλος σ' αυτού του είδους την επέμβαση.

-Μα φυσικά, πάτερ.

Και η αδελφή είπε:

-Εάν ανοίγαμε λίγο το παράθυρο; Αυτές εδώ ζεσταίνονται πολύ. Είμαι σίγουρη ότι θ' αρρωστήσουν.

Στράφηκα προς τον Μαρσά:

-Άνοιξε για λίγο το παράθυρο.

Εκείνος το άνοιξε και ο κρύος αέρας από έξω μπήκε μέσα, έκανε να τρεμοπαίζουν οι φλόγες των κεριών και να στροβιλίζεται ο ατμός που έβγαине

από την πάπια, της οποίας ο παπάς, με μια πετσέτα στο λαιμό, ανασήκωνε με τέχνη τα φτερά.

Τον βλέπαμε επί το έργον, χωρίς να μιλάμε τώρα, και δείχναμε ενδιαφέρον για την δελεαστική εργασία των χεριών του, ενώ μας άνοιγε την όρεξη η θέα εκείνου του μεγάλου ροδοκοκκινισμένου ζώου, του οποίου τα μέλη έπεφταν το ένα μετά το άλλο στην καφετιά σάλτσα μέσα στο πιάτο.

Και ξαφνικά, μέσα σ' εκείνη την λαίμαργη σιγή που είχε απορροφήσει την προσοχή μας, μπήκε από το ανοιχτό παράθυρο ο μακρινός θόρυβος ενός πυροβολισμού.

Σηκώθηκα τόσο γρήγορα που η καρέκλα μου κύλησε πίσω μου και φώναξα:

-Όλοι στα άλογα! Εσύ Μαρσά θα πάρεις δύο άντρες και θα πας να δεις τι γίνεται. Σε περιμένω εδώ σε πέντε λεπτά.

Και την ώρα που οι τρεις καβαλάρηδες απομακρύνονταν καλπάζοντας μέσα στη νύχτα, εγώ καβαλίκευα με τους άλλους δυο ουσάρους μου, εμπρός από τη βεράντα του σπιτιού, ενώ ο παπάς, η αδελφή και οι τρεις γυναικούλες πρόβαλλαν στα παράθυρα τα αναστατωμένα πρόσωπά τους.

Δεν ακουγόταν πλέον τίποτα, παρά μόνο το γαύγισμα ενός σκύλου στην εξοχή. Η βροχή είχε πάψει· έκανε κρύο, πολύ κρύο. Σύντομα ξεχώρισα πάλι τον καλπασμό ενός μόνο αλόγου που επέστρεφε.

Ήταν ο Μαρσά. Του φώναξα:

-Λοιπόν;

Απάντησε:

-Τίποτα. Ο Φρανσουά τραυμάτισε έναν γέρο χωριάτη που δεν απαντούσε στο «Τις ει;» και συνέχιζε να προχωρά, παρά τη διαταγή να απομακρυνθεί. Τον φέρνουμε εδώ, εξάλλου. Θα δούμε τι τρέχει.

Διέταξα να ξαναβάλουν τα άλογα στο στάβλο κι έστειλα τους δυο μου στρατιώτες να πάνε να βρούνε τους προπορευόμενους και στη συνέχεια επέστρεψα στο σπίτι.

Ο παπάς, ο Μαρσά κι εγώ κατεβάσαμε ένα στρώμα στο σαλόνι για να ξαπλώσουμε εκεί τον τραυματισμένο· η αδελφή, κόβοντας μια πετσέτα, βάλθηκε να κάνει επιδέσμους, ενώ οι τρεις γυναίκες, χαμένες, κάθονταν σε μια γωνιά.

Μετά από λίγο άκουσα ένα θόρυβο από σπαθιά που σέρνονταν στο δρόμο. Πήρα ένα κερί για να φωτίσω τους άντρες που επέστρεφαν· κι εκείνοι εμφανίστηκαν κουβαλώντας ένα πράγμα ακίνητο, μαλακό, μακρύ και απαίσιο που γίνεται πτώμα όταν η ζωή δεν το στηρίζει πια.

Βάλαμε τον τραυματισμένο επάνω στο στρώμα που είχαμε ετοιμάσει για λόγου του και με την πρώτη ματιά που του έριξα είδα ότι ήταν ετοιμοθάνατος.

Με τον επιθανάτιο ρόγχο έφτυνε και αίμα που έτρεχε από τις άκρες των χειλιών του και έβγαινε από το στόμα του με κάθε λόξιγκά του. Ο άνθρωπος ήταν καλυμμένος από αίμα! Τα μάγουλά του, το γέني του, τα μαλλιά του, ο λαιμός του, τα ρούχα του, έμοιαζε να έχουν πασαλειφτεί με αυτό, σαν να τα είχε βουτήξει κανείς μέσα σ' ένα κόκκινο κάδο. Και το αίμα εκείνο είχε πήξει επάνω του, είχε γίνει θαμπό, ανακατεμένο με τη λάσπη, φοβερό στη θέα του.

Ο γέρος, τυλιγμένος σε μια μεγάλη κάπα, μισάνοιγε πότε πότε τα σκυθρωπά μάτια του, σβησμένα, ανέκφραστα, που έμοιαζαν αποβλακωμένα από την έκπληξη, όπως εκείνα των ζώων που σκοτώνει ο κυνηγός και τα οποία τον κοιτάζουν κατάπληκτα πεσμένα στα πόδια του, νεκρά ήδη κατά τα τρία τέταρτα, σαστισμένα από την έκπληξη και από τον φόβο.

Ο παπάς αναφώνησε:

-Α! είναι ο μπαρμπα-Πλασίντ, ο γεροβοσκός των Μουλέν. Είναι κουφός, ο καημένος, και δεν άκουσε τίποτα. Α, Θεέ μου! Σκοτώσατε αυτόν τον δυστυχημένο!

Η αδελφή είχε ανοίξει την μπλούζα και το πουκάμισό του και είδε στη μέση του στήθους μια μικρή βιολετί τρύπα που δεν έβγαζε πια αίμα.

-Δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα, είπε.

Ο βοσκός βαριανάσαινε φοβερά και ξερνούσε συνέχεια αίμα σε κάθε μία από τις τελευταίες του αναπνοές. Ακουγόταν ένα απαίσιο και συνεχόμενο γουργούρισμα που έβγαινε από το λαιμό έως βαθιά στα πνευμόνια του.

Ο παπάς, όρθιος από πάνω του, σήκωσε το δεξί του χέρι, έκανε το σημείο του σταυρού και πρόφερε με φωνή αργή και επίσημη εκείνες τις λατινικές λέξεις που ξεπλένουν τις ψυχές.

Πριν τελειώσει, ο γέρος αναταράχτηκε από ένα σύντομο τίναγμα, σαν κάτι να είχε σπάσει μέσα του. Δεν ανάσαινε πια. Ήταν νεκρός.

Στράφηκα και είδα ένα θέαμα πιο τρομακτικό από την αγωνία εκείνου του κακόμοιρου: οι τρεις γριές στέκονταν η μία κοντά στην άλλη, αποκρουστικές και έκαναν γκριμάτσες αγωνίας και τρόμου.

Τις πλησίασα κι εκείνες άρχισαν να βγάζουν δυνατές κραυγές προσπαθώντας να γλυτώσουν, λες και πήγαινα να τις σκοτώσω κι εκείνες.

Η Ζαν-Ζαν, που το καμένο πόδι της δεν την βαστούσε, έπεσε φαρδιά πλατιά καταγής.

Η αδελφή Σεν-Μπενουά, εγκαταλείποντας το νεκρό, έτρεξε προς το μέρος των ανάπηρων γυναικών και χωρίς να μου πει λέξη, χωρίς να μου ρίξει μια ματιά, τις σκέπασε με το σάλι τους, τους έδωσε τα μπαστούνια τους, τις οδήγησε προς την πόρτα, τις έβγαλε έξω και εξαφανίστηκε μαζί τους μες στο βαθύ σκοτάδι της νύχτας.

Κατάλαβα πως δεν θα μπορούσα με κανένα τρόπο να βάλω έναν ουσάρο να τις συνοδεύσει, επειδή κάθε θόρυβος από σπαθί τις τρέλαινε.

Ο παπάς κοίταζε πάντα τον νεκρό.

Τελικά έστρεψε προς το μέρος μου:

-Α, τι άσχημο πράγμα, είπε.

23 Ιανουαρίου 1887

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Μιλάμε, λοιπόν, για πόλεμο με την Κίνα!⁵ Γιατί; Κανείς δεν ξέρει. Οι υπουργοί αυτή τη στιγμή είναι επιφυλακτικοί, διερωτώνται εάν θα προκαλέσουν το θάνατο ανθρώπων εκεί πέρα. Το να προκαλέσουν το θάνατο ανθρώπων, λίγο τους νοιάζει, εκείνο που τους ενδιαφέρει είναι τα προσχήματα. Η Κίνα, έθνος της Ανατολής με λογική, προσπαθεί να αποφύγει τις σφαγές που θα προκύψουν με μαθηματική ακρίβεια. Η Γαλλία, έθνος της Δύσης βάρβαρο, ωθεί προς τον πόλεμο, τον γυρεύει, τον επιθυμεί.

Όταν ακούω αυτή τη λέξη: πόλεμος, μένω εμβρόντητος, σαν να μου μιλάνε για μαγείες, για Ιερή Εξέταση, πράγματα μακρινά, τελειωμένα, φρικτά, τερατώδη, πράγματα ενάντια στη φύση.

⁵ Πρόκειται για τον πόλεμο που η Γαλλία, στα πλαίσια της επεκτατικής αποικιοκρατικής πολιτικής της, κήρυξε τον Αύγουστο του 1884 εναντίον της Κίνας. Ο πόλεμος έληξε τον Ιούνιο του 1885 με ήττα της Γαλλίας. Ο Μωπασάν δημοσιεύει αυτό το αντιπολεμικό άρθρο στο περιοδικό Gil Blas στις 11 Δεκεμβρίου 1883 με το ψευδώνυμο Maufriageuse. (σ.τ.μ.)

Όταν μιλάμε για ανθρωποφάγους, χαμογελάμε περήφανα διακηρύσσοντας την ανωτερότητά μας σε σύγκριση με αυτούς τους πρωτόγονους. Ποιοι είναι οι πρωτόγονοι, οι πραγματικοί πρωτόγονοι; Αυτοί που πολεμούν για να φάνε τους ηττημένους ή αυτοί που πολεμάνε μόνο και μόνο για να σκοτώσουν; Μία κινέζικη πόλη την ζηλεύουμε: πηγαίνουμε να την καταλάβουμε, να σφάξουμε πενήντα χιλιάδες Κινέζους και να γίνουμε η αιτία να σφαγούν δέκα χιλιάδες Γάλλοι. Αυτή η πόλη δεν θα μας χρησιμεύσει σε τίποτε. Είναι μόνο θέμα εθνικής τιμής. Λοιπόν, η εθνική τιμή (παράξενη τιμή!) που μας ωθεί να καταλάβουμε μια πόλη που δεν μας ανήκει, η εθνική τιμή που ικανοποιείται με την κλοπή, την κλοπή μιας πόλης, θα ικανοποιηθεί ακόμη περισσότερο με το θάνατο πενήντα χιλιάδων Κινέζων και δέκα χιλιάδων Γάλλων.

Κι εκείνοι που θα χαθούν εκεί πέρα είναι οι νέοι που θα μπορούσαν να δουλεύουν, να παράγουν, να είναι χρήσιμοι. Οι πατεράδες τους είναι γέροι και φτωχοί. Οι μάνες τους, που επί είκοσι χρόνια τους αγαπούσαν, τους λάτρευαν, όπως ξέρουν οι μάνες να λατρεύουν, θα πληροφορηθούν μέσα σε έξι μήνες ότι ο γιος τους, το παιδί τους, το μεγάλο τους παιδί που το μεγάλωσαν με τόσους κόπους, με τόσα χρήματα, με τόση αγάπη, έπεσε μέσα στις καλαμιές, με το στήθος του γαζωμένο από σφαίρες.

Γιατί σκότωσαν το αγόρι της, το όμορφο αγόρι της, τη μόνη της ελπίδα, την περηφάνια της, τη ζωή της; Δεν ξέρει γιατί. Ναι, γιατί άραγε; Επειδή υπάρχει εκεί, στα βάθη της Ασίας μια πόλη που ονομάζεται Μπακ-Νινχ· κι επειδή ένας υπουργός που δεν την γνωρίζει καν διασκεδάζει παίρνοντάς την από τους Κινέζους.

Ο πόλεμος!... να πολεμάς!...να σκοτώνεις!... να σφάζεις ανθρώπους!... Και, παρά τον πολιτισμό μας, την εξάπλωση της επιστήμης και το επίπεδο της φιλοσοφίας στο οποίο έχει φτάσει η ανθρώπινη ιδιοφυΐα, έχουμε σήμερα σχολές όπου μαθαίνουμε να σκοτώνουμε, να σκοτώνουμε τέλεια και από πολύ μακριά πολλούς ανθρώπους ταυτόχρονα, να σκοτώνουμε φτωχοδιάβολους αθώους, οικογενειάρχες με καθαρό ποινικό μητρώο.

Ο κύριος Ζυλ Γκρεβί⁶ δίνει χάρη με επιμονή στους πιο ειδεχθείς δολοφόνους, σε εκείνους του κόβουν κομμάτια τις γυναίκες, στους πατροκτόνους, στους στραγγαλιστές παιδιών. Και να που ο κύριος Ζυλ Φερί⁷, για ένα διπλωματικό καπρίτσιο που έχει αφήσει κατάπληκτο το έθνος, κατάπληκτους και τους βουλευτές, θα καταδικάσει σε θάνατο, μ' ελαφριά καρδιά, μερικές χιλιάδες παλληκάρια.

Και το πιο εκπληκτικό είναι ότι ο λαός στο σύνολό του δεν ξεσηκώνεται ενάντια στις κυβερνήσεις. Ποια είναι, λοιπόν, η διαφορά ανάμεσα στις μοναρχίες και στις δημοκρατίες;

Το πιο εκπληκτικό είναι ότι η κοινωνία στο σύνολό της δεν εξεγείρεται ενάντια στη λέξη και μόνο «πόλεμος».

Α! ζούμε ακόμη για αιώνες κάτω από το βάρος των παλιών και μισητών συνηθειών, των εγκληματικών προκαταλήψεων, των άγριων ιδεών των βαρβάρων προγόνων μας.

Μήπως δεν θα είχαν μισήσει οποιονδήποτε άλλον εκτός από τον Βίκτορα Ουγκώ που έβγαλε αυτή την μεγάλη κραυγή απελευθέρωσης και αλήθειας;

Σήμερα η ισχύς συνεπάγεται τη βία και αρχίζει να κρίνεται· ο πόλεμος κατηγορείται. Ο πολιτισμός, ύστερα από μήνυση του γένους των ανθρώπων, διεξάγει τη δίκη και συντάσσει το μεγάλο κατηγορητήριο για τα εγκλήματα των κατακτητών και των αρχηγών. Οι λαοί αρχίζουν να καταλαβαίνουν ότι η μεγέθυνση ενός κακούργηματος δεν μπορεί να είναι η ελάττωσή του· ότι εάν το να σκοτώνεις είναι έγκλημα, το να σκοτώνεις πολλούς δεν μπορεί να μετριάσει τη σοβαρότητα της εγκληματικής πράξης· ότι εάν το να κλέψεις είναι ντροπή, το να κάνεις μία εισβολή δεν μπορεί να σημαίνει δόξα.

⁶ Jules Grévy (1807-1891), Γάλλος νομικός και πολιτικός που διετέλεσε πρόεδρος της Δημοκρατίας μεταξύ 1879 και 1887 (σ.τ.μ.)

⁷ Jules Ferry (1832-1893), Γάλλος πολιτικός που διετέλεσε πρωθυπουργός (1880-1881 και 1883-1885). Αποικιοκράτης εκ πεποιθήσεως υπήρξε ο εμπνευστής του γαλλο-κινεζικού πολέμου (σ.τ.μ.)

Α! ας διακηρύξουμε αυτές τις απόλυτες αλήθειες, ας ξεμπροσιάσουμε τον πόλεμο!

Ένας εξαιρετικός τεχνίτης στην προκειμένη περίπτωση, ένας ιδιοφυής σφαγέας, ο κύριος φον Μόλτκε⁸, είχε απαντήσει πριν δύο χρόνια στους εκπροσώπους της ειρήνης με τα ακόλουθα περίεργα λόγια: «Ο πόλεμος είναι άγιος, θεϊκός θεσμός · είναι ένας από τους ιερούς νόμους του κόσμου · συντηρεί μεταξύ των ανθρώπων όλα τα μεγάλα, τα ευγενή συναισθήματα, την τιμή, την ανιδιοτέλεια, την αρετή, το θάρρος και τα εμποδίζει να πέσουν στον πιο αποκρουστικό υλισμό!»

Κι έτσι, το να σχηματίσετε, τετρακόσιες χιλιάδες άνθρωποι, μία αγέλη, να κάνετε πορεία μέρα-νύχτα χωρίς αναπαμό, να μη σκέφτεστε τίποτε, να μην έχετε μελετήσει τίποτε, να μην έχετε μάθει τίποτε, να μην έχετε διαβάσει τίποτε, να μην είστε χρήσιμοι σε κανέναν, να σαπίζετε από τη βρώμα, να ξαπλώνετε μες στη λάσπη, να ζείτε σαν τα κτήνη σε μια κατάσταση συνεχιζόμενης αποβλάκωσης, να λεηλατείτε τις πόλεις, να καίτε τα χωριά, να καταστρέφετε τους ανθρώπους και στη συνέχεια να πηγαίνετε να βρείτε έναν άλλο οικισμό από ανθρώπινο κρέας, να πέφτετε επάνω του, να κάνετε λίμνες από αίμα, πεδιάδες από ξεσκισμένες σάρκες ανακατεμένες με λασπωμένο και κοκκινισμένο χώμα, στοίβες από πτώματα, να έχετε ακρωτηριασμένα τα χέρια ή τα πόδια σας, συνθλιμμένα τα μυαλά σας, χωρίς κέρδος για κανένα, και να φοφάτε στη γωνιά κάποιου χωραφιού, την ώρα που οι γέροι γονείς σας, η γυναίκα σας και τα παιδιά σας πεθαίνουν από την πείνα · να τι πάει να πει «...τα εμποδίζει να πέσουν στον πιο αποκρουστικό υλισμό!»

⁸ Χέλμουτ φον Μολτκε (1800-1891), *generalfeldmarschall* του πρωσικού στρατού. Υπήρξε στρατιωτική ιδιοφυΐα και ήταν αυτός που οδήγησε τα πρωσικά στρατεύματα εναντίον της Γαλλίας στη διάρκεια του Γαλλο-Πρωσικού πολέμου, με νικηφόρα έκβαση υπέρ των Πρώσων (σ.τ.μ.)

Οι άνθρωποι του πολέμου είναι η μάστιγα του κόσμου. Αγωνιζόμαστε ενάντια στη φύση, ενάντια στην άγνοια, ενάντια στα εμπόδια κάθε είδους, για να κάνουμε λιγότερο σκληρή την άθλια ζωή μας. Άνθρωποι, ευεργέτες, σοφοί χρησιμοποιούν την ύπαρξή τους για να δουλέψουν, να βρουν κάτι που μπορεί να βοηθήσει, κάτι που μπορεί να περιθάψει, κάτι που μπορεί να ανακουφίσει τ' αδέρφια τους. Επιμένοντας στο χρήσιμο έργο τους θα συσσωρεύσουν εφευρέσεις, θα μεγαθύνουν το ανθρώπινο πνεύμα, θα διευρύνουν την επιστήμη, θα προσφέρουν κάθε μέρα στο νου του ανθρώπου ένα σύνολο νέων γνώσεων, θα προσφέρουν κάθε μέρα στην πατρίδα τους ευημερία, άνεση, ισχύ.

Έρχεται ο πόλεμος. Μέσα σε έξι μήνες οι στρατηγοί θα έχουν καταστρέψει είκοσι χρόνια προσπαθειών, υπομονής, εργασίας και πνεύματος.

Να τι πάει να πει «...τα εμποδίζει να πέσουν στον πιο αποκρουστικό υλισμό!»

Τον είδαμε τον πόλεμο. Είδαμε τους ανθρώπους να ξαναγίνονται κτήνη, να αναστατώνονται, να σκοτώνουν από ευχαρίστηση, από τρόμο, από νταηλικί, από επίδειξη. Από τη στιγμή που το δίκαιο δεν υπάρχει πια, που ο νόμος έχει πεθάνει, που κάθε έννοια δικαίου έχει εξαφανιστεί, είδαμε να τουφεκίζονται αθώοι που βρέθηκαν στο δρόμο και κρίθηκαν ύποπτοι επειδή φοβόντουσαν.

Είδαμε να σκοτώνουν σκυλιά δεμένα μπροστά στη πόρτα του αφεντικού τους, για να δοκιμάσουν τα καινούργια τους πιστόλια, είδαμε να πυροβολούν από διασκέδαση με το μυδράλιο αγελάδες ξαπλωμένες στο χωράφι, χωρίς λόγο, μόνο και μόνο για να ρίξουν μερικές τουφεκιές και να σπάσουν πλάκα.

Να τι πάει να πει «...τα εμποδίζει να πέσουν στον πιο αποκρουστικό υλισμό!»

Να μπαίνεις σε μια χώρα, να σφάζεις έναν άνθρωπο που υπερασπίζεται το σπίτι του, επειδή φοράει πολιτικά και δεν έχει πηλήκιο στο κεφάλι, να καις τα σπίτια των φτωχών ανθρώπων που δεν έχουν πια ψωμί, να σπας τα έπιπλα και άλλα να τα κλέβεις, να πίνεις το κρασί που βρίσκεις στα κελάρια, να βιάζεις τις γυναίκες που βρίσκεις στο δρόμο, να καις εκατομμύρια φράγκα σε μπαρούτι και ν' αφήνεις πίσω σου φτώχεια και χολέρα.

Να τι πάει να πει «...τα εμποδίζει να πέσουν στον πιο αποκρουστικό υλισμό!»

Τι έχουν κάνει, λοιπόν, για ν' αποδείξουν ότι κατέχουν λίγη έστω ευφυΐα οι άνθρωποι του πολέμου; Τίποτε. Τι έχουν εφεύρει; Κανόνια και τουφέκια. Αυτό είναι όλο.

Ο εφευρέτης της χειράμαξας, ο Πασκάλ, δεν έχει μήπως προσφέρει περισσότερο για τον άνθρωπο με την απλή και πρακτική του ιδέα να προσθέσει μια ρόδα σε δυο ράβδους, απ' ό,τι ο εφευρέτης των σύγχρονων οχυρών, ο Βομπάν;

Τι μας έχει απομείνει από την Ελλάδα; Βιβλία, μάρμαρα. Έχει μεγαλουργήσει η Ελλάδα επειδή νίκησε ή επειδή παρήγαγε;

Είναι η εισβολή των Περσών που την εμπόδισε να πέσει στον πιο αποκρουστικό υλισμό;

Είναι οι εισβολές των βαρβάρων που έσωσαν τη Ρώμη και την αναμόρφωσαν;

Ήταν ο Ναπολέων Α' που συνέχισε το μεγάλο κίνημα της διανόησης που είχε αρχίσει στο τέλος του περασμένου αιώνα από τους επαναστάτες φιλοσόφους;

Λοιπόν ναι, αφού οι κυβερνήσεις έχουν το δικαίωμα του θανάτου των ανθρώπων, δεν υπάρχει τίποτα το παράξενο να πάρουν καμιά φορά και οι λαοί το δικαίωμα του θανάτου των κυβερνήσεων.

Αμύνονται και έχουν δίκιο. Κανείς δεν έχει το απόλυτο δικαίωμα να κυβερνά τους άλλους. Μπορούν να το κάνουν για το καλό εκείνων που τους κυβερνούν.

Όποιος κυβερνά έχει επίσης το καθήκον ν' αποφύγει τον πόλεμο, όπως ένας καπετάνιος ν' αποφύγει το ναυάγιο.

Όταν ένας καπετάνιος χάσει το καράβι του, τον κρίνουν και τον καταδικάζουν, εάν είναι ένοχος αμέλειας ή ακόμη και ανικανότητας.

Γιατί να μην κρίνουμε τους κυβερνώντες μετά την κάθε κήρυξη πολέμου; Γιατί να μην τους καταδικάσουμε, εάν αποδειχθεί ότι έκαναν λάθη ή ήταν ανεπαρκείς;

Την ημέρα που οι λαοί θα το κατανοήσουν αυτό, την ημέρα που θα απονεύμουν οι ίδιοι δικαιοσύνη στις δολοφονικές κυβερνήσεις, την ημέρα που θα αρνηθούν να πάνε να σκοτωθούν χωρίς λόγο, την ημέρα που θα στρέψουν τα όπλα τους, εάν χρειαστεί, ενάντια σ' εκείνους που τους τα έδωσαν για να σκοτώσουν, ο πόλεμος θα πεθάνει. Κι εκείνη η μέρα θα έρθει.

[...]

Θυμάμαι την αφήγηση της τελευταίας εκστρατείας στην Κίνα που την έκανε ένα παλικάρι ναυτικός γελώντας από ευχαρίστηση.

Μου είπε για τους αιχμαλώτους που τους είχαν παλουκώσει κατά μήκος των δρόμων για να διασκεδάσουν οι στρατιώτες· για τους πολύ αστείους μορφασμούς των βασανισμένων· για τις σφαγές που διέταζαν οι ανώτεροι αξιωματικοί, προκειμένου να τρομοκρατήσουν τη χώρα, για τους βιασμούς μέσα στα σπίτια της Ανατολής, μπροστά στα έντρομα παιδιά, και για τις κλοπές με τις φούχτες, για τα παντελόνια δεμένα στους αστραγάλους για να χωρέσουν τα κλεμμένα, για την κανονική λεηλασία που λειτουργούσε σαν δημόσια υπηρεσία και ρήμαζε τα καλυβάκια των μικροαστών μέχρι το πολυτελές θερινό ανάκτορο.

Εάν θα έχουμε πόλεμο με την Μέση Αυτοκρατορία, οι τιμές για τα παλιά λακαρισμένα έπιπλα και τις πλούσιες κινέζικες πορσελάνες θα πέσουν πολύ, κύριοι συλλέκτες.

MAUFRIGNEUSE.

Περιοδικό Gil Blas, 11 Δεκεμβρίου 1883

ΠΟΥ ΝΑ ΠΑΡΕΙ...!

-Ζ οζέφ!
-Κύριε;
-Το δόρυ μου και την ασπίδα μου!

-Τι εννοεί ο Κύριος;

-Σου ζήτησα το δόρυ μου και την ασπίδα μου.

-Μα, Κύριε...

-Κάνε γρήγορα, κατεργάρη, και πες στον ιπποκόμο μου να σελώσει το καλό μου άλογο για τη μάχη. Φαίνεται πως εκεί πέρα, στην Ιταλία, μας προσβάλλουν και θα πάω, μα την πίστη μου!, να τους καρφώσω τη γλώσσα στον ουρανίσκο με την αιχμή από το δόρυ μου, αυτών των φωνακλάδων κουτσαβάκηδων.

Ίσως ένας παρόμοιος διάλογος να εκτυλίσσεται μεταξύ πολλών ειρηνικών αστών και των δούλων τους, αφού διάβασα προχθές σ' αυτήν την εφημερίδα⁹ το πολεμικό κάλεσμα ενός χρονικογράφου. Το άρθρο αυτό έκανε πάταγο και ήταν όλο περηφάνια. Ηχούσε όμορφα και πρέπει να ξύπνησε το αποκοιμισμένο θάρρος. Εγώ ο ίδιος, στην αρχή, ήμουν έτοιμος να ζητήσω το δόρυ και την ασπίδα μου. Έλεγα στον εαυτό μου: «Α! μας προσβάλλουν εκεί πέρα· φωνάζουν: Κάτω η Γαλλία! Θα δούμε, γείτονες, θα δούμε!» Και ανασηκώθηκα από το κρεβάτι και κάθισα.

Ένας υπέροχος ήλιος έμπαινε από το ανοιχτό μου παράθυρο. Κελαηδίσματα πουλιών ακούγονταν στον καθαρό αέρα. Το μουρμούρισμα του ποταμού που κυλά μπροστά από την πόρτα μου έφτανε μέχρι το κρεβάτι μου, ανακατεμένο με τους ακαθόριστους θορύβους της εξοχής.

Όλα τα βιβλία τριγύρω στο δωμάτιό μου αναπαύονταν στα ράφια τους κι επάνω στο μεγάλο τραπέζι μου, το αρχινισμένο μυθιστόρημα είχε σταματήσει στη μέση μιας λευκής σελίδας που έμεινε μισοτελειωμένη από το προηγούμενο βράδυ.....

Αναρωτιόμουν λοιπόν: «Πράγματι μας προσβάλλουν τόσο πολύ;» Ακόμα νύσταζα λιγάκι και καθώς ξαναβυθίστηκα στο κρεβάτι και έκλεισα τα μάτια, σκεφτόμουν: «Όχι, εγώ δεν αισθάνομαι να με έχουν προσβάλει». Μαστίγωσα τον εαυτό μου με ηρωικές ιδέες, με όλα τα παλιά μεγάλα συναισθήματα, με τον πατριωτισμό. Δεν παλλόμουν από συγκίνηση, αυτό είναι γεγονός. – Αποκοιμήθηκα.

⁹ Πρόκειται για την εφημερίδα *Le Gaulois*, όπου στις 5/7/1881 δημοσιεύτηκε το παρόν άρθρο (σ.τ.μ.)

Όταν ντύθηκα, ξανασκέφτηκα:

-Ίσως είμαι ένα τέρας της φύσης, ένας άκαρδος, ένας αγύρτης. Πρέπει να πάρω τη γνώμη και των άλλων.

Ακριβώς, στην όχθη του ποταμού ένας κύριος, που φαινόταν να είναι φτιαγμένος όπως όλος ο κόσμος και που το πρόσωπό του δεν φανέρωνε κανένα φουκαρά, ψάρευε ήρεμα με το καλάμι. Πλησίασα και, χαιρετώντας τον ευγενικά, του είπα:

-Με συγχωρείται, κύριε που σας ενοχλώ.

Εκείνος απάντησε:

-Παρακαλώ, κύριε.

Τότε, ενθαρρυμένος, συνέχισα:

-Αισθάνεστε να σας έχουν προσβάλει;

Εκείνος, έκπληκτος, ρώτησε:

-Ποιοι;

Τότε, με μεγάλη φωνή που προσπαθούσα να την κάνω ηρωική, του φώναξα κατάμουτρα:

-Οι Ιταλοί, π' ανάθεμά τους!

Εκείνος απάντησε ήρεμα:

-Είστε τρελός; Δεν δίνω δεκάρα για τους Ιταλούς.

Τότε αράδιασα τους λόγους, πολλαπλασίασα τις πολεμικές περιόδους, έψαξα για εφέ, παρατηρώντας τον για να δω εάν παλλόταν από συγκίνηση. Ναι, φαινόταν να πάλλεται · το μάτι έλαμψε, το καλάμι έτρεμε στα χέρια του · έπειτα, ξαφνικά, γύρισε προς το μέρος μου, με πρόσωπο αναψοκοκκινισμένο, με το χείλος του να τρέμει. Σκέφτηκα: «Αυτό είναι!» Α! Ναι! Εκνευρισμένος, μου φώναξε κατά πρόσωπο:

-Θα με αφήσετε ήσυχο, με τις ιστορίες σας; Δεν βλέπετε, λοιπόν, ότι τσιμπάει, φλύαρε!

Δεν μπορούσα παρά να αποσυρθώ, πράγμα που έκανα.

Αλλά, ακολουθώντας την ιδέα μου, πήρα την ίδια μέρα το τρένο για το Παρίσι. Στο βουλεβάρτο, ένας από τους φίλους μου με πλησίασε. Ήταν ακριβώς η περίπτωση αυτού που λέμε στρυφνός άνθρωπος. Τον ρώτησα:

-Λοιπόν, είσαι έτοιμος ν' αναχωρήσεις για τον πόλεμο;

Μου απάντησε έκπληκτος:

-Για ποιον πόλεμο μιλάς;

Προσποιήθηκα αγανακτισμένη έκπληξη:

-Μα για τον πόλεμο με την Ιταλία. Εκεί πέρα μας προσβάλλουν καθημερινά.

Απάντησε:

-Στα παλιά μου τα παπούτσια η Ιταλία. Όταν θα έχουν βαρεθεί να φωνασκούν, θα πάψουν· είναι γελοίοι αλαζόνες.

Τον άφησα.

Είκοσι βήματα πιο πέρα έπεσα επάνω σ' έναν πρώην δημοτικό σύμβουλο του οποίου το οξύ πνεύμα μου αρέσει πολύ, το παραδέχομαι. Διαθέτει, εξάλλου, ένα υπέροχο πνεύμα συγγραφέα, είναι μαιτρ του είδους. Αγωνίστηκε σαν τρελός για την υπόθεσή του· και η απόλυτη ανεξαρτησία της σκέψης του, η περιφρόνησή του για τους κανόνες και για τη πίστη στους κοινούς τόπους τον καθιστούσαν ύποπτο ακόμη και στους αδελφούς του.

Τον ρώτησα:

-Και για την Ιταλία, ποια είναι η γνώμη σας; Θα γίνει πόλεμος, έτσι δεν είναι; Είναι αναπόφευκτος τώρα.

Μου απάντησε:

-Αρκετά! Είναι τόσο ηλίθια όλα αυτά, Τύνιδα και τα λοιπά!

Κατόπιν, ύστερα από μια στιγμή περισυλλογής, πρόσθεσε:

-Ας πολεμήσουν, εάν το θέλουν, γι' αυτές τις βλακείες. Εγώ περιμένω την ευκαιρία για τον εμφύλιο πόλεμο!

Το αστείο αυτής της απάντησης με διασκέδασε και έφυγα, μιας και η έρευνά μου είχε τελειώσει.

Στο δρόμο που πήγαινα όμως συλλογίστηκα αυτή τη φράση: «Εγώ περιμένω την ευκαιρία για τον εμφύλιο πόλεμο!» Στην αρχή μου φάνηκε τερατώδης. Όλες οι αρχαίες διακηρύξεις επανέρχονταν στο μυαλό: «Ο πόλεμος μεταξύ συμπολιτών, μεταξύ ανθρώπων που μιλούν την ίδια γλώσσα, μεταξύ αδελφών, είναι φοβερό πράγμα». Έπειτα λίγο λίγο, αν το σκεφτεί κανείς, αλλάζει ιδέα· φτάνει στο σημείο να βάλει στην άκρη τα φιλοσοφικά τροπάρια, να σκεφτεί μόνος του και να πει στον εαυτό του: «Όμως έχει δίκιο αυτός ο άνθρωπος, χίλιες φορές δίκιο! Μόνο ένας πόλεμος έχει λογική, ο εμφύλιος. Σ' αυτή την περίπτωση, τουλάχιστον, ξέρω γιατί μάχομαι».

Τα πραγματικά μίση είναι τα οικογενειακά μίση, τα μίση μεταξύ συγγενών, επειδή όλα τα συμφέροντα παίζονται· οι πραγματικοί πόλεμοι είναι εκείνοι μεταξύ συμπολιτών, για τον ίδιο λόγο: επειδή είμαστε στον αγώνα καθημερινά, κάθε ώρα, επειδή όλα τα ανθρώπινα συναισθήματα κινητοποιούνται, ο φθόνος, οι αδιάκοπες αντιζηλίες κ.τ.λ. Είναι η εφαρμογή του «φύγε εσύ από εδώ για να έρθω εγώ». Ναι, ο εμφύλιος πόλεμος έχει λογική. Ο άλλος όμως, όχι. Τους γνωρίζω εγώ τους Ιταλούς; Έχουμε κοινά συμφέροντα; Εμένα δεν μου αρέσουν τα μακαρόνια. Τι δουλειά έχω εγώ στη χώρα τους; Θα μου απαντήσετε:

-Μα σε προσβάλλουν, κακομοίρη!

-Ε, λοιπόν, τόσο το χειρότερο γι' αυτούς. Αυτό δείχνει ότι έχουν καιρό για χάσιμο.

Και θυμήθηκα δύο εργάτες που είχα δει να τσακώνονται λίγες μέρες πριν. Ο ένας έξαλλος, χειρονομώντας, αφρίζοντας στο μέσον μιας ομάδας ατάραχης, φώναζε στον άλλο:

-Τεμπέλη, είσαι τεμπέλης, ένας άχρηστος, ένας ανάνδρος, είσαι ένας ανάνδρος· θα σου κόψω τη μύτη, ακούς, τεμπέλη!

Ο άλλος, πολύ ήρεμος, στηριζόμενος στο φτυάρι του, άκουγε και όταν ο αντίπαλός του ξεφώνιζε: «Θα σου κόψω τη μύτη», αρκέστηκε να απαντήσει με ήρεμη φωνή:

-Έλα, λοιπόν, έλα!

Ο έξαλλος τύπος ούρλιαζε, αλλά δεν έκανε κανένα βήμα εμπρός· έπειτα, ξαφνικά, γυρίζοντας προς τους συντρόφους του τους είπε με μια ήρεμη σχεδόν φωνή:

-Κρατάτε με, γιατί θα κάνω έγκλημα!

Καθώς οι άλλοι δεν τον κρατούσαν, έφυγε. Κοίταξα τον προσβεβλημένο να καταπιάνεται πάλι με τη δουλειά του και σκέφτηκα: «Πόσο σοφός είναι αυτός ο άνθρωπος, και ταυτόχρονα αξιοπρεπής, κύριος του εαυτού του και ανώτερος! Πότε οι λαοί, των οποίων η συλλογική τιμή μου φαίνεται κάτι το πολύ προβληματικό, θα έχουν αυτή τη λογική και την ηρεμία;»

Λοιπόν, η Γαλλία μόλις είχε αυτή την ηρεμία και τη λογική! Αυτό που νιώθει ο λαός μας αυτή τη στιγμή, είναι κάτι περισσότερο από αδιαφορία για τους κλασιάρηδες, είναι η περιφρόνηση του ίδιου του πολέμου. Τα μεγάλα ηρωικά λόγια τέλειωσαν· γίναμε, ευτυχώς, σκεπτόμενοι άνθρωποι και όχι πλέον άνθρωποι παθιασμένοι. Οι άνεμοι της ανδρείας δεν φυσούν πια, οι περίοδοι της μεγαλοψυχίας μένουν χωρίς αποτέλεσμα. Όταν μας φωνάζει κάποιος: «Θα σου κόψω τη μύτη», εμείς απαντούμε ήρεμα: «Έλα, λοιπόν!» Ας έρθει.

Και αυτό το βρίσκω πολύ ωραίο, εγώ, πολύ ωραίο! Ο Μεσαίωνας, τελικά, έχει ταφεί, κύριοι· τόσο το καλύτερο. Δεν μου άρεσε ποτέ αυτή η ιστορική περίοδος του ξίφους και της βλακείας. Οι άξεστοι με οικόσημο, καλυμμένοι με την πανοπλία τους, μου φέρνουν μια φοβερή δυσωδία στη μύτη και αντί να με ενθουσιάζουν τα δυνατά τους χτυπήματα με το σπαθί, σκέφτομαι τη μόλυνση που πρέπει να διέδωσαν αυτοί οι υψηλοί βαρόνοι όταν βγήκαν από την ηρωική χύτρα όπου ψήνονταν όλη μέρα.

Ηρεμούμε, τόσο το καλύτερο. Θα εξασθενήσει ο γελοίος σοβινισμός; Και να που για πρώτη φορά αισθάνομαι ένα είδος εκτίμησης για μια κυβέρνηση. (Δεν μιλάω για τους εκπροσώπους της, αλλά για τον τύπο τον ίδιο της κυβέρνησης). Οφείλουμε άραγε στη Δημοκρατία αυτή τη σοφία ενός ολόκληρου λαού; Με τα μοναρχικά καθεστώτα έβγαιναν από όλα τα στόματα φρενήρεις κραυγές με το που πρόφερε κανείς τη λέξη «πόλεμος». Με τη Δημοκρατία κοιτάζουμε αδιάφοροι και περιμένουμε ήρεμοι! Σε τι οφείλεται αυτό; Δεν ξέρω πραγματικά· διαπιστώνω μία εντυπωσιακή πρόοδο, αυτό είναι όλο.

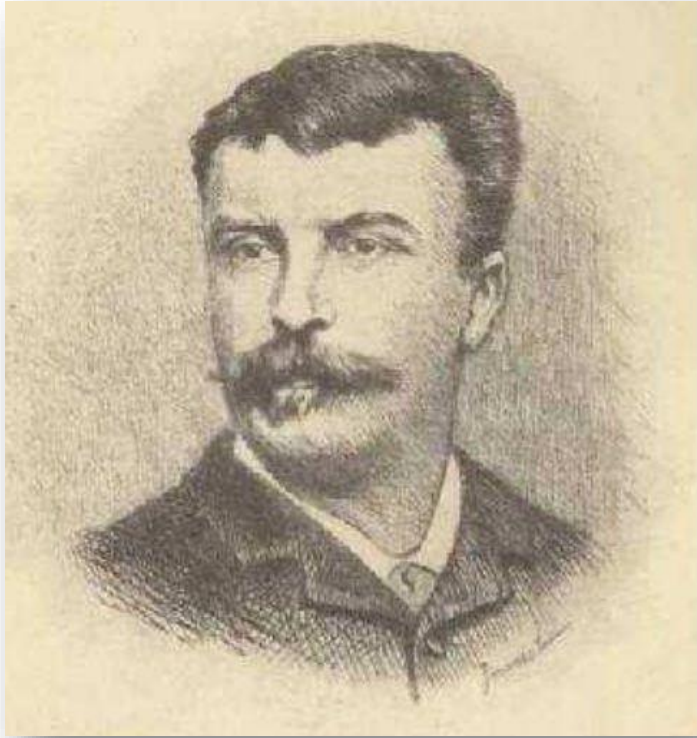
Όχι πόλεμος, όχι πόλεμος, εκτός και εάν μας επιτεθεί κάποιος. Τότε θα ξέρουμε πώς να αμυνθούμε. Να δουλεύουμε, να σκεφτόμαστε, να ερευνούμε. Η μόνη δόξα που υπάρχει είναι εκείνη της εργασίας. Ο πόλεμος είναι δουλειά των βαρβάρων. Ο στρατηγός Φαρ πέταξε τα τύμπανα από το στρατό· ας τα πετάξουμε κι εμείς από τις καρδιές μας. Το τύμπανο είναι μία μάστιγα για τη Γαλλία. Το χτυπάμε σε κάθε περίπτωση.

Θα έρθουν αργότερα, πολύ αργότερα, και κάποιοι υπουργοί που θα πετάξουν πέρα τα κανόνια. Όσο για μένα, η θέα μιας κουρευτικής μηχανής μ' ενδιαφέρει, με συνεπαίρνει και με γοητεύει απείρως περισσότερο από τη θέα ενός συντάγματος που παρελαύνει, με τη μουσική επικεφαλής και τη σημαία ν' ανεμίζει.

5 Ιουλίου 1881.

:::ΤΕΛΟΣ:::

Γκυ ντε Μωπασάν

Ο **Γκυ Ντε Μωπασάν** γεννήθηκε στις 5 Αυγούστου του 1850 στο Φεκάμπ. Ο πατέρας του ήταν ένας επαρχιώτης ευγενής και η μητέρα του μια σνομπ και αυταρχική γυναίκα που αγαπούσε τις τέχνες και τα γράμματα και υπήρξε μάλιστα στενή φίλη του Γκυστάβ Φλωμπέρ. Η σχέση όμως του ζευγαριού δεν ήταν καθόλου καλή και οι συχνοί καυγάδες, παρουσία μάλιστα πολλές φορές του μικρού Γκυ, οδήγησαν τελικά σε διαζύγιο. Ο Γκυ έμεινε με τη μητέρα του, της οποίας η επιρροή υπήρξε αποφασιστική για την παραπέρα πνευματική και ψυχική του εξέλιξη.

Ξεκινά τις σπουδές του στο εκκλησιαστικό κολέγιο της Υβετό, αλλά το ανεξάρτητο πνεύμα του και ο ατίθασος χαρακτήρας του οδήγησαν στη αποπομπή του και στη συνέχιση των σπουδών του στο Λύκειο της Ρουέν.

Το 1870 ξεκινά νομικές σπουδές στο Παρίσι, τη χρονιά που ξεσπά ο γαλλο-πρωσικός πόλεμος. Στρατεύεται, αλλά ο αντιμιλιταρισμός του τον οδηγεί να εγκαταλείψει μετά από ένα χρόνο το στράτευμα. Το 1872 βρίσκει δουλειά στο Υπουργείο Ναυτικών κι έτσι γνωρίζει από κοντά την κρατική γραφειοκρατία, που απεχθάνεται και που τόσο εύστοχα θα σατιρίσει αργότερα στο έργο του. Νέος, ευπαρουσίαστος, γεροδεμένος περνά τα Σαββατοκύριακά του στις όχθες του Σηκουάνα παρέα με τους κωπηλάτες (παίρνει και ο ίδιος μέρος στους κωπηλατικούς αγώνες) και φλερτάρει τα κορίτσια που τους κρατούν συντροφιά. Το περιβάλλον αυτό, που αποθανάτισε με μοναδικό τρόπο και ο Ρενουάρ στους πίνακές του, θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης για αρκετά διηγήματά του αργότερα, αποκαλύπτοντας, συν τοις άλλοις, και μια μυστηριακή σχέση του συγγραφέα με το υγρό στοιχείο.

Με την ενθάρρυνση και τις υποδείξεις του παιδικού φίλου της μητέρας του Γκυστάβ Φλωμπέρ αρχίζει το γράψιμο.

Ταυτόχρονα μπαίνει στους λογοτεχνικούς κύκλους του Παρισιού και γνωρίζεται με τον Ζολά, τους αδελφούς Γκονκούρ, τον Αλφόνς Ντοντέ, τον Ιβάν Τουργκένιεφ και άλλους ρεαλιστές συγγραφείς της εποχής. Το 1877 γίνεται μέλος της ομάδας Μεντάν, που ίδρυσαν οι γάλλοι ρεαλιστές και νατουραλιστές λογοτέχνες, και εγκαταλείπει το Δημόσιο για να ασχοληθεί αποκλειστικά με το γράψιμο.

Το 1880 δημοσιεύεται το μυθιστόρημά του «Η χοντρομπαλού» (Boule de Suif) και σημειώνει αμέσως μεγάλη επιτυχία, αποτελώντας ουσιαστικά την αφετηρία της συγγραφικής του σταδιοδρομίας. Η ανέλιξη του στο λογοτεχνικό στερέωμα της εποχής υπήρξε ταχύτατη. Το έργο του αγαπήθηκε από τους συγχρόνους του και η πληθωρική συγγραφική του παραγωγή καθώς και η αθρόα πώληση των βιβλίων του τον έκαναν γρήγορα πλούσιο και του άνοιξαν τις πόρτες της υψηλής κοινωνίας. Από το 1880 μέχρι το 1891 έγραψε έξι μυθιστορήματα και τριακόσια περίπου διηγήματα που συγκεντρώθηκαν σε δέκα οκτώ συλλογές.

Η πολυτάραχη ζωή του, το εντατικό γράψιμο και κάποιες ίσως κληρονομικές καταβολές υπέσκαψαν γρήγορα την υγεία του. Το 1877 εμφανίζονται τα πρώτα συμπτώματα της σύφιλης. Οι νευραλγίες, που τον

συνοδεύουν από νεαρή ηλικία, επιδεινώνονται και του δημιουργούν μανίες και παραισθήσεις. Φοβάται την τρέλα, από την οποία πάσχει και ο αδελφός του, και τον θάνατο. Καταφεύγει και αυτός, όπως και άλλοι «καταραμένοι» λογοτέχνες και καλλιτέχνες της εποχής του, στους «τεχνητούς παραδείσους» των παραισθησιογόνων. Το 1891, τρελός πλέον, αποπειράται να αυτοκτονήσει και οδηγείται στην ψυχιατρική κλινική του δόκτορα Μπλανς, όπου πεθαίνει το 1893 σε ηλικία 43 ετών, χωρίς να επανακτήσει τα λογικά του.

Το έργο του εντάσσεται στα πλαίσια του ρεαλισμού, του κύριου λογοτεχνικού ρεύματος της εποχής του. Όπως στον Μπαλζάκ, στον Φλωμπέρ, στους Γκονκούρ και σε άλλους γάλλους ρεαλιστές συγγραφείς, έτσι και στον Μωπασάν η καθημερινή ζωή αποτελεί το επίκεντρο της θεματολογίας του, μόνο που στην προκειμένη περίπτωση η θεώρηση της πραγματικότητας είναι κατά βάση απαισιόδοξη, έστω και αν πολλές φορές ο συγγραφέας με χαρούμενη διάθεση σατιρίζει ανθρώπους και καταστάσεις ή καταπιάνεται με σοβαρά κοινωνικά προβλήματα. Στο στόχαστρό του βρίσκεται πάντα η ανθρώπινη βλακεία από όπου και αν προέρχεται (γραφειοκράτες, κληρικούς, αστούς, αγρότες), η σκληρότητα και απανθρωπιά, η ματαιοδοξία και ο εγωισμός. Για τον Μωπασάν ο άνθρωπος είναι «ένα ζώο κατά τι ανώτερο από τα άλλα». Στα έργα της ωριμότητάς του ωστόσο παρατηρείται μια στροφή προς τη συμπάθεια και την κατανόηση των απλών ανθρώπων που υποφέρουν, θύματα οι ίδιοι μιας σκληρής πραγματικότητας που τους συντρίβει. Η επιδείνωση της υγείας του τον απομακρύνει σταδιακά από την απεχθή πραγματικότητα και τον οδηγεί στον κόσμο της φαντασίας, της εφιαλτικής φαντασίας. Τα τελευταία έργα του, με αποκορύφωμα τον «Οξαποδό» (Le Horla), είναι το αποτέλεσμα ενός βιωμένου εφιάλτη.

Ο Μεταφραστής

Χρίστος Αλεξανδρίδης

Ο **Χρίστος Αλεξανδρίδης** γεννήθηκε στις 9 Ιανουαρίου 1946 στο Βόλο, όπου περάτωσε τις εγκύκλιες σπουδές του.

Σπούδασε Γεωπονία στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνών (νυν Γεωπονικό Πανεπιστήμιο) και Ιταλική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Μιλάνου ως υπότροφος του Ιταλικού Κράτους.

Εργάστηκε ως γεωπόνος στο Υπουργείο Γεωργίας, από όπου και συνταξιοδοτήθηκε, ως καθηγητής της ιταλικής γλώσσας και ως μεταφραστής.

Στα πλαίσια της μεταφραστικής του δουλειάς έχει μεταφράσει ιταλική και γαλλική λογοτεχνία, δοκίμιο, πολιτικά κείμενα, ιστορία, άρθρα και αναλύσεις σε διάφορα περιοδικά και έχει συνεργαστεί κατά καιρούς με διάφορους εκδοτικούς οίκους (Πατάκης, Μεταίχμιο, Τραυλός, Περίπλους, Θεμέλιο, Susaeta) καθώς και με τις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες Gutenberg και Scribd (μη εμπορική χρήση). Συνεργάζεται επίσης στο Διαδίκτυο με την ομάδα Lyrics Translate για τη μετάφραση στίχων τραγουδιών.

Διδάσκει ως εθελοντής ελληνική και ιταλική γλώσσα στο Ανοιχτό Σχολείο Μεταναστών Πειραιά.

Πλην της ιταλικής, γνωρίζει ακόμη γαλλικά, ισπανικά, αγγλικά και εσπεράντο.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Η ΣΥΛΛΟΓΗ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΤΟΥ ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ

ΕΚΔΟΘΗΚΕ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ
ΤΟΝ ΦΕΒΡΑΡΙΟ ΤΟΥ 2024 ΣΕ ΜΕΤΑ-
ΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗ,
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΛΙΤΑΣ
ΚΟΤΑΡΑ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΦΑΡΣΑΡΗ ΚΑΙ ΔΙΑΝΕ-
ΜΕΤΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
ΥΠΟ ΑΔΕΙΑ CREATIVE COMMONS
(BY-NC-ND) ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

